

Mirjana Bobić Mojsilović

Azbuka mog života

MIRJANA BOBIĆ MOJSILOVIĆ

**AZBUKA
MOG ŽIVOTA**

Putujem u Meksiko, pa iz Čičenice u Novu Kaledoniju, onda se odjednom nađem na farmi meda kod Kuršumlije, preda mnom se smenjuju manekenke tužnih očiju, anoreksične ruske devojčice, koje u kameru spremno govore da vole Fashion TV, lovci na ajkule, oznojeni televandelisti koji govore o moći vere, plastični hirurzi sa Beverli Hilsa koji se bave podmlađivanjem vagina, fragmenti sapunskih opera na španskom i portugalskom puni suza. Sitno seckanje luka. Izvlačenje LOTOA - devojčice u crvenim satenskim haljinama drže brojeve i namiguju, dok voditeljka dramatično isturenog kuka poručuje „Pazite šta želite, jer mi ispunjavamo sve želje!" Zatim se ređaju domaće političke pričaonice, vesti u kojima se pominju mrtvi, Madona na MTV, scene iz života srpskih poslanika, filmske sudnice, stota repriza dramatizacije života Henrija Osmog, reportaža sa Ostroga, dve natapirane lezbijke u sceni kunilingusa, dizači tegova, astrolozi koji savetuju da se uradi detaljan pregled krvne slike i bešike(!), berzanski izveštaji, čovek koji jede bubašvabe, i zatim, odjednom, slika sata i kazaljke koja se pomera.

Dva i trideset.

Tako je stalno.

Prvo sam danima zurila u televizor. Mogla sam tako satima: nepomična, skoro kao statua, gledam u ekran, sa palcem zalepljenim za daljinski upravljač. Kad ne zurim u televizor, neprestano razmišljam o onom Murakamijevom moru na koje nečujno pada kiša, a da to niko ne zna, čak ni ribe. Neprestano razmišljam o tom moru, o toj ogromnoj neutešnoj tajni.

Ja sam ta kiša koja nečujno pada u more, a da to niko ne zna. To je moj život.

Zavese navučene na pola prozora. Prepuna pepeljara. Iz dvorišta, u avgustu, dopire tiha i prijatna pesma zrikavaca.

Nokti na nogama savršeno izgledaju, krv crveni lak se ne mrda već nekoliko dana. Lepa su mi stopala. Moje ruke ponovo su negovane.

Iz kuhinje čujem kapi vode koje padaju u sudoperu, sa onim malim praskom. Trebalo bi da zovem vodoinstalatera da mi promeni gumicu.

Zevam. Trebalo bi da spavam. Trebalo bi da legnem. Trebalo bi da ugasim televizor. Trebalo bi da se bolje držim. Ali, šta ako ima nešto

što ne bi trebalo da propustim? Na primer, nešto iz oblasti astronomije, ili nešto o najnovijim arhitektonskim čudima u Kini? Ili, neke nove vesti o poplavama u trećem svetu, o novootkrivenom genu, ili neku genijalnu reprizu Monti Pajtona? Navučena na tv.

Onda palim još jednu cigaretu, i odvlačim se do kuhinje. Sudovi su oprani, samo je ostala šolja od čaja, ili činijica sa kikirikijem, ali to ću ujutru. Za mnom trčkara glas spikera sa Explorera koji poručuje da je otkriveno da se strah i panika najbolje leče koncentrisanjem na abecedu. Svako slovo - nova asocijacija, i panika nestaje. Nasmešim se na tu pomisao, P - panika. Misliti o panici, najkraći je način da ona oslabi. Ima logike.

Prelazim rukom preko čiste, glatke kuhinjske ploče i pomislim kako sada jedva da se i sećam kad sam poslednji put upalila punu mašinu za pranje sudova. Bilo je to kad sam pravila pijanog šarana, zimus, za Badnje večer.

Priljam za jednu osobu.

Sama sam, kao panj. Sama sam kao pusto ostrvo.

I, to niko ne zna.

Zatim se odvlačim u krevet. Ležim na sredini, sama, u tom praznom carstvu za dvoje.

Od kad su svi otišli, ja sam još više postala ona udaljena kiša koju niko ne primećuje. A možda sam to bila oduvek, samo što to niko nije video.

Niko me nikada nije čuo.

Navlačim čaršav do brade. Ležim u mraku, i zatim zatvaram oči. Ćutim. Osluškujem šapat, zastrašujući, dugi šapat noći.

Padam u san tek pred zoru. Ne sanjam više ništa.

Tako je od kako je otišao.

P, kao panika. Drhtim.

Pariz. Poslednji tango u Parizu. Zamišljam da je mrtav, da leži tu, u dnevnoj sobi: Marlon Brando kleči kraj odra svoje voljene neverne žene i priča joj.

P, preživeću. P, kao priča.

P, kao pričest. Kao plač.

S, strah. Snovi, sin.

N, neizvesnost.

K, košulje, njegove košulje, ispeglane.

P, pakovanje. Peglanje.

Z. Zauvek, „ovaj put zauvek“, kao u onoj pesmi. Z, zbogom. Zvaću te.

K. kofer, samsonite. Kravate.

O, oprosti.

U, umreti, uvek, uvuci kragnu. Uvrede.

T, telefon. „Doći ću predveče“, rekao je, „ako ti odgovara, da uzmem svoje stvari.“

R. Razmislio je, tako je rekao, za sve je bolje da ode.

Za nekoliko sati, doći će, da bi otišao. Strah me je, sada, kad smo se dogovorili, odjednom, strah me je da ga vidim, ponovo, oči u oči, dok ulazi, dok mu predajem kofer, dok uzima svoj život, spakovan i ispeglan. Strah me je da se ne rasturim od te nepodnošljive scene, samo od toga me je strah. Nije me strah od samoće.

Preživeću.

„Mama, je li sve u redu? Nisi valjda u nekom bedaku?“

„Sve je u redu, ne brini. Kako si...“

„E, našla sam govornicu iz koje mogu da te zovem za „dž“, ali traje samo tri minuta. Jedem supu svakog dana kod onog Kineza, ne brini, ofarbala sam se u crveno... Jeb'o te, al' ovo krči...Izvini što psujem, ali ovo je kaos, jeste da je džabe, ali.. Super sam, ne brini, dobila sam prekuče rezultate sa onog kolokvijuma, super sam uradila.. e, ovo će da se prekine. Aj' ćao, zovem te...“

To je Marta. Moja ćerka. Brza, slobodna, bezbrižna poput leptira. Dvadeset godina. Odlepršala je u „drugu dimenziju“, tako voli da kaže za svoju stipendiju. Već šest meseci živi u Londonu.

A Luka, moj dvadesetčetvorogodišnji sin, već skoro godinu dana živi na Ibici. Javlja se jednom mesečno, kaže da ne stiže češće.

Moju decu sam videla pre šest meseci, a, ipak, moje osećanje usamljenosti postojalo je i kada su bili tu, kada su svi bili tu, kada smo bili porodica. Činjenica da su se moja deca otisnula za svojim sudbinama nije na mene delovala užasavajuće kako se to očekuje u životima majki na ovim prostorima. Nekako sam odavno osetila da smo, u stvari, odvojeni jedni od drugih, da su oni, moja deca, odvojeni od mene odavno, možda čak i onog trenutka kada su prvi put pokazali da im je dobro i bez mene, da im ne nedostajem, da će

preživeti, a to je bilo dok su još bili gimnazijalci. Ne, nisam savršena, ali u svakom slučaju nisam od onih majki koje guše svoju decu.

Jednostavno sam ih pustila da se osamostale, i kada sada razmislim, otkrivam da je moja poznata vaspitačka širina možda proizlazila iz mog egoizma. Bilo mi je lakše da mi deca brzo odrastu, kako bi više vremena bilo za mene. Da bih imala slobodno vreme, da bih mogla da uživam. Da idem kod frizera, kod pedikira, da izlazim po kafanama, da idem u šoping, da živim životom preporučenim u medijima za savremenu urbanu ženu. Da budem uspešna.

Sad, odjednom, ne znam šta ću sa tim vremenom. Imam sve vreme samo za sebe, a opet, ono neumitno ističe. Za dva dana punim pedeset godina.

To je polovina od sto godina samoće.

Od kada je Uroš otišao, pre dva meseca, prošla sam fazu šoka, pa melanholije.

Suvi poljubac, knedla u grlu, priznaje da se zaljubio, da je to jače od njega, da mora da ode da me ne bi mrzeo, da ga je ona vratila u mladost, da je sa njom opet mlad, to su te reči, opšta mesta, moli me da ga ne mrzim, da to nije planirao, da mi ostavlja sve, i da bar ja moram da ga razumem, da bar ja znam o čemu govori.

Samo sam duboko disala, vrlo duboko, do onesveščivanja, da sprečim da me osećanje praznine obuzme odmah. Moj muž je otišao zagrlivši me, ruke mi nemoćno vise pored butina, njegove ruke na mojim mirnim leđima, osećam da bi mogao da plače od ganutosti što sam tako dobra, što ne plačem, što mu ne otežavam.

Kad sam javila deci da je tata otišao, ispostavilo se da je Marta znala da tata nešto brlja, i Luka je nešto znao, moja deca nisu imala komentar, to je ta generacija, naša kost i meso, tako različiti, tako sebični, tako usredsređeni na sebe, tako modernih shvatanja. Tako nepristrasni. Neće stati ni načiju stranu, oni su, ionako, otišli i započeli sopstvene živote daleko odavde.

Nisam ništa tražila od njih. Možda i zato da se ne bih razočarala.

Ne, nije to pitanje ljubavi - muž se nikada tako ne može voleti, ali njegov odlazak označio je odlazak svih. Samo sam ja ostala.

Otišao je Luka, samo se javio sa letovanja da će ostati još neko vreme, da radi u nekoj diskoteci, da mu španski odlično ide, i da ne

brinem.

Onda je šest meseci kasnije Marta otišla u London.

Onda je otišao Uroš, sad, pre dva meseca.

Samo osećanje iznenadne puštoši, život koji se poslednjih nekoliko nedelja sastoji od neprestanog ponavljanja istih pokreta, koraka, sa čudnim osećanjem da je, nekako, onaj bolji deo mog života završen. Jednostavno, ništa se više nije dogodilo. Oni su otišli, i kao da sam ih sve, na neki način, spremala za to da odrastu, da započnu nove živote.

Šta ja da započnem? Mislim na moj rođendan, na to što stojim pred tim velikim, dubokim klancem koji ću da preskočim prekosutra.

Biću na drugoj obali.

Imaću pedeset godina.

Panika kreće iz stomaka.

Misliti na azbuku, slobodne asocijacije, on dolazi predveče, moje lice mora da bude lice bez patnje, ja sam kiša koja nečujno pada na ono more, a da to niko ne zna, čak ni ribe.

A

Avion. A, kao avion. Leteti, strah od letenja. Od kako sam rodila Luku i Martu, taj strah je bio postao nepodnošljiv. Deca su rodno mesto straha. Da, sada mi pada na pamet, da si me, u stvari, ti naučio da se oslobodim tog straha, ti si me, kad bolje razmislim, naučio ovo, o azbuci, o skretanju misli, o slobodnim asocijacijama, uvek si insistirao da se igramo „na slovo na slovo“.

A.

Asocijacije koje pomažu da skrenem misli, da pažnju usredsredim na nešto drugo, da prestanem da se plašim aviona. „Afrika, pahulje, pečena ćurka“, onda, šapućeš mi u uvo bezobrazne, naše reči, guraš mi jezik u uvo, grickaš me oprezno, žudno, „žmarci“, šapućem, spuštaš novine preko krila, uzimaš moju ruku i stavljaš je na svoje pantalone, tvoja druga ruka oko moga struka, za stjuardesu i sve koji nas gledaju, ti si brižni mladi muž koji drži ženu koja se plaši gubitka kontrole, koja se plaši da poleti, koja se plaši da sleti, da se spusti, da se prizemli, koja se plaši sopstvene sreće, kojoj su potrebne te asocijacije i ti žmarci, kojoj je potreban oslonac za normalan život, za sve što izgleda, što treba da izgleda kao normalan život, za kupovinu posteljine, za dilemu da li stavljamo beli luk u ajmokac ili ne, za letenje, za snove.

To sam ja, mlada, to je priča o strahu, ovom strahu, o svakom strahu koji me opседа, o prolaznosti, o smrti, o ponavljanju, o panici.

Ana Karenjina, heroina svakog razvoda, ona može da stane u bilo koje slovo bilo koje ženske azbuke, to je priča o krivici, o ludilu krivice.

Ali, ovde nema krivice, danas niko nije kriv, svi smo apsolutno odgovorni za sopstvene sudbine, to je ta novootkrivena moć savremene psihologije, namenjene širokim narodnim masama, u jevtinim knjigama koje se čitaju za jednu noć i zaborave za nekoliko

dana. Ta beskrajna biblioteka duhovne samopomoći, pusti druge i neka drugi puste tebe, nek' bude bez čvrstog držanja za bilo šta, drugi nisu bitni, bitno je šta osećamo mi.

Šta osećam kad kažem „A“? Moglo bi da zvuči i kao ono dugo „a“, kao jaaaaauk prvog slova, kao urlik početka i kraja, ali ne zvuči tako, ovde niko ne jauče.

A.

Lako je, lakše nego što sam mislila.

Anegdota.

Ana.

Ana, mlada sabljarka. Ona nije kriva, niko se ne baca pod voz u ovoj priči, niko se ne ubija, nema nikakve tragedije, takve stvari se, jednostavno, događaju, zar ne? Ona se ne plaši letenja ni najmanje, ona ima kontrolu.

Videla sam je, videla sam je, okrznula sam je pogledom, u „Maderi“, onda kad sam već znala, kad mi je rekao, kad je otišao, videla sam na sekund to lice, i to malo telo, ima krive noge, male grudi, anoreksična Ana iz marketing agencije, na večernjem povetarcu, između stolova, između kelnera, i muzike, lake muzike za fino žvakanje.

Ana iz marketing agencije, to joj je prezime, zanimanje, opis života. Odlučna. Njegova devojka. Lice koje se teško pamti, osim te odlučnosti da uspe, da uspe u svakom pogledu, da bude sigurna, to je ono što se prvo pročita na tom licu. Želi da bude sigurna, u banci, u društvu.

U skupim cipelama, modernim, sa platformom, mora da joj je svaka druga reč na engleskom. Trideset dve? Trideset šest? Vegetarijanac? Ne, nije valjda? Flašica vode u ruci. Garderoba domaćih dizajnera. Zna da besprekorono izgovori imena svih iole značajnih dizajnera nameštaja i lampi. Sigurno dva dana odleži kad dobije menstruaciju. Serijska zavodnica oženjenih tipova. Letuje sama. Godinama. Čita „Olu“ u originalu, na španskom.

Ne, ne želim da počnem sa njom. Ovo je moj život, ona nije bitna. Ona je samo Anegdota.

Ipak, kladim se da pomno stavlja kreme sa maksimalnim zaštitnim faktorom? Vozi snow-board, grozi se rata, samoinicijativno organizuje na face-booku akcije za spas zelene euglene, ili nečeg sličnog, u vodama dalekih jezera? Znam taj tip. Večera salatu, pije belo vino, ne puši na poslu. Ne propušta ni jednu premijeru u JDP. Franch manikir na nožnim prstima, žvaka koja miriše na crno grožđe? Mora biti da zamišlja upravo sebe, svaki put kad vidi „Garnijer“ reklamu za pomadu za hidrataciju kože. Njen život, kladim se, jeste kao reklama za uloške. Izlazi sa šefom, svi izlaze sa šefom. Rekao je da se zaljubio.

Jebite se, i ti i Ana!

Gle, ovo pomaže! Ne plašim se više, ne drhte mi ruke.

A, kao anestezija.

Bez Anestezije, onaj sjajan film Anžeja Vajde. U našem slučaju, to je metafora odlaska, civilizovanost koja ne pretpostavlja bujice emocija, nego razumevanje, završene rečenice bez znakova uzvika, bez cinizma, jednakost, puštanje, mi smo civilizovani, malo ja - malo ti, u ovom životu u kome se po pravilima smenjuju godišnja doba, sreće i suze, pobednici i gubitnici.

Doći će predveče da uzme svoje stvari.

On mi pripaljuje cigaretu, taj gotovo očinski, taj brižni dlan na mom ramenu, kao da smo saučesnici, mi i jesmo saučesnici, zurim u štep na skupom trosedu koji samo što se nije raspapao.

„Da li me slušaš, da li si tu“, pita tiho, skrušeno, da me ne povredi.

„Da, tu sam“, kažem mirno, moj glas je jedna ravnica, smrznuta vojvođanska ravnica pre prvog snega, nešto mi je oduzeto, samo ste mi nešto uzeli, nemam to više, ne posedujem, ne polažem prava, gotovo je, voda je krenula, nema vraćanja.

Oh, da, puštam taj glas, tvoj glas, da se razliva po mojoj glavi kao hladan tuš, hladno mi je, hladno je iako je juni, magnolije su u cvatu, sami smo, u našoj dnevnoj sobi.

Bez anestezije, ali peva Anastazija.

*„And life is a road I wanna keep going
Love is a river I want to keep flowing
Life is road now and forever
Wonderful journey.”*

Pustiću te, puštam te kao što se umorni davljenik na kraju umori i odrekne splava za koji se drži, ali bilo je anestezije, bilo je anestezije, da se ne lažemo, to svaka žena oseti, to kad pokušavaš da mi olakšaš, da ne boli toliko. Ima Dejvid Her jednu divnu dramu o tome. O tome kako muškarci uvek namerno ostave neki trag. Pisamce, broj telefona, karmin na kragini košulje. To su tragovi koji se ostavljaju da bi bili otkriveni. Da bi bilo uvoda, da ne bi bilo bez anestezije.

I, kako si iznenada postao zainteresovan za reklame? Baš za one koje radi McCann&Konzervson, ma nemoj?

„Ako”, Kipling.

Ako možeš da zamisliš uništeno delo svog života, i bez i jedne reči ponovo da ga gradiš...”

Mogu li? Mogu da zamislim, mogu da zamislim, vidim taj nered u ovom redu u stanu, u životu. Bez i jedne reči, bez ropca, bez kukanja, sve će biti lako i lepo, neka niko ne brine, nikad se nisam bacila ni pred čije noge. Ali, pada mi na pamet neka scena, mora da sam je negde videla, u nekom filmu, na televiziji, u nekoj knjizi, žena oko njegovih nogu, gri, sa poda, njegove noge, skupila se kao škamp oko njegovih nogu, i on, taj muškarac je vuče, to je ono „ne dam”, meni nepoznato, to „ne dam”, „nemoj”, to ne postoji kod civilizovanih, primirenih, vaspitanih, neprirodnih, kod nas koje je uništila kultura, pravila, izveštačenost, kod nas lažova, glumaca, nesrećnika sa prijatnim osmesima, nas koji ćutimo, koji ne izgovaramo, nikada ne ispričamo priču do kraja, kod nas koji plutamo, koji se puštamo, ogrezli u ponavljanju, u zalogajima, u trpanju, u piću.

Alkohol.

Alkohol, tri kocke leda u čaši. Viski, da umekša, da utiša riku svih zveri što su u meni.

Danas ću da budem umerena. Jedan, dva viskija dok te čekam da dođeš, da odeš. Da skupim hrabrosti da otvorim vrata, a da ti ne kažem ni jednu ružnu reč. Uz alkohol postajem hrabra, gruba, istinita, mirna, glasna. Uz vino plačem, ali nema ga više, sve je otišlo. I vino i suze.

Alkohol, u mutnoj plastičnoj flaši u kupatilu, kad se posečem u kuhinji, nož uvek reaguje na moj bes, uvek se posečem kada sam besna - kad si rekao da si se zaljubio, da to nisi planirao, da se to jednostavno desilo, kratak slučajni rez po mom kažiprstu na levoj ruci. Podsvest radi, šiklja krv, moj bes opečen alkoholom iz plastične flaše, i onda je umiren, stegnut, zavezan čvrsto dok rana ne zaraste.

Alkohol. Alkohol, kojim te masiram kad imaš temperaturu, kojim polivam našu decu kad su bila mala i bolesna i uplakana, oblozi od rakije „oko guše“ kako je govorila moja mama, to nas leči, to nas je lečilo, naše kolektivne kijavice, nazebe, veliko i malo kašljanje, grgljanje klekovače kod zapaljenja grla, to nas je lečilo. To me je lečilo kad mi se plakalo od života, zbog mene, zbog svih vas, gluvih, slepih, sebičnih, tajanstvenih, mračnih i divnih.

Zbog mog ličnog mraka.

Votka, to si pio. Belo za tebe, u boji za mene.

Nekada smo čuvali flašu sa viskijem, da imamo kad dođu gosti, da nazdravljamo u srećnim trenucima.

Sada je sve drugačije, pije se široko, otmeno, značajno.

Rekao si da treba da prestanem da pijem, rekao si to posle one večere, bio je to drzak, neprijatan ton, stegnuta vilica, posle guščije džigerice u beloj čokoladi. Kakvo preterivanje, i Moët&Chandon, od Henensija...

Zamisli, nisam ni znala da su i oni članovi nekakvog jebenog Evropskog Komiteta Za Odgovorno Pijenje! Jesi li čuo za to? Kakva farsa! Zamisli ludilo, udruženje proizvođača alkohola za Odgovorno pijenje! Ali, ja sam neodgovorna, može li žena koja zna da je muž napušta, i pre nego što on sam to zna, da bude odgovorna?

Mrziš me u tom trenutku, ne možeš da podneseš to što ne otkrivam ni jedan tvoj trag, što te ne izazivam, što se pravim da oni ne postoje, što te ne pitam kome telefoniraš, kuda ideš, bilo bi ti lakše ako bih ja olakšala tvoju patnju, tvoju krivicu, tvoje bežanje, tvoju nesigurnost, ali, čitala sam Dejvida Hera, onu dramu, odavno, na vreme. Sve čitam. Tada je već bila, već je postojala mala krivonoga Ana iz marketing agencije? Sigurno je bila, to je bilo zimus, sećam se. Ali, ja samo pružam čašu, hoću još šampanjca, koji ti plaćaš, sipaj mi, sipaj mi još, nemoj tako da me gledaš, baš mi prija.

I onda, tu su bile te flaše, to njegovo vino. Vino, skupo vino, njegov dragoceni posed, blago, taj novi znak iznenadne moći, brzog bogatstva, statusni simbol, eros tih obliha flaša, skupih, negovanih, maženih, brisanih, poslaganih u specijalnom ormanu u ostavi, te skupe flaše kao grudi drske bludnice ličnog napretka, to vino koje treba da služi poeziji, istini, ljubavi, odjednom - pretvoreno u simbol sa etikete, u beskorisne podatke o berbi, o podrumu i, naravno, o ceni. Ko šiša ukus, buke, istoriju, ukus vremena, zrenja, užitak, razlog, društvo, osećaj - pije se trista evra, petsto evra, osamsto evra, piju se ekvivalenti nečijih života, jer život i jesu cifre, cedulje sa cenama, bar-kodovi, vrednost, šta sve možemo da uradimo sa tim? Da povećamo samoljublje, da poverujemo da nas ljudi više vole, da smo važni, da smo znalci, da znamo šta su prave stvari i da možemo da ih priuštimo, ali uvek pred drugima, uvek za druge. Ja to nisam, nikada nisam bila to, na napolje, za druge, ja sam introvertna.

Kad dođeš, lepo ću stati, bez pompe, bez pobedonosnog izraza na licu, bez ikakve pakosti.

„Sve je otišlo. Popila sam, sve," reći ću.

Delila sam ga dobrim ljudima.

Sunčica je došla i rekla da je fenomenalno. Lidija ne pije vino, to znaš. Naravno da je fenomenalno! Sa Sunčicom sam popila Chateaufeuf du Pape iz 1998. Kaže da nešto bolje u životu nije probala! Za nju je to samo piće, za mene je to tvoje vino, to si ti. A posle sam otvorila i onaj iz 2000. Ne bih znala da kažem koji je bolji, ali je Sunce insistirala da joj je prvo bilo bolje.

Pomerol iz 2000? Takođe za svaku pohvalu.

Sve sam lepo zapisala, da bih ja znala, kako mi je bilo. Da ne zaboravim te trenutke dok sam pila tvoj hobi, tvoj ponos, tvoj ego, tvoj društveni status. Sačuvala sam flaše, da ne misliš da sam nekom odnela, da sam nešto tvoje, nešto naše, odnela nekom drugom. Ne, sve sam sama probala. Pre neko veče otvorila sam tvoj ljubljani St. Julien/Pauillac/St. Estephe iz 1996, i sjajan je, mogu da ti kažem, ali se ipak malo osećao tanin. Onda sam otvorila i onaj drugi iz 2000, ali i on, čini mi se, ako ja kao laik mogu da primetim, nije dovoljno ostario.

A, kao anestezija. To je anestezija, dragi moj.

Smejala sam se. Igrala sam sinoć, ovde, u sobi, sa tom čašom u ruci, uz bossa-novu. Mislim da je pevao Vinišiuš de Moraes, znaš onaj CD što nam je snimio dobri Relja? Popila sam, ali samo dve čaše, sinoć, uz paradajz i sir.

Ne znaš, ali i Domaine Leflaive Puligny-Montrachet Premier Cru Les Pucelles iz 2004. pao je sinoć! Nestvarno! Moj osetljivi nos mogao je u tragovima da nanjuši kombinaciju meda i akacijinog cveta koji uvode izvesnu udaljenu notu slatkog u bogat i divno izbalansirani kompleks ukusa, sa, ako smem slobodno da se izrazim, produženim rokom trajanja. I stvarao, traje do sad. Fenomenalno, kao mleko! Vidiš da sam i ja nešto naučila. Hiljadu dolara? Ili se radilo o Domaine Romanee-Conti Romanee St. Vivant '04? Nisam sigurna. U svakom slučaju, popila sam najbolje.

Ali, šta je to, uostalom, u odnosu na onu anesteziju koje nije bilo? Šta je sve to u odnosu na ono što neću popiti, što nisam mogla da popijem, da progutam?

Treba da prestanem da pijem, da, znam, nema ničeg strašnijeg od žene koja stavlja jaki parfem da ubije tragove alkohola, treba da prestanem da pijem, niko ne želi ženu alkoholičarku, niko ne želi bivšu ženu alkoholičarku, niko ne želi majku alkoholičarku, znam to, neka se niko ne brine, ne pijem, ovo sada je samo da se umirim, da mi pomogne da izvedem ovu azbuku svake žene, pre nego što zazvoniš i pokupiš svoje stvari, anđele, brate!

Svinjo!

Abortus. A, kao abortus.

Tu smo, ipak, nešto dužni jedno drugom. Bar poneku reč, posle svega. Zašto mi to sada pada na pamet? Koliko ih je bilo? Dva, sa tobom. Uveravala sam sebe da je „danas, to, isto kao vađenje zuba“. Ali, to nije isto, to stvarno nije isto, iako pomaže u stvarnosti, i taj čin, i to obrazloženje, ta priručna uteha o intervenciji, to nije isto.

I, jednom, pre naše dece, pre nego što si došao, to ne znaš, to nikada nećeš znati, to žene ne govore, muškarci ionako o tome ne znaju ništa, ali to su žive rane, sva ta nerođena deca. To nisu nokti i kosa koja se seče.

Ponekad mislim na tu decu, koja se nisu rodila, kojima nisam dala da se rode, jer svet ne bi razumeo, jer niko ne bi razumeo, jer sam bila suviše mlada, jer sam znala da neće trajati, jer je bilo glupo. Jer nisam htela da me to dete uzme, zato sam ja uzela taj mali, malecki život, bacila sam ga, dala sam da ga bace. I svest o nekakvoj krivici pred Bogom, ona je stigla mnogo kasnije, sada, kad nešto znam, kad razmišljam, stigla je, tu je, iako sam je bila zatrpala i svaki put sam vešto to pokrivala pričom o zubu i intervenciji, pristajala sam na tu vrstu neke kratkotrajne zbunjenosti, tišine, belog zločina, jer bi sve drugo bilo ludost. Nepodnošljiva ludost, koja se ne pominje, o kojoj se ne govori osim kada su u pitanju ucene. Ali, to nije naša priča.

„U“, ucene, to nikada nije bilo naše slovo. To se kod nas podrazumevalo, jer je posle bilo neodgovorno prema mladoj princezi i princu koje smo već imali, bilo je neodgovorno prema jednoj mladosti, posle je bilo neodgovorno prema imovini, prema stanu, prema osnovnoj školi ovih malih srećnika koji su dobili dozvolu da postoje, da ih volimo, da ih želimo, hranimo, vaspitavamo i mazimo.

Uvek moramo nešto žrtvovati, da bi smo dobili nešto drugo, je l' tako? Tako smo se tešili, tako sam se tešila.

Ubićemo, bez razmišljanja, ako spasavamo sopstveni život. To je dozvoljeno, to je samoodbrana? Ako prevedemo na spasavanje, sve prolazi.

I ti, sada, spasavaš vlastiti život, tako si rekao. Da ne bi potonuo, da ne postaneš odvratn, da te ne zamrzim, da mene ne bi mrzeo, ti odlaziš.

I, ne bih to mogla da nazovem kajanjem, već pre nekom prazninom. Što godine više prolaze, pomišljam kako sam ubila, kako smo ubili, lako i bez ikakve zadržke, neka mala bića koja bi sigurno bila lepša

od nas, od svakog trenutka, od svake vesele mladosti. Ne, nije mi žal, na način na koji se to, možda, događa ženama koje su zbog toga, posle, ostale bez dece, žalim ponekad upravo zato što sam ja, ja sam bila ta koja sam rekla da ta deca i Bog nisu izabrali zgodan trenutak da banu među nas. Kakav cinizam! Opšte mesto iz biografije savremene žene.

Sva naša deca rođena su na račun neke prethodne, ili sledeće, koja nisu bila te sreće.

Odjednom mi je žal. Neopisivo mi je žal.

Voda. Gutljaj vode.

A. Akva naturale.

Akvarijum, ribe koje ništa ne čuju, i more koje čuti dok nečujno po njemu sipim.

A, kao avantura.

Bežim, trčim, lomim štikle, cepam najlonku, odlazim zato što je to jače od mene, zato što moram da odem da se vidim s njim. Puštam da me to obuzme, to lako ludilo nalik pijanstvu, odlazim u tu poslastičarnicu, kakva simbolika, među tulumbe i baklave, oh, toliko slatkog sirupa svuda okolo, ušećerenog limuna, prezli koje glume orahe, mirisa vanile, tu sam.

Došla sam koji minut pre njega, stojim, između čaša sa bozom, među plehanim pepeljarama, za pultom, ispred ogledala u kome vidim svoje lice, roza zid, plakat sladoleda, držač za kornete i lice poslastičara u prometnoj ulici, tu sam, sa pevačem zabavnih melodija, u usponu.

„Snimiću long-plej za »Jugoton«,“ tako on kaže, profil mu je prelep, za glavu je viši od mene, bolje izgleda u prirodi nego na televiziji, dakle, evo dokaza da televizija dodaje kilažu.

„Koliko, tačno?“

„Sedam kilograma“, odmah odgovara, daje još podataka o televiziji, kilaži, modnim detaljima, smeje se, osmeh je divan, to je divan osmeh, još uvek ga pamtim, njegovo rame pored mog, reči su lake, ni o čemu, ja ne govorim ništa da se ne odam, pobegla sam u

avanturu, pravo sa posla, iz redakcije „Idealne domaćice“, gde sam radila kao novinar početnik.

Došao je da ga slikaju, nekom drugom je davao intervju, ja sam sedela za stolom, sa praznim papirom ispred sebe. Da, on je ušao kod mene, on je došao, on me je pozvao na kafu, šta ima loše u kafi, on me je pozvao, a ja ćutim, ćutim, ćutim, nogom diskretno ćuškam kesu u kojoj je mleko za moju decu, i svež hleb, i ren za mog muža, koji radi kao ekonomista u fabrici nameštaja, ali to prećutkujem, on to neće videti.

To neće videti, ništa neće videti, tu i nije bilo šta da se vidi osim mlade žene sa kesom, u pola tri popodne u poslastičarnici u Knez Mihailovoj, i jednog mladog čoveka koji joj nešto govori o fotografijama, intervjuu, pesmama i kako će da napravi neviđeni bum na muzičkoj sceni, sam, jer ima dobre pesme i kompozitora i aranžera, mada bi bilo bolje da osnuje grupu.

„Jer, sad grupe bolje prolaze nego solisti“, kaže ozbiljno.

Neprestano se posmatra u ogledalu, taj čovek prečesto namešta šiške, a moja deca su mala, ja nisam normalna, već se kajem, ali drhtim iznutra, jer želim da me poljubi, samo želim taj poljubac pevača, koji će da snimi ploču.

To bi bio moj treći muškarac koga ljubim.

Gutljaj kafe, dim cigarete, on guta tulumbu, u jednom zalogaju, volim taj apetit, volim što je tako gladan, saginje se ka meni, lepi svoja usta na moja, predivan susret, slatko je, liznem slatki sirup na njegovoj gornjoj usni, zažmurim, on me ljubi, žmurim, hoću još te avanture, ja sam došla po malu, bezbednu, drhtavu avanturu od koje klecaju kolena čitavih pola sata, po to sam došla, ti o tome nemaš pojma, nikada ne bi to razumeo, otvaram oči, kratak osmeh, vrti mi se u glavi, on slučajno nogom šutne moju kesu, i čarolija nestaje. Mleko se prosipa, curi, moja deca, moj brak, sve je rasuto po podu poslastičarnice, glupa mlada žena, ošamućena od tog poljupca.

Sa usana mi sklizne glupa, smešna, starinska reč, „avantura“.

„Ovo je avantura“, kažem, i kažem da moram da idem kući, nogom ćuškaćući onu kesu.

„Šta si se prepala“, kaže neotesano, nekako divljački.

„Ne, nisam“, mucam, ostavljam kesu dole, na podu, istrčavam napolje, čujem kako za mnom dobacuje.

„Vidi, molim te, pripazi da mi ne izbace nešto iz intervjua, jer sam se baš dobro obračunao sa klanovima u muzičkim kućama.“

Ne okrećem se, tresem se da ne počne da trči za mnom.

Nije krenuo. Ostao je da dovrši tulumbu.

Avantura. Kad bežimo, to je avantura. Ma kako mali beg, to je bekstvo.

Kad sam rodila Luku, odjednom sam počela da ga mrzim, mog muža. Ništa nije uradio, ničim to nije izazvao, jednostavno, odjednom mi je bio suvišan, nisam mu dala da mi priđe mesecima. Majčinski instinkt, tako jak. Možda sam otišla na poljubac sa tulumbom da vidim da li to još uvek uopšte želim. Ljubljenje, muškarce, dodire.

Odjednom, nisam mogla da podnesem tvoj miris, tvoje muvanje po kući, to što mi ugađaš, to što mi Luku uzimaš iz ruku, što ga držiš u krilu, to što si tu, što me nešto pitaš, a pomisao da bih sa tobom mogla da provedem ostatak svog života odjednom mi je bila mrska, do povraćanja. Smetao si mi u mojoj sreći sa mojim malim sinom, desilo se to odjednom, jednog jutra, samo sam te pogledala i poželela da nisi tu.

Post porođajna depresija? Moguće.

Ali, o tome nikom nisam govorila, o tome se ne govori, da muža odjednom ne možeš očima da vidiš, da ti je odvratno, da ti smeta, da je višak zato što je tu beba, prva beba, moja prva beba, moj sin odjednom nešto menja u meni, nekoliko meseci ne mogu da te gledam, samo mislim o tome kako te ne želim u svojoj blizini. Ali, o tome se čuti, kao što se o svemu drugom čuti - govori se o važnim stvarima, o računima, o zabavištu, političkoj situaciji, besparici, ali o osećanjima, strahovima, sumnjama, o tome se ne govori, to nije erotski, to nije prijateljski, to je uvod u truljenje. Čutanje je zlato.

Zato sam valjda morala da imam tu moju prvu avanturu, među tulumbama i baklavama, da bih ti se vratila, da te ponovo zavolim, zbog krivice, zbog slatkog sirupa na usnama, zbog prosutog mleka, nad kojim ne vredi plakati, samo taj mali nespretni pokušaj bekstva, to me je trglo, uplašilo, razoružalo, vratilo me je svima vama.

I, ti to ne znaš, ti to nikada nećeš znati.

Sela sam, pušim, tek je pola tri, popila sam viski, neću više, jer dolaziš predveče da uzmeš svoje stvari.

Jedan kofer je spakovan. Još uvek ga nisam zatvorila.

B

B, kao bol. „Boli me“, rekao si, „užasno me boli, ali to je jače od mene“. Scenu prati mukla tišina. Ne govorimo. Minutima, možda satima. Znala sam da ćeš to da kažeš. Puštam te da se mučiš, znam da te boli, da te razvaljuje krivica, da je nečuveno teško reći da je gotovo.

„Bože, podaj mi smirenosti da prihvatim stvari koje ne mogu da izmenim, hrabrosti da izmenim one koje mogu, i mudrosti da uvek umem da ih razlikujem.“

Jedino što mogu da izmenim jesam ja. To sam shvatila, toliko mudrosti imam. I, mogu da izaberem ono što pamtim. Ne moram sve da pamtim.

Ali, sećanje je kurvinska stvar, slike običnog života, slike sreće, mogu da budu tako potresne.

Begonije. Blud. Baklje. Bife. Baka. Bezdan. Breze iz filma Nikite Mihalkova. Biseri, poklon tvoje majke, koja me nikad nije volela, to znamo, to je poznato, opšte mesto svih majki i sinova jedinaca, ovde. I kako sam u početku patila zbog toga!

B.

Bura na moru, prozor sa pogledom. Udarci drvenih škura o kamene zidove, plavo sivilo ili sivo plavetnilo, sve jedno, moja svilena spavaćica, vetar koji se zapliće u mom dekolteu, među bretelama, poneta sam na pučinu tim iznenadnim vrtlogom, poput junakinja iz onih divnih filmova o čekanju, o čežnji.

Ali, tu su i deca koja se igraju na daščanom podu naše iznajmljene sobe i Boki, to je bilo odavno, kad smo svi bili mali, kad je sve bilo malo.

Želim da smo sami, ali ti imaš proliv i stenješ, Marta i Luka se grizu, ciće, zatvaram svoje oči, i škure, oblačim majicu, čučim na podu, grlim decu kao da sam kriva, kao da sam nešto zgrešila, kajem se što sam pomislila nedozvoljenu misao, da bi bilo divno da smo

otputovali negde sami, da me voliš kao na početku, ali to je nemoguće, mi smo porodica, sve je drugačije, postoji red, pomislim, moje ruke pripadaju svima vama, moje misli treba da budu o vama, mi smo mala porodica koja tek počinje, prilazim i ljubim te, ali ti trčiš u toalet.

Ja se vraćam prozoru i virim kroz žaluzine. Vetar vitla more!

Kakav seks napolju, i kakva spokojna, skoro biblijska mirnoća unutra!

Burma na mojoj desnoj ruci, to je staromodno, skidala sam je nekoliko puta u poslednja dva meseca od kako je otišao.

Rekao je da se zaljubio, da ide da razmisli. Danas se javio da je razmislio, da dolazi po svoje stvari. To znači da je definitivno, da se ne nadam.

Ne nadam se, stvarno se ne nadam, jedino ne znam šta da mu kažem, da li da skinem burmu, ili da ga dočekam sa njom, i jedno i drugo je odveć patetično za ljude koji su proveli skoro dvadeset pet godina zajedno. Nema više potrebe da glumimo, da se pretvaramo.

Neka tužna, divna, strašna, umorna istina probudila se među nama još mnogo pre nego što se pojavila ta Ana, ili bilo koja Ana.

Da je bilo kao što to biva kod srećnih parova koji se ne rastaju, kod kojih tako nešto ne dolazi u obzir, kod kojih je ta opcija nezamisliva, jer je apsolutno najsigurnija, i mi bi smo slavili dvadeset pet godina braka sledeće godine. U novembru.

Brak je čudo. Naš brak je čudo. Mi smo još uvek u braku, smejem se kad na to pomislim, jer ti dolaziš za nekoliko sati da uzmeš svoje stvari, a ja ti peglam košulje, slažem tvoje zimske pantalone, sa izvesnom setom, odjednom. Kao da pakujem naš život. Nikog ne žalim, ni sebe, ni tebe. Neko je morao prvi da povuče nogu, nema problema, dragi, to si ti. Ne, u stvari, naš brak je čudo srpske običnosti! Čudo svake običnosti. Ali, mi smo žrtve tranzicije, nas dvoje, izašli smo na berzu sa našim vlastitim životima, zaigrali smo se, opijeni mogućnostima najavljivanim preko televizije, naše uzajamne akcije su propale.

„Ko reskira, profitira," govorio si, trljao si ruke, odlazio si, i krenulo ti je. Ali, nikada nisi pomislio da je udaljavanje uvek uzajamno.

Kad se udaljavaš od nekoga, i on se udaljava od tebe, to nije zakon volje, to nije odluka, to je jednostavno logika, geometrija.

Bilo je divno, bilo je grozno, bilo je užasno, bilo je smešno. Bili smo naivni, užurbani, lažljivi, patetični, pa posle užasni, mrzovoljni, zluradi, pohlepni. Slepí. I posle ranjeni, nesrećni, nesigurni.

Ja sam bila nesigurna.

Sad, uz ovaj gutljaj viskija izgovaram kao da sam na sceni: brak, to je kad ti nabacujem rečenice, da nastaviš razgovor, kad se najglasnije smejem tvojim vicevima, kad prepričavam tvoje uspehe drugaricama, to je kad se, kao da smo taksisti - ispičkaramo u kolima, i onda, nekoliko minuta kasnije, nasmejani, kao da se ništa nije dogodilo, ruku pod ruku uđemo na večeru na koju smo pozvani, sa tvojim poslovnim partnerima. I kad ne govorimo danima jer si mi rekao da ućutim, pred decom.

Ali, brak - to je sigurnost - da znam sa kim idem na letovanje i zimovanje, i da ćeš da se pobrineš da naša deca imaju plaćene časove engleskog.

Brak, to je i da ne mogu da podnesem da te gledam dok jedeš jabuku, da ne mogu da podnesem da slušam kako srčeš, šmljackaš, grizeš i gutaš.

Brak, to je kad spadne sva oplata - o, da, kao i mnogi drugi srećni parovi, godinama ništa nismo radili da popravimo stvari. Opuštanje izazvano dozvolom o bliskosti, koja se potpisuje kod matičara, ubija ne samo eros braka, nego i uzajamno poštovanje. Nikakvo namerno zlo nismo činili jedno drugom, a opet - bilo je groznih trenutaka - kad dozvolim da me vidiš sa prljavom kosom, kad dodirneš moje nedepilirane noge, kad preda mnom sečeš nokte na nogama, kad za tobom perem klozet.

O tome ne piše ni u jednom romanu, ta istina svakodnevice postoji u tragovima možda samo kod Bukovskog - ta scenografija stvarnosti. Dekor realnosti braka, u kome postoje prljave čarape, dlake na lavabou, miris tvog znoja na košulji, kažnjavanje dece, ponekad psovanje, loši ručkovi, ne - to se ne događa samo u propalim porodicama koje ne ulaze u literaturu i filmove bez neke posebne tragičnosti, to se događa svuda. Svima.

Povraćanje i podrigivanje, prolivi, usrane gaće, zagorelo mleko, zadah roštilja i vina, oznojeni jastuci, loše osvetljenje, zavist, to je bliskost, to je šansa da traje. Sa zaprškama i supama, domaćim rezancima i nedeljnim ručkovima posle kojih dremamo, sa sarmama,

prebrancima, pasuljima, musakama, sa našim istinama i lažima, sa našom dosadom, sa nedostatkom zajedničkih tema, u to se sve pretvorilo, to znamo, to smo apsolvirali, iako o tome nikada nismo govorili, ali to je brak.

I, druženje sa bračnim parovima. Potreba, navika, strah od samoće, od napuštenosti, od novih početaka, od rušenja onog što je brižljivo građeno. Zajednička imovina.

Brak, to je poznavanje života. Prijateljstvo. Ima divnih brakova, samo ne mogu ni jednog da se setim. Kompromisi, umalo da to zaboravim, ali to bi moglo da ide pod drugo slovo. I to je brak.

Brak, to je kad imaš druga. Za spavanje, planiranje, rađanje dece, štednju, ručak, večeru, pijacu. To je druženje sa drugim ljudima koji su u braku. Mi smo bračni parovi - iste generacije, delimo slične probleme, razumemo se, prijatno smo društvo jedni drugima, takmičimo se pomalo međusobno, vezani smo, nekako, na sve načine, pojedinačno i uzajamno.

Brak, skoro dvadeset pet godina, to je i nešto divno. Kad mi držiš ruku oko struka, kad me predstavljaš svojim prijateljima, kad zajedno idemo na roditeljske sastanke, kad mene i decu izvedeš na picu, kada im naduvavaš gumene patke na moru, kad me gledaš sa nežnošću, kada ostavljamo decu kod moje mame da bi smo za vikend bili sami, kada otvaramo onaj viski samo za nas dvoje, kada govorimo ljubavne reči jedno drugome, i kada verujemo da nas strast i ljubav nikada neće napustiti.

Ili sam ja bila ta koja je u to verovala duže nego ti?

Ali, kada je to bilo? Ne mogu da se setim. Odavno.

Bore.

Bore ispod očiju. Imam bore. Fina mreža bora, otisak svih mojih treptaja, snova, suza, smeja. Bore oko usana, smejalice, ali to su ipak bore, izdajstvo života na licu, simbolička društvena smrt za savremenu ženu koja drži do sebe, koja odbija da se spusti u drevni kliše o sredovečnosti, ovo su nova vremena, granice su pomerene, ne verujem da mi se to događa, da je već počelo.

To počne iznenada. To saznanje o starenju, to nema veze sa biologijom. Pogled u ogledalo, i odjednom mi lice izgleda okrnjeno, načeto, ništa više nije isto, primećujem da su mi bore na čelu

izuzetno duboke, da između obrva imam dve dosta duboke bore napetosti, da fina koža ispod očiju nije više tako fina i da je postala tamna. Zatim, po uputstvima iz ilustrovanih izdanja za negu žene, nagnem svoje lice dole, ka stolu, spustim ogledalo i vidim da sve visi, da gravitacija deluje, da moje lice u tom položaju predstavlja jasnu sliku onoga šta ću biti, onoga ka čemu idem.

Plašim se. Ne želim da već sada budem stara, ne želim da već sada budem otpisana, budalasto dozvoljavam sebi da se poredim sa vršnjakinjama iz Holivuda, gledam te fotografije po novinama, ne želim da budem gospođa u godinama, ne želim da se pustim životu, opirem se. Nikada mi nisi rekao ni jednu ružnu reč, nikada ništa o mojim godinama, o tome kako izgledam, to je sve došlo samo od sebe, kad su stigle pare, kada je došao novac, kad se sve promenilo.

Kad je Marta rekla da želi da je odvezeš u gimnaziju tvojom novom vespom.

„Tata, izgledaš kao dečko“, rekla je.

I, mene je nešto zbolelo. Ta vaša složnost u zajedničkom uživanju u otkrivenoj vezi tata - odrasla ćerka, tvoje ponosno lice, tvoje uverenje da pred gimnazijom, sa ćerkom koja te drži oko struka, i ti izgledaš mlađe, uprkos tvojoj prosedoj kosi, uprkos tvojim godinama, uprkos činjenici da si par sa mnom, a ne sa njom, da si stariji od mene dve godine, ti pobeđuješ.

Vas dvoje pobeđujete, vi ste isto pleme mladih, bezbrižnih, vi, koji ne brinete ni o čemu, koji ne znate, koji ne sanjate da me bezobzirno ostavljate, sa mojim licem, i mojim borama pred ogledalom, pred vratima panike, pred kapijom starosti. Da me otpisujete.

Oko mene, oko nas, svuda, žene u panici. Ne mogu da to ne vidim, ne mogu da se odbranim od te presije. Moje drugarice, tvoje drugarice, zvezde, domačice, profesorke klavira, službenice, doktorke, sva ta usta zapenušena od vesti o novim otkrićima u oblasti podmlađivanja; mi smo robovi ludila koje poručuje da nećemo da ličimo na naše majke. Mi smo tužni, uznemireni pacijenti opsesije o izgledanju, iluzije o licima koja su mlađa, koja su zategnuta, koja traže da budu pohvaljena.

Egzibicionizam, plus narcizam, plus strah, koji nije bezrazložan, koji uopšte nije bezrazložan, mada je nečuven. To je strah o kome se ne govori, ali koji titra u nama, strah da ćemo, ako se ne potrudimo, ako ne budemo oprezne, ako nešto ne preduzmemo na vreme, sve biti ostavljene da se nikada ne pojavimo pred gimnazijama naših sinova i ćerki, jer smo prestare za vespe, za život, za mladalačko prijateljstvo sa našom decom, za pokazivanje pred njihovim društvom, za bilo šta veselo i optimistično.

Jednom sam pročitala u nekim novinama da se u Holivudu kaže da tamo postoje samo tri godišta za žene, po naslovima filmova - „Bejb“, „Oblasni tužilac“, i „Vozeći gospođicu Dejzi“.

Bejb ne mogu da budem, a do gospođice Dejzi ima još nekoliko decenija, pa ipak, iako mogu da igram gospođu oblasnog tužioca - dovoljno je samo da obučem moj sivi sako - ja odlazim kod tog doktora, koga svi reklamiraju, botoks, botoks, u čelo, puno botoksa, da se sve ispegla, da mogu da dođem ispred gimnazije sa kosom sklonjenom sa čela, sa podignutim obrvama.

Zato to radim, da vam se svidim.

Celo lice je neznatno zategnuto, ali izgledam mlađe, je l' da da izgledam mlađe? Moj pogled je bistriji, lažem da je to od toga što bolje spavam, vežbam osmeh da podignem jagodice, bolje izgledam, to vidim svojim očima, bolje se osećam zbog toga, imam više samopouzdanja, zaustavljam neumitno, usporavam propadanje, osećam se bolje samo kad se pogledam u ogledalo.

Popustila sam, predala sam se maniji, primorala sam se da odem, da ličim na moju generaciju poludelih žena na pragu pedesete koje očajnički pokušavaju da nešto zadrže. Pravo da još uvek sanjaju?

Botoks, moje čelo je paralisano, više ne mogu da imam bore, narednih šest meseci, sve će biti glatko, bez bora briga, napetosti, čuđenja, ubacila sam se u poslednjem trenutku u taj voz, niko ništa nije primetio, putujem i ja sa njima.

„Mama, izgledaš kao da si se zaljubila“, kaže Luka, namigujući mi i saučesnički me muvujući laktom, dok istrčava iz kuće na trening.

„Dobro izgledaš“, kažeš ti, dok nervozno, preterano teatralno, gledaš na sat, jer žuriš na važan poslovni sastanak.

„Ne znam zašto kuvaš“, dodaješ, „ja neću danas ručati ovde, niko danas neće ručati“.

Iz kuhinje miriše čušpajz od šargarepe.
Uzaludnost porodice, odjednom.
Uvek ostajem samo ja.
Pred ogledalom, sa očima koje su na ivici.

V

Voleti.

Ne znam više kako bih to opisala i šta znači voleti. Biti spreman da se za nekog žrtvuješ? Prihvatiti ga onakvog kakav jeste, voleti ga uprkos njegovim manama? Oprostiti, ne zamerati, ne posedovati, ne povređivati, ne kritikovati, ne zavideti, ili jednostavno - uživati u njegovom društvu? Želeti da svaki trenutak provedete sa voljenom osobom, to je valjda neka mera ljubavi.

Možda nikada nisam umela stvarno da volim. Možda sam suviše sanjala bajke, možda sam uvek neumereno maštala, ali samo do onog trenutka kada sreća počinje. A, to je bilo uvek samo do one rečenice koja glasi - „a posle su do kraja života živeli srećno i u ljubavi". Iskreno, nisam nikada mogla da zamislim šta to znači „srećno, do kraja života"? Da bude bez problema, ili da ne bude dosadno, da se nikada ne umorimo jedno od drugog?

Odavno već ne drhtimo od ljubavi. Kako se desilo to curenje, to oticanje strasti, ne umem da kažem. Možda smo u prvim godinama našeg braka bili suviše zajedno, ili smo se olako oslonili na poredak stvari - deca koja rastu, užine koje se prave, nedeljni ručkovi, kupovine novih kola, nameštaja, borba za opstanak? Umor od pokušaja da napravimo da sve bude kako je bilo?

Veš. Ostalo je nešto tvog veša ovde, tvog veša koji miriše na „Ornel", još uvek. Majice koje nosiš ispod košulja, tvoje gaće. Ima ovde i nekoliko pari sa olabavljenim lastišima. Da li da ti i to spakujem?

Smejem se, sad. Ne postoji veća intimnost od ove - žena koja slaže tvoje gaće, majice i čarape, na nekim majicama ima rupica, baciću ih, nećeš valjda u novi život da kreneš sa starim vešom?

Mogla sam, naravno, da potrpam sve tvoje stvari u vreće za đubre, da ti ih tako predam, zgužvane, nemarne, ljute, da te tako pošaljem

u svet, na to dugo putovanje sa koga mi se nećeš vratiti, ali to bi bilo ispod naše priče, daleko ispod naše priče, mi nismo pobesneli, mi se rastajemo civilizovano, mi smo fini ljudi koji razumeju o čemu se radi.

Smejem se, jer i veš spada u naših dvadeset pet godina života, gužvanja, fajtanja i peglanja, zajedničkog pranja i prljanja. Sa rupicama i flekama.

Da, istina je da sam ti stotinu puta umusavila beli veš. Istina je da mi se, ne znam kako, mnogo puta u mašini za pranje zadesila neka crna ili crvena stvar, da sam to bacala da se ne iznerviraš, i trčala da ti kupim novo, da odeš kao čovek na posao - kao da na poslu prikazuješ gaće i majice!

I onda, kupujem ti gaće i majice, tako je bilo godinama, ti to ne umeš, ti za to nemaš vremena, ni živaca, to muškarcu ne rade, i ne znam zašto, ali tome se radujem, to je ljubav, mala, pamučna, ali to je ljubav, kad mi ne tražiš, a ja ti kupujem, i znam da ćeš se obradovati. Moji mali rituali. Kupujem ti čarape, kupujem ti, biram ti, oblačim te, tako izgleda ljubav, obična, stvarna ljubav, bez suvišnih reči, bez spektakularnih poređenja, bez stihova.

U našem plakaru, moj deo i tvoj deo. Tvoj deo je belo, crno, sivo. U mom delu su sve zamislive boje. Brushalteri, crveni, crni, šareni, zeleni.

Gaće, ko još pominje gaće, ali to je dokaz, to je inventar jednog života, ništa manje nego fotografije, ili slike na zidovima, ili suveniru u policama.

Kad smo počeli da razgovaramo o gaćama, umesto da ih svlačimo, kidamo, cepamo, tada je bilo jasno da se nešto menja.

Desilo se to u isto vreme. Počeo si sam da kupuješ sebi veš. Isprva sam to shvatala kao tvoje odrastanje, kao simboličko bekstvo od ideje da radim one stvari koje inače radi mama. „Ja, Ena, nisam tvoj sin, upamti to“, to je ta pesma. Bilo mi je simpatično, sviđalo mi se.

Dolazio bi kući sa novim kompletima firmiranih majica, gaća i čarapa, i sam bi ih stavljao u mašinu. Nisi hteo da ih upropastim. U redu, ali već tada mi je prolazila kroz glavu misao da na neki, meni tada još uvek nejasan način, kupuješ sebi novu kožu. Nešto novo, neka nova potreba, neka nova odluka, nešto drugačije, moglo se nazreti u toj novoj potrebi da ti ispod pupka piše Dolce&Gabbana, ili Trusardi ili Calvin Klein.

Zatim sam ja krenula u šoping. Htela sam da te pratim. Moje pamučne turske gaćice pastelnih boja, morale su da nestanu. Sve je bilo novo - nova ja, u tangama kakve naša Marta kupuje i nosi ih tako da se vide, da vire ispod farmerki, neprijatne su za nošenje, ali su seksi, ja želim da opet budem seksi.

I, kako sam uopšte došla do toga da pomislim da ti misliš da ja više nisam seksi?

Zato kupujem nove brushaltere, svilene, sa punjenjem i čipkom, svaka haljina mi bolje stoji, moje grudi su ponovo jedre, ali ti ne voliš moje dekoltee, a ja volim što dobro izgledam, što pratim modu. U mojim ranim četrdesetim, već, nekako, počinjem da se brinem, i volela bih da me gledaš kao što si me nekad gledao, ali ti gledaš na sat, ili gledaš sebe u ogledalu.

„Malo si se ubucila“, kažeš.

Kažeš to tako da ne izazoveš moju reakciju, da ne poludim, jer moramo da idemo na taj prijem, ne dolazi u obzir da se tamo pojaviš bez mene, od tebe se očekuje da se pojaviš sa lepšom polovinom, mi smo par, samo sam se ja malo ubucila, a tvoj stomačić niko ne vidi.

I, gledam te tada, bez daha, uvukla sam stomak, jer nije tačno da sam se ubucila, imam vagu, vaga valjda najbolje govori kako stojim i kako izgledam, ali gledam te sa pomešanim osećanjima mržnje i potrebe da povučesh svoju reč, da mi kažeš da sam prelepa, ili nešto slično, ali ti ništa ne uradiš, tvoj blagi pečat nezadovoljstva ostaje.

„Ubucila si se.“

O, kako su žene glupe kad dozvole da budu slabe! I onda, moji pokušaji da nešto sa tim gaćama i brushalterima i halterima napravim, da vidiš, da zaista ugledaš kako to na meni stoji, ali ja sam tvoja žena, naša deca su gimnazijalci, a ti više nemaš vremena za očigledno, ti mnogo radiš i kasno dolaziš kući, i ne možeš da vidiš ništa što nije u tvom fokusu.

Ja nisam u tvom fokusu.

Ne znam kako to žena može da zavodi muža, kako to odjednom da počne da ga zavodi, kad su prošli sve faze, uključujući i one sa rupama na čarapama, popucalim lastišima, razvaljenim ranflama majica, kako to, odjednom, da snagom svoje volje, nove garderobe, frizure, novim ponašanjem i namerama izgledamo privlačnije? Ali,

privlačnost nema veze sa izgledom - to sada znam, kad sam sve obradila, kad sam proučila, kad sam shvatila - u njoj mora biti nekog odbijanja, nekog osujećenja da bi se uopšte pojavila, iznova, mora biti neke povređene sujete, nekog lakog bežanja i neuhvatljivosti, neke male tajne da bi sav taj veš, moji kombinezoni, gaćice sa čipkom, tange i polu-bokserice, Victoria Secret brushalteri - da bi sve to imalo smisla.

Veš.

Tebi sam se ubucila, tako me ti vidiš. U redu. Nema problema. Ali, na prijemu u „Hajatu“ koji organizuje asocijacija velikih uvoznika, ili tako nekako, niko ne misli da sam se ubucila, naprotiv, osećam poglede drugih muškaraca kako se lepe za moj dekolte, i kako klize po liniji mojih kukova, da, i u tim trenucima osećam neku malu pobedu, jer nisam uzalud obukla čarape sa halterom i bordo čipkasti brushalter, i moje samoljublje je nahranjeno, nisam se ubucila, nisam se ubucila, ja sam zgodna žena koja nosi seksi veš, i, da, shvatam da je istina ono što pišu u ženskim časopisima, seksi veš utiče na stav, a gaće, ipak, utiču na misli! Mislim dobro o sebi te večeri, i znam da te se to ne tiče, da nemaš vremena da o tome misliš, da to čak ni ne primećuješ, imaš me, to ti je dovoljno, ja sam tvoja žena. I ti si tu glavni.

Te noći, u čipkastom donjem vešu, na tom prijemu, sa tim pogledima, sećaću se kasnije, uvek, kada pomisliš da mi kažeš da sa mnom nešto nije u redu...

V, kao voleti.

Voleti, ne znam više šta je to. Možda sam tada počela da prestajem da te volim, iako sam radila stvari koje su izgledale kao ljubav, iako sam se jedno vreme trudila oko tebe, misleći da te volim, misleći da je to ljubav, kad se trudiš, kad se praviš da ne vidiš, kada se prepustiš navici, kada se lažeš o sigurnosti koju imaš, kada se zadovoljavaš stanjem stvari bez snage da ih menjaš, bez ideje kako da to učiniš.

Voleti, ne znam šta je to, utešne reči koje izgovaram samoj sebi - da tako žive svi, da su nam deca velika, da smo, ipak, jedna srećna

porodica, da smo nas dvoje na sigrunom ostrvu četrdesetih godina, i da sam, možda, preosetljiva.

I, vartburg.

Naš prvi auto, šklopocija, sada toga ne voliš ni da se setiš, šklopocija bež boje, sa tragovima cigareta na sedištima, smrdljiva šklopocija koju smo kupili na auto-pijaci u Bujanj potoku, pre nego što smo se venčali. Jezivo, socijalistički, ružan auto kakav kupuju seljaci za prevoz prasića ili lubenica, ali ja se sećam neviđeno lepih i duhovitih trenutaka u tom autu, koji je mirisao na vlagu, kišu, i koji se one noći maglio od naših uzdaha i poljubaca u onoj uličici na Karaburmi. Pa, to je bila ljubav. To je bila ljubav, to je značilo voleti nekog, voleti tebe, voleti život.

Smejem se, i sećam se kako se moje sedište odvalilo, odvalio se loš var na onim šipkama, kad si se bacio na mene, i kako smo se zacenili od smeha.

I, da, naravno, kako smo oboje imali obične bele gaće sa lastišem, bilo je to obično srećno vreme običnih pamučnih gaća koje se lako iskuvavaju na devedeset stepeni, voleo si da se igraš mojim lastišem na gaćama, tada, kada nisu bila potrebna dodatna objašnjenja ni psihoanalitička tumačenja značenja naših reči, postupaka i pogleda.

U smrdljivom vartburgu smo, najverovatnije, napravili Luku, naše prvo dete, ali i danas, kad na to pomislim, ja se smejem, nekakva divna, obična vartburgovska radost me ispuni.

Dete smo napravili na Kara-burmi!

Pa, ne, stvarno! Smejem se.

Ne mogu da te mrzim.

Neću te nikad mrzeti, glupi stvore!

G

Godine. Koliko godina ste u braku, koliko godina imaju vaša deca, na kojoj su godini, koliko je godina prošlo od kako se nismo videli, koje ste godište, godinama pokušavam, za nekoliko godina... Godišnjica mature. Imam skupu haljinu, držim dijetu mesec dana, oslabila sam tri kilograma, stomak je spao, kosa je ofarbana, sede su pokrivene, izgledam sveže, skupa šminka čini čudo, nakit probran, moćan, svesna sam da izgledam dobro, da sam ljuta, da sam nesrećna, ali to niko ne vidi, to niko neće videti, naučila sam, uvežbala sam da moje tajne, moja osećanja niko ne prepozna, jer ne bi mogli da ih podnesu, niko ne bi podneo čak ni da pomisli, a kamoli da čuje da ja imam tajnu, da ja imam nekoliko tajni, iako tako ne izgledam, iako sam tu stalno, ja često nisam tu, ali to niko neće videti.

Niti će iko saznati da je postojala ta stara ljubav, strašna, neutešena, povređena, nenahranjena, ona, ta davna ljubav, nepravedna i glupa, zbog koje se pišu pesme, ona koja je podsećanje, u svakom trenutku nepravde, užasa, dosade, ta druga ljubav, ljubav moje mladosti, koja me je napustila, koju nikada ne mogu da zaboravim. Čak ni kad sam mislila da sam je zaboravila, kad je izgledalo da je iščilela pred stvarnošću, pelenama, kreditima, lošim platama, dečijim biciklima i vakcinama, ona se muvala tu, oko mene, kao slaba senka.

Rasuta sam, stalno, celog života, kao da nikada nisam potpuno prisutna.

Dok je sve bilo u redu, dok je taj brak još uvek postojao, dok smo bili ravnopravni, dok nisi poludeo, prekorevao si me da ne učestvujem dovoljno, da ne možeš da dopreš do mene. I, sad vidim, bio si u pravu.

Godišnjica mature.

Matursko veče, to njegovo lice, crne oči, to je prvo što vidim dok ulazim, između gitara i kontrabasa, starog razrednog starešine sa zamagljenim naočarima, i šote, koju već igraju, među čašama sa vinom, u dimu, pod zagasitom svetlošću splava na Savi, vidim te oči, to traje jedan trenutak, ta mala varnica, i zatim on će skloniti pogled, on će prvi skloniti pogled, to uvek čini onaj kome je nelagodnije.

To leto, matursko, najduže u mom životu, to leto koje je bilo dugačko kao ovo koje me je uništilo i nadahnulo da svedem račune o kojima ti tako malo znaš, to je leto u kome se ljubim, ludački se ljubim sa mojom prvom ljubavlju, iz mog razreda, to je to leto i ja ću uskoro, početkom septembra imati osamnaest godina, biću punoletna i odgovaraću za svoje postupke.

To je to leto u kome se ljubimo i govorimo poeziju, smucamo se po Kalemegdanu jer nemamo drugo mesto da bi smo se sakrili, da bi smo se otkrili, i činimo to, dodirujemo se, mazimo se, gledamo se: imam indijsku suknju, široku, i espadrile, i majicu, hipi majicu sa ogledalcima, i on ima farmerke i majicu i starke, moja prva ljubav, moj prvi muškarac, zbunjenost, nespretnost, kakanje, maslači u mojoj razbarušenoj kosi, ljubljenje, drhtanje, zakletva da će biti večno, da će biti zauvek, to leto i jeste zauvek, svakog dana smo na Kalemegdanu, a posle idemo kod njega, kad mu je mama otišla na more, svakog dana, nerazdvojni, spojeni, omađijani.

I, onda. počinjem da paničim, onda kada nema onoga što treba da dođe, kršim ruke, paničim, moje punoletstvo protiče u znaku straha od onoga što dolazi, što smo uradili što niko ne sme da zna, što nikom nećemo reći.

I, onda, moj junak, moj vitez, moja ljubav, taj devetnaestogodišnji klinac, koga sam volela, beži, glavom bez obzira. Kaže da ne može da izdrži, da mora da ode, da nije to planirao, da se plaši. On beži. Ostavlja me samu.

Bolnica, lokalna anestezija, miris alkohola, lekova, tela, pomešan sa mirisom sredstva za pranje linoleuma, panika, bolovi, nesnosni bolovi, stid, pocepana najlonka, tišina, niko ne sme da zna, niko neće znati, niko nikada neće saznati.

Nekoliko meseci kasnije, napisaće mi jedno dugačko pismo. Gadno pismo, jer je bilo prepuno kakanja, izvinjavanja, očaja, opravdavanja, ljubavnih izjava. Nikada nisam odgovorila, pismo će odmah biti

pocepano, bačeno, voda će za njim biti povučena, to je jedno od onih pisama koja se ne mogu pročitati dva puta, nikada, ni posle milion godina, i zato se takva pisma bacaju jer su ogavna, lepljiva, ljigava i nepodnošljiva, pisma koja još više šire veliku tužnu mrlju.

I, evo, prvi put posle toliko vremena, vidim te oči, crne, i to lice, isto, samo malo starije, i taj pogled koji on sklanja.

Nemaju pojma muškarci, oni ne znaju koliko može da bude duboka mržnja koja stiže iz istinske ljubavi. Godine ništa nisu učinile, nisu otupele moj bol, ni težinu te klinačke izdaje, i nisu kod njega otupile stid i očaj i želju da popravi stvari.

Ali on će mi prići, te oči su i dalje lepe, zavodljive, izdajničke, klinačke i sredovečne, njegovo lice je tužno, to je lice čoveka koji nije pronašao svoju sreću, Grga tako izgleda, on će mi prići i pitaće kako sam, i ja ću slagati da sam fantastično, iako je moj muž te večeri treći put te nedelje morao hitno na sastanak u Podgoricu, reći ću da sam fantastično, iako mi je ćerka te večeri rekla da nemam prava da joj se mešam u to sa kim izlazi, i iako je moj sin... nešto rekao, rekao je nekom „Ljubim te“ tonom od koga sam uzdrhtala, ja ću reći Grgi da sam fantastično. I da mi je život, zbilja, zbilja odličan, i lagaću, svaka moja reč će biti laž te večeri, uključujući i obećanje doktoru Grgi da ću izaći s njim, da može da mi se javi sa dežurstva, slobodno, kad u Ginekološko-akušerskoj klinici nije velika gužva, i da ćemo tada pričati, da sad ne možemo da pričamo jer je gužva, i muzika je glasna, i svi su tu.

„Želim nekako da popravim stvari“, rekao je i glas mu je drhtao, a ja sam pila vino, udisala njegov odličan parfem i pitala se, ne bez cinizma, kako bi on to, posle toliko vremena mogao da popravi stvari - da mi uradi jedan besplatan abortus, možda?

Grga, govno.

Zvao me je. Prijalo mi je. Bio je, na neki užasan način, moje intimno lekovito sredstvo za naš brak koji je tonuo. Za moje usamljeničke noći u kojima sam sebe uveravala da si stvarno, zbog obima tvoga posla - nema ničega nelogičnog u tome - toliko često na putu.

Nikada nisam izašla sa njim, toliko jadna, ipak, nikada nisam bila, i takođe nikada mu nisam dozvolila da govori o onome o čemu se ne govori, o čemu se više ne može govoriti. Puštala sam ga da mi govori koliko čezne za mnom, i kako izgledam fantastično, i kako

mora da me vidi, i kako misli da se zaljubio, opet, i kako nije srećan u braku i kako su mu deca...

Nisam mogla da slušam o njegovoj deci, nikada.

Ali volela sam kad me pozove telefonom, da i ja imam taj osećaj da nekome, bilo kome, njemu, nešto značim. Da dobijem SMS poruku u kojoj piše „Mislim na tebe“, iako znam, iako mogu da zamislim kako takve iste poruke šalje koleginicama doktorkama, instrumentarkama, sestrama, kako beži sa dežurstva i trči u nečiji stan, noseći viski, i ružu, on je romantični uljez koji ne voli komplikacije, koji beži kad je gusto, ali lepo govori, i kad pati - izgleda nezaboravno.

Gutljaj još jedan gutljaj viskija.

Goa. Zimus, pošto je Marta otišla, otputovala sam u Gou, u Indiju, i ti ništa nisi pitao. Lako i sa radošću si me poslao na taj put. „Zaslužuješ daleko putovanje“, rekao si Najluđe u svemu je što si, zaista, iskreno, to i mislio. Da zaslužujem da odem daleko, sa drugaricama, da se odmorim od svih vas, od tebe, od dece koja su otišla, od kuće koja miriše na osveživače vazduha, naše parfeme i kožni nameštaj.

Ta plaža, to je oker, plavo, sivo, vetar koji leprša sarije prelepih prodavačica marama, one, te žene su sve crne, visoke, tanke, sa pundama na dnu potiljka, stižu sa juga, iz Tamil Nadua, kleče na pesku i nude boje, vatromet boja. Moje oči su razduvane tim bojama, vetrom, Indijskim okeanom, Arapskim morem.

Ceđeni ananas koji donose vredne crne ruke, i nan sa belim lukom i avokadom, vetar koji ne dozvoljava ničemu drugom da se čuje.

Ležim na ligeštulu, umotana u pareo boje maline, puštam da taj vetar oduva moje misli, moje osećanje da ništa nije dobro, da skoro ništa više nije dobro u mom životu. Čutim ispred tog moćnog mora, pred tim vetrom, zaklonjena od sunca nadstrešnicom od palminog lišća, posmatram kako dole, ispod peščane dine, tamo, uz vodu, po mokrom pesku, hodaju ljudi, dvoje po dvoje, samo hodaju, to su pročišćavajući koraci uz vodu, to su srećni parovi, tako izgledaju sa te razdaljine.

I, želim da hodam sa nekim, tako, po tom vlažnom pesku, kao što oni hodaju, oni hodaju kao da imaju sve vreme sveta pred sobom.

I, samo tamo, u Indiji, na Kandolim plaži, ne mislim o vremenu koje je prošlo, koje prolazi, ne mislim na tebe, ni malo. Ni jednom nisam na tebe pomislila, razduvao te je taj vetar sa okeana, odneo te na pučinu. Mislim samo kako bi bilo divno da se sa nekim držim za ruke, ali to nisi ti. Ta plaža, to je, jednostavno, jedno od onih mesta gde je neophodan još neko.

Lidija i Sunčica su, kao da su mi čitale misli, u glas dobacivale, čim smo stigle, da je mesto idealno za „sa frajerom“.

Ni jednom mi se nisi javio, ni jednom nisi pozvao. Nikad to nisam pomenula, nikad ti to nisam prebacila. Znala sam da ti imaš svoje planove, svoju iznenadnu, bukvalnu fizičku slobodu, prazan stan, da bi se ionako vadio na komplikacije oko rominga sa Azijom, mada nikakvih komplikacija nije bilo, znala sam da, možda, na našem krevetu, u posteljini koju sam ja kupila, prala, ispeglala i složila, ljubiš neku drugu ženu, nisam tada znala da se radi o Ani iz marketing agencije, da li se radilo o njoj? Da li je ona tada već postojala? Da li je otvarala naše ormane, da li je mirisala, koja god da je bila, moje parfeme i njušila moja mleka za telo? I nisam te nikada ništa pitala o tih dvadeset dana kad me nije bilo, nije me interesovalo. Nisam mislila na tebe.

U Goi, na Kundolim plaži, na onom vetru, ležeći onom ligeštulu, mislila sam na nekog drugog.

Gej, tako moderna reč. Izvorno, ona znači - veseo. Gej pokriva svaku drugu konotaciju, sprečava me da razmišljam o slici dva muškarca u seksualnom činu, ta slika mi je odvratna, užasna, grozna, i potresna.

U Goi, mnogo takvih parova, muškarci preplanulih tela, obrijani do glave, sa minđušama u ušima, sredovečni, prosedi, stari, istetovirani, nekadašnji hipici iz Zapadne Evrope, drže se za ruke sa mladićima. Neki od njih izgledaju kao da su došli da tu umru, da potroše penziju ljubeći ta mlada muška tela. A ima i starih parova, koji su očigledno dugo zajedno, kao muževi i žene, šezdesetogodišnjaci, koji šapuću nežne reči jedan drugome i mažu smežurana leđa uljima za sunčanje koja mirišu na kokos i druge kolače.

Odvratni su mi, a ipak me privlači da ih gledam, oni su neka druga vrsta, drski, nezainteresovani, ponosni što su različiti, među njima

ima onih za koje nikada ne bih rekla da su fascinirani penisima i muškim zadnjicama jer izgledaju kao lepotani sa naslovnih strana, kao oličenje muških zveri, ali, na žalost, oni gledaju u drugom pravcu.

Istražujem ih, posmatram ih, učim da prepoznam nešto, ne znam šta.

Drhtim dok to tražim.

Pada mi na pamet kako su homoseksualci bili samo „pederi“ u čuvenom sirovom i surovom Fridkinovom „Gluvarenju“, a kako su posle „Planine Broukbek“, postali gej. Gej zvuči tako aseptično, gej pada kao neki laki svileni čaršav po tim telima, čaršav koji sve pokriva, brani, odobrava, to je reč koja sprečava naše gađenje, sprečava nas da zamislimo ono što nam je odvratno i što se događa negde drugde i nekom drugom, gej je politički stav, reč gej daje neku ljudsku dimenziju toj priči, u nju uvodi ljubav, osećanja, stav, prirodnost, nasuprot neprirodnosti i društvene mizernosti reči „peder“ ili „homoseksualac“.

Uvek se pitam šta kažu te majke, te njihove majke? Kako to podnesu, to, da im sinovi ležu u krevet sa muškarcima, pre nego što prihvate da su snovi koje su sanjale za njih potpuno nerealni? Da toga neće biti, da neće biti devojaka, dece, da neka čudna tajna zaposeda njihove mezimce?

Ima i onih majki koje se potajno raduju što im nikada ni jedna druga žena neće biti konkurencija.

Da li se pitaju zašto, i ko je kriv? Ima onih majki koje su u neprestanom poricanju, ima li, međutim, onih majki, koje se naljute? Koje odbace svoje sinove zbog toga? Ne verujem.

Ja ne spadam u tu vrstu.

Kakva sam ja majka?

Obična sam, obična.

G, kao grudi.

Moje grudi. Nisu više ono što su bile, ali još uvek stoje. To i jeste paradoks – gravitacija je više oštetila moje lice nego moje grudi. Dobre su to grudi, neću ih menjati. To su grudi koje su dojile dvoje dece, vaše ruke, svih vas, vas troje, na mojim grudima, vaša usta,

vaši obrazi, vaši strahovi, ushićenja i zadovoljstva, sve je to ovde, na mojim grudima, zauvek.

Čak i kad sam ljuta na vas, kad sam razočarana, besna, ogorčena, nesigurna, ovo ovde, moje grudi, to je bilo vaše. To je vaše. Čak i kad sam osećala da ste mi svo troje daleko, da smo se odvojili, pošto se i jesmo odvojili dovoljno davno da počnem da preispitujem sebe da li vas još uvek volim onom neupitnom ljubavlju majke i žene, da li sam vas ikada volela kako treba, kako piše u udžbenicima, ove grudi su vaše. Tu smo, na njima rasli svi četvoro. Dobre su to grudi.

Neću ih menjati. Dobre su mi.

Nekada sam se ponosila njima. Nekada si obožavao da obučem tanki džemper, na golo, i da onda staviš ruku na moja prsa dok gledamo film na televiziji.

Ali, ti ne gledaš televiziju, godinama.

D

Deca. Moja deca, smem li da kažem „moja deca“, sada kad odlaziš? Ili će oni uvek biti „naša deca“. Čak i kad više ne bude bilo onog našeg „mi“?

Pustila sam ih da odu, bilo je lako, lakše nego što sam zamišljala. Luka je rekao da će ostati neko vreme u Španiji, na Ibici. Marta je otišla da studira u Londonu, Uroš je za nju planirao tako veliku budućnost, da uči biznis, u najboljoj školi koju tata plaća. Ali ipak, Marta je otišla od mene, nekako još kao klinka, u četrneastoj, petnaestoj godini, izgleda da nikada nismo bile bliske, što je čudno.

Uvek je bila tvoja ćerka, i ranije, kad je bila mala, strašno sam bila ljubomorna na to što od nje „praviš ženu svog života“ kako si govorio u šali. Ipak, uvek sam bila pomalo ljubomorna. Da me neko sada čuje, mislio bi da nisam normalna. Majka koja je ljubomorna na ćerku?

Stvarno, svaki put kada bismo se nas dvoje posvađali, on je uzimao Martu, i stavljao bi je u krilo, vodio napolje, kupovao joj prekomerne količine slatkiša, Barbike, šta god poželi, toga se još uvek vrlo jasno sećam. Ponašao se kao da je Marta nekakvo njegovo vlasništvo, njegov lek, njegovo utočište za naša nevremena. Za naše oluje i ledena doba. Oduvek je stvarao neku vrstu savezništva sa njom, a protiv mene.

„Hoćemo li da kažemo mami da smo dobili dvojku iz matematike, ili da to prećutimo“, pitao bi, sa osmehom, gledajući u mene, očekujući, izazivački, moju reakciju.

Ali, Marta bi već sedela u njegovom krilu, čvrsto ga zagrlivši.

„Nećemo da joj kažemo, rekao si da će to biti naša tajna“, durila bi se.

To što me to dete, moje dete, moja ćerka, ne gleda dok to govori, to što o meni govori u trećem licu jednine, kao da nisam prisutna, to što ona tada ima samo osam ili devet godina, ne sprečava me u tom trenutku da pomislim da je malo đubre. Da ide za boljim ponudama. Da je otrgnuta, da mi je uzeta. Ponekad bih pomislila, sa izvesnom pomirenošću, da je, na žalost, moja ćerka drugačija od ostalih ćerki, da je drugačija od mene kad sam bila u njenim godinama, da ima neku drskost i prkos prema meni, da me ne voli dovoljno onom bespomoćnom ljubavlju deteta prema majci. I da tu stvar gura moj glupi muž ne shvatajući šta radi.

Bile su mi potrebne godine da shvatim da je on samo bezuslovno voleo Martu, svoju ćerku. Da je on, jednostavno, jedan od onih očeva koji se bolje snalaze sa ćerkama nego sa sinovima.

I, da će Marta tek naučiti kako da pokaže svoju ljubav prema meni. Ali to će doći mnogo kasnije, kad je već odrasla.

Bila je najljubavnija prema meni onih nekoliko meseci pre nego što je otišla u London. Kao da su godine psihološke separacije od majke odjednom bile potrošene. Suočavanje sa izvesnošću odvajanja od nas, od mene, promenilo je Martu.

Luka je već nekoliko meseci bio na Ibici, i veći deo dana bile smo same.

Postala je nežnija, manje se breckala, čak će početi da pokazuje i neku stidljivu potrebu da se sa mnom druži. Kad sam joj dozvolila da puši u kući, a to je bilo u njenom četvrtom gimnazije, htela je i da popije kafu sa mnom.

Ne mogu reći da mi je to iznenadno zbližavanje sa sopstvenom ćerkom išlo lako. Među nama je postojala neka uzajamna uzdržanost, mnogo tema o kojima se ne govori, mnoga pitanja koja se više nisu postavljala. Pa ipak, u tih nekoliko meseci pre nego što će otići na studije, iščilela je njena poznata drskost prema meni, kolutanje očima kad pokušam da joj nešto saopštim, besmisleni kratki odgovori na moja pitanja, i užasna poruka „Nemoj da me smaraš“, svaki put kad je pozovem na mobilni da pitam gde je i kad dolazi kući.

Odjednom, počele smo da se smejemo zajedno, da ogovaramo, da idemo u kupovinu, a tri puta smo i išle same na ručak.

Kada sada razmislim, mislim da joj je odjednom bilo žao mene, iako ja ničim nisam odavala utisak osobe kojoj je potrebno sažaljenje. Uroš je stalno negde, samo radi, retko ga viđamo, nikada nije tu, Luka je otišao, njeno isplovljavanje iz naše marine verovatno ju je malo uplašilo.

Mama ostaje sama, mama će ostati sama.

Možda je ona nešto znala?

Pitala me je čak za neke recepte, htela je i da nauči da pravi rolat od spanaća, ali nije bila neki talenat. Možda je to, sa tim rolatom, jednog dirljivog petka popodne, u novembru, dok je kiša pljuštala, a napolju sve bilo sivo i grobljanski depresivno, bio njen pokušaj da mi kaže da me voli. Da me, ipak, voli. Da je nešto pronašla.

To je tako među nama dvema bilo oduvek. To, da nikakvi verbalni izlivi nežnosti ne postoje.

Stvarno, ne mogu da se setim da li sam joj ikada rekla „Volim te“. Da li to majke uopšte treba da govore svojoj deci? Meni moja majka nikada u životu nije rekla tako nešto. Da li ćerke govore majkama „Volim te“, ne mogu ni to da zamislim.

Ali, sinovima, ponekad, kažu.

„Ljubim te“, „Mama te voli“, i slične stvari, izletalo je to iz mojih usta, tiho, a da toga uopšte nisam bila svesna. Luka je, jednostavno, izazivao tu potrebu da mu to kažem, da zna, da čuje. Tražio je to od mene, još od kako se rodio. Bio je moj. Oduvek je bio moj. Kao beba, neverovatno - vrištao je svaki put kad bi ga Uroš uzeo u naručje, i smirivao se istog sekunda kada bi osetio moje ruke, miris moje kože ili čuo moj glas.

Naše prvo dete, naš sin, bio je moj od prvog trenutka.

On će biti taj koji mi stavlja glavu u krilo, koji će dolaziti kod nas u krevet, koji neće zaspati dok ga ja ne poljubim, koji iz čista mira, dok se igra u pesku u parku, pritrčava sa koficom i lopaticom, poljubi mi ruku, i nastavi da se igra. On će me uvek pitati „Mama, da li ti je lepo“, nikada neće povisiti ton, nikada neće biti drzak prema meni, i nikada me neće slagati, skoro nikada.

Nisi ga nikada zavoleo, našeg sina, nikada stvarno, nikada potpuno, bezuslovno. Samo si njemu postavljao uslove za tvoju ljubav, nisi bio toga svestan, ali samo on je morao da je zaslužuje kod tebe. Uvek neka primedba, neka kritika, nikada potpuna, opuštena nežnost od tebe. nikada onakva nežnost kakvu pokazuješ prema Marti.

Ne ume da šutira loptu, i ti šiziš, suviše plače i ti se kreveljiš pred njim, „Nije na mene“, reći ćeš, ponekad čak i bez rezignacije, reći ćeš to kao da si se pomirio sa činjenicom da to dete nije potpuno skrojeno po tvom ukusu.

Kad je došla Marta, tad si počeo da postaješ nežni otac. Uvek sam osećala da nešto između tebe i Luke nije savršeno, uvek.

Očevi su valjda drugačiji - oni mogu da biraju da li će voleti svoju decu. Koliko očeva ne želi ni da čuje za svoju decu, napravljenu u strastima, u nedozvoljenim i kratkim vezama, decu koja im se ispostvljaju kao neka vrsta naplate za neopreznost. Očevi, zatim, odlučuju da li će ih uopšte voleti, da i će ih ona zanimati, i mogu da biraju koje će dete više voleti. Majka voli svu svoju decu.

Majka se trudi da svu svoju decu voli podjednako.

Nikada ozbiljno nismo o tome govorili. O našem odnosu prema našoj deci, o pravednosti i nepravednosti, o pristrasnosti, ćutali smo, zaobilazili smo to i mnoge druge teme.

Kakva su nam deca?

Ovo ću reći samo sad, i niko neće čuti ovo što majke ne govore, niko neće znati: „Naša deca su nesavršena, kao i mi.“

Dobra, plašljiva, lažljiva, hrabra i nedosledna, brljiva, površna. Srećna?

Mislim da su srećni. Mislim da su sada, kada su otišli odavde, u stvari, na početku. Tek sada imaju šansu da otkriju ko su, dokle su stigli i šta nameravaju da rade sa vlastitim životima. I, odjednom mi padaju na pamet reči pesnika:

I ON reče:

Vaša deca nisu vaša deca

Oni su sinovi i kćeri čežnje života za samim sobom. Ona dolaze kroz vas, ali ne od vas

I premda su sa vama, ne pripadaju vama

Možete im dati vašu ljubav,

Ali ne i vaše misli

Jer ona imaju vlastite misli,

Možete okučiti njihova tela,

Ali ne i njihove duše

Jer njihove duše borave u kući od sutra

Koju vi ne možete posetiti

Čak ni u vašim snovima,

Možete se upinjati da budete kao oni,

Ali ne tražite od njih da budu poput vas

Jer život ne ide unatrag,

Niti ostaje na prekjuče,

Vi ste lukovi

Sa kojih su vaša deca odapeta kao žive strele.

Strelac vidi metu na putu beskonačnosti

I on vas napinje svom snagom

Da bi njegove strele poletele brzo i daleko.

Neka vaša napetost u strelčevoj ruci bude za sreću

Jer, kao što on ljubi strelu koja leti,

Isto tako ljubi i luk koji miruje...

Deco, Luka, Marta, vi nemate pojma da mama, sada, u tri po podne, sipa još malo viskija.

I, nazdravljam, bez i imalo patetike, za vaše divne oči i veseli ton vaših glasova kad me pozovete telefonom!

Mami je, za sada, to dovoljno!

D, kao drugi, kao druga. Pada mi na pamet ono iz vica: „Dragi, bio si mi drugi“. Ali, dragi, bio si mi drugi, stvarno! Koja sam ja tebi bila, nikad me nije zanimalo.

Da li je bilo drugih u našim životima, i da li je bilo naših života, dok je trajao naš život? Ti drugi bili treći, koji kvare sreću, ali može li se uopšte govoriti o sreći kad ona otvara vrata nekom trećem?

Kako smo postali tako moderni, samozadovoljni, sujetni? Kako se desilo da se takmičimo jedno sa drugim, dok naši demoni, tvoji i moji, nad nama kuckaju svojim čašama, i dok se ispod stola budu otrovnim noževima samoljublja? Kako smo postali tako fascinirani, nemirni, tako olako zaljubljeni u prolaznike kroz naše živote? Zašto smo tako lako bili spremni da pobeegnemo? Kako smo prihvatili lakoću vrdanja? Kako je moguće da smo strancima dozvoljavali da uđu u našu posteljinu, među peškire, ormane, tuš kabine, kako smo ih pustili da lebde nad nama? I, kako smo se posle vraćali našem životu, kao da se ništa nije dogodilo?

Kad smo više lagali - kad smo varali, ili kad smo se trudili da budemo verni i da održimo naša uzajamna obećanja?

Mi smo ta nova generacija, potpuno različiti od naših roditelja, ništa nismo krivi, tako smo napravljeni. Mi smo gledali gole grudi u novinama, na televiziji, u filmovima, sa tim smo rasli, telo se, odjednom, u našim zrelim godinama, ispostavilo kao epicentar kulture, a čežnja za strašću, za telesnom strašću postala je važnija od života. Kako smo postali tako jednostavni, lako čitljivi, lakomisleni prestupnici, snobovi, čak i u oblasti intime?

Za čim to tragamo, moj neverni mužu, ako ne za iluzijom da postojimo, da zaustavljamo vreme, da smo i dalje mladi, da je lako zavaravati sebe da nikada nećemo ostariti? Ili smo naučili da je seks, ne samo glavna tema svuda oko nas, već neka vrsta pojavnog dobra, lične moralne satisfakcije, osvete surovostima koje su stizale iz sveta emocija?

Zašto smo bili neverni jedno drugom?

Zašto smo bili neverni, a ipak ostajali zajedno tolike godine? Zašto smo bili neverni, ako ne, da na neki tajni, skoro šifrovani način, damo znanja jedno drugom da više vredimo nego što je to bilo upisano u naše društvene i emocionalne „bar-kodove" kad smo se, mladi, venčavali?

Zašto smo varali jedno drugo, da bi smo se posle, vraćali ovom životu? Zašto smo se vraćali ovoj adresi, kao što se umorne noge sa olakšanjem vraćaju u razgažene cipele? Udobnost, tišina, mir? Šta nas je to vraćalo - strah od onoga što bi moglo da bude, ili to što se tako dobro poznajemo?

Drugi, koji su postojali, taj, onaj treći, koji je često stajao kao senka nad našim servisom za ručavanje, nad našim uramljenim slikama, nad jastucima u našoj spavaćoj sobi. To je priča o nama. Plašili smo se tih senki. Lagali smo jedno drugo.

Ti ne znaš, ti ne sanjaš: moderni bračni par, to smo nas dvoje.

Mi smo tuga.

Kakve su nam bile poslednje godine? Poslednjih nekoliko godina?

Nikad me nisi pitao.

Đ

Đ, kao đavo. „Đavo je bio vruć". Naravno da je bio vruć! Đavo je bio vruć. Bog je bio hladan. Zato smo se lepili za vrele ponude rogatog, a ne za ispravnu hladnoću Jedinog.

Nismo mogli da budemo sami sa sobom, ni ti ni ja. To je, kako uspevam da shvatim u poslednjih nekoliko meseci, užasno težak zadatak, nepodnošljiv je taj pogled, i ta rečita tišina. Sa Njim smo uvek sami sa sobom. Ne kažnjava nas On. Sami se za to postaramo. Stajati pošteno pred Njim, to je teško. On nudi kajanje, On nudi krivicu, On nudi ljubav tek pošto prihvatimo vlastitu golotinju, vlastitu običnost. A to je mnogo da se proguta, to o vlastitoj običnosti.

Đavo je bio vruć. On nudi sve odmah. Rate stižu posle, oh, kakav gadan bankar!

Muškarci su slabiji. Oni su potkupljiviji. Đavo je prvo uzeo tebe. A onda sam ja došla na red, mada kada sada razmislim, uopšte nije bitno ko je prvi pao.

Isprva sve izgleda fascinantno - žudnja, proždrljivost, pohlepa, lenjost, gnev, zavist, gordost, sedam smrtnih grehova stižu jedan za drugim, ali su u našem slučaju, možda promenili redosled. Da li smo prvo bili gordi, pa su tek onda stigle i ostale udice, ili smo se prvo prepustili žudnji, koja je ispilila ovaj završni račun?

Nisam sigurna.

Nikad o tome nismo pričali. Odavno, u stvari, ni o čemu nismo pričali.

Đavo je bio vruć, i nije podnosio naše dijaloge.

Đ, kao đubre.

Nije naše đubre bilo ništa posebno. Ali, ipak, svaka kesa za đubre govori o onome što se događa iza vrata iza kojih je iznesena.

To mi je prvi put palo na pamet još pre nekoliko godina, zbog jednog komičnog slučaja.

Još uvek sam se pojavljivala na televiziji i bila sam pošla na jedno snimanje, mislim da sam radila za moj Dokumentarni program emisiju o kultu drveta i biljaka u našoj narodnoj tradiciji, i umesto kese sa đubretom, ja sam u kontejner bacila kesu sa cipelama.

Neverovatno kako mi asocijacije, koje nikada nisu potpuno slučajne, jer one nemaju samovolju, one logično stižu, dolaze s razlogom: sećam se da je trebalo da razgovaram sa našim etnologima o kultu leske, pa sam se bila dobro pripremila. Sad se sećam - taj kult je toliko veliki u našem narodu da se može smatrati da postoji gotovo čitava religija ovog senovitog drveta. Veruje se, naime, da leskina šibljika ima magičnu snagu, da može da ispuni svaku našu želju, ali i se njome može ubiti đavo. Ali samo ako je držiš u ruci, ali ne i kada o njoj govoriš.

Đavo se, dakle, pojavljuje i u ovoj asocijaciji o đubretu, što je sasvim logično.

Bila sam pošla, dakle, na to snimanje, Marta nije htela da izbacii punu kesu đubreta, Luka nije bio kod kuće, ti nisi bio kod kuće, i ja sam, besneći na lenjivicu Martu, furiozno izašla napolje sa kesom punom našeg đubreta. U drugoj ruci nosila sam kesu sa cipelama koje su mi bile potrebne za snimanje. Tek kad sam stigla ispred Botaničke bašte, gde je trebalo da snimamo, shvatila sam da umesto cipela, u kolima imam kesu punu Našeg Đubreta. Bila je providna.

Prvo sam počela da se smejem sopstvenoj rastresenosti i činjenici da sam slučajno bacila cipele, a zadržala đubre.

Kakva metafora o mojim postupcima!

Zagledala sam se u nju: bilo je ljuski od jaja, prazna plastična flaša šampona, novina starih nekoliko dana, kora od banane, praznih kutija marlboroa, okrajak jučerašnjeg hleba, i mnoge naše zgužvane, umusavljene tajne. Naš odbačeni inventar svakodnevice.

Đavo je bio vruć i smejaio mi se u lice.

U kesi, sa strane, ležala je futrolica, nalik onoj od labelo masti za usne - mejbi-bejbi.

Na sekund mi se zavrtelo u glavi.

To je samo Marta mogla da baci!

Samo sam zatvorila oči. Nos mi je brideo. Moja Marta, gimnazijalka, da li je moguće? Da li je moguće da već strahuje da li je u drugom stanju? Udarila me je ta futrolica snagom boksterske pesnice, prvo u nos, a onda u grudi.

Đavo je hteo da vidim to đubre izbliza, na miru, da ga ponesem sa sobom, da bih nešto razumela. O porodici, o svima nama.

Naše đubre, to smo mi.

Nikome to, posle, nisam pomenula, nikome, nisam Marti ni najmanjim znakom stavila do znanja da nešto znam, nešto što se ne sme znati, nisam spomenula taj užas najlon kese sa đubretom. Kome bih smela da pomenem da sam gledala po đubretu, da sam rovarila po ostacima dana, da sam neka vrsta slučajnog špijuna, lešinara, arherologa sa deponije naših života, koji po otpacima čita sudbine bližnjih?

Svaki sledeći pogled na kesu za đubre doneo bi nova otkrića. Zato izlazim žurno napolje, iz kola, bacam to što znam, u kontejner, prepun istih takvih ili još gorih ogrizaka stvarnosti. Ne želim više da znam.

„Đubre, ti si đubre“, rekla sam sto puta, ali skoro nikada glasno, nikada tebi. Nikad me niko nije čuo da govorim takve nedopustive reči, milion puta strašnije od svake psovke.

Kad bi znao koliko puta sam samo to rekla u sebi, kad ti uveče stavim ruku na leđa, nežno je stavim, tražim te. Želim tvoj dodir, lepim se za tvoja topla leđa, prebacujem nogu preko tvoje noge, a ti je, praveći se da sanjaš, izvučeš ispod moje? Zatim se nameštaš u udobniji položaj, sklanjajući moju ruku.

„Kakvo si đubre“, govorila sam glasno kad si otišao, neprestano sam to govorila, danima, preturajući po fijokama, džepovima tvojih sakoa, po kovertama, po tvojim starim novčanicima da bih pronašla još neku istinu o tebi.

„Koje još tajne imaš, ja te uopšte ne poznajem, đubre pokvareno“, govorila sam šetajući po sobi kao ris.

Đavo se postarao za sve. Za moju sujetu, za tvoju sujetu. Moju je raspaljivao do paklenih dubina. Moje samoljublje je bilo ugroženo, ne

ostavlja mene muž, to je nemoguće, ja nisam žena koja se ostavlja, mene niko ne bi ostavio, niko, osim nekog ko je đubre.

Ali, više to ne govorim. Prošlo me je.

Nisi đubre. Ni za koga to više neću reći.

Osim, možda za sebe.

E

Kao eho, kao Evropa, kao eureka, kao ekcem, kao E vitamin. Kao „Evo me“.

„Evo me“, rekla je žena, stojeći na vratima. Žena je lepa, teško je odrediti joj godine, obučena je mladalački, ali fine borice oko njenih usana mogle bi da govore o tome da ima iskustva sa smehom i suzama. „Evo me“, rekla je nedovoljno glasno, ali hrabro. Bio je to, u prvom trenutku, zbunjen glas, glas koji se premišlja da li da reaguje ili da pusti da se sve odvija samo od sebe. Ali, čim je ušla, i vrata se za njom zatvorila, njena prvobitna zbunjenost je nestala. Ona skida kaput.

Napolju veje kao u detinjstvu, ali na toj ženi, nema ni jedne pahulje.

Unutra je toplo, svetlo je malo prigušeno, ali prijatno. To je poznati prostor, prostor koji ona zna, već je dolazila tu, zeleni pliš, jastuci punjeni perjem, čaše na srebrnom poslužavniku na niskom stolu kupljenom u Indoneziji. Dobar stan, sređen sa ukusom i merom. To je stan koji poznaje, u koji dolazi često. Taj stan miriše na vanilu i ruže, to je taj miris koji je zapamtila prvi put kad je ušla unutra.

On, taj muškarac u kasnim tridesetim, sipa joj viski, njima nije potreban nikakav preterani uvod, oni se kucnu čašama, na tren, gotovo protokolarno nazdravljaju, gucnu po malo, i odmah počinju da se ljube. Čine to kao da su gladni, kao da danima nisu ništa pili, kockicu leda prebacuju iz usta u usta. Njegove ruke drže njenu glavu dok je ljubi, njene ruke drhte na njegovim leđima. Spuštaju čaše na sto, ona je na trenutak potpuno koncentrisana na to da te čaše namesti na podmetače, da ne ostanu tragovi, da ne ostanu nikakvi tragovi, on joj skida debeli džemper, žena ostaje u majici i farmerkama, ali za nekoliko trenutaka sve će bili skinuto, potrgano.

Njegovo nago telo, njegov ud, usmeren poput projektila, dodiruje njenu bledu butinu, snažan je i tvrd, uvek je tako bilo, zbog toga je dolazila. Zbog toga je tu, zato što je željena.

„Zaljubljen sam u tebe“, šapuće joj, „prelepa si“, njegova ruka prelazi preko ženinih grudi, pa onda preko bokova, ona mu ne uzvraća nikakvom nežnom rečju, ona ne govori, ali zabacuje glavu dok ga dodiruje, dok je dodiruje, ona voli to što čuje, prijaju joj te reči kao njegovi dodiri, kao njegovi poljupci. Te reči je ljube.

Njena ruka je odjednom nesigurna, žena je nesigurna, njena ruka pokušava na trenutak da pokrije njen stomak, ona očigledno nije sigurna kako izgleda gola, da li je to što ona nudi dovoljno dobro, pita se „da li sam dovoljno dobra, da li sam već zaboravila kako izgleda bliskost, telesna bliskost sa nekim drugim“, ali njegove ruke su tako nežne, i njegove usne su tako vlažne, da žena zaboravlja na drhtave misli, i pušta ga da je ima.

Dve godine, skoro dve godine, ta žena i taj čovek, kao provalnici, sa neverovatnim merama predostrožnosti, iznalaze najnemogućije izgovore da se vide, a da za to niko ne sazna, a da to ostane samo njihova tajna, da sačuvaju i održe taj iznenadni, raspaljivi bonus života.

Ponekad se ne vide po nekoliko dana, ponekad se viđaju i dva puta dnevno, uvek je to ono najslađe, ukradeno vreme, uvek su to poljupci, dodiri. Oni vode ljubav čak i kad su obučeni, ponekad je to samo pogledima, ponekad je dovoljno da je on pogleda i da ona oseti zanosni oštri jezik zmije u svojoj utrobi.

Žena dolazi krišom, odlazi još opreznija, ona voli to zabranjeno voće, ona voli ponekad tu brzinu, baš to voli, tu napetost, to što nije nikada moglo da bude potpuno opušteno, što je bilo opasno, sumanuto, izazivački, što su uvek na ivici, što mogu da čuju korake na stepeništu, što gledaju na sat dok im srca udaraju, što utišavaju urlike uživanja da ih neko ne bi čuo.

Ona odjednom voli što može, što ume da izađe iz toga stana u savršenom momentu, kada nema nikoga na hodniku, i da posle samo nekoliko trenutaka udahne obični život i svoje mesto u njemu, kao da se ništa nije dogodilo, kao da se ništa ne događa.

Skoro potpuno obučeni, ili potpuno goli, u njegovoj kuhinji, na radnom stolu, u predsoblju, uzimali su se sa strašću kao da će biti uhvaćeni u sramoti već sledećeg trenutka.

Ona voli te trenutke, voli svaki trenutak proveden sa njim. Ponekad se nalaze na pijaci, samo tu mogu slobodno da razgovaraju, sa

cegerima, kao stari poznanici, samo tu ne moraju da žure, jer ništa ne izgleda sumnjivo, tu između celera i rotkvica, okruženi muškatlama, naslonjeni na tezgu, mogli su da budu više od ljubavnika. Možda čak i prijatelji, komšije.

Niko ne zna. Niko ne sanja. Niko nikada neće saznati.

Povratak kući, u stvarnost, jednostavan je.

Skuvaće nešto. Skloniće razbacane stvari, srediće tu scenografiju vlastite svakodnevice, bez roptanja. Čitaće svoje knjige, sa tihim, jedva приметnim osmehom na licu. Srediće se. Možda će otići na posao, možda će se vratiti na posao... Čitaće novine. Uveče će obući neku lepu haljinu i izaći će sa mužem na večeru. Ili će gledati televiziju. Neće je gristi savest, neće se kajati, ovoga puta neće, zbog osećanja krivice, više voleti muža.

Hodaće. Hodaće i neće misliti ni na šta.

Posle tog „Evo me“, koje izgovara prvi put, nešto će se promeniti.

Kad njen muž stigne kući, kasno te noći, ona će već biti u krevetu, sa knjigom. On će mirisati na vino, na skupo vino, na tompus, na kafanu, na život iz koga je ona uglavnom isključena, ali njoj će biti svejedno.

On će govoriti kako sutra ima mnogo posla, kako ga čeka težak dan, pričaće nepovezano zato jer se izvinjava, zato što zna da to što radi nema smisla, što je ostavlja, što nikada nije sa njom, a ona ga neće slušati s pažnjom, ona će biti na onom egzotičnom peščanom ostrvu, jedan sprat iznad, i zujaće joj u ušima.

„Sledeće nedelje imam važne pregovore“, mrmljaće njen muž dok stavlja sako na vešalicu.

„Molim te, nemoj da ga stavljaš u plakar, iznesi ga na terasu da se malo izvetri“, kazaće žena, ne skidajući pogled sa knjige.

On će biti poslušan, izaći će iz sobe noseći sako, malo će se teturati. Vino je bilo odlično, ali ga je bilo mnogo, preko svake mere.

Odugovlačiće da se vrati, više bi voleo da je ona negde, ili da spava čvrstim snom, da ne mora ništa da joj govori, da može da ćuti i da se stropošta u krevet.

Tuširaće se, opraće zube, obući će pižamu, i leći će na svoju stranu kreveta.

On, taj muž, nikada je ne pita šta je ona radila celog dana. Suviše je zaokupljen sobom.

Kad on legne, ona nekoliko trenutaka gleda njegova leđa, njegov potiljak, njegove loknice prošarane sedim vlasima, već je potonuo, on već sanja potopljen u vinu, disanje mu je ravnomerno. U njoj nema nikakve misli.

Žena, a da toga i nije svesna, samo stavi ruku na svoj stomak, i snažna, utešna struja sećanja na popodnevno zadovoljstvo, prodrma je do potiljka.

Umesto kajanja, ona tone u san, skoro kao pobednik.

Ž

Ž, kao žad, kao žaba, kao želja, kao život, kao žena.

Želeti. Šta želim? To je pitanje na koje mi je možda najteže da dam odgovor u ovom trenutku. Šta želim? Da nisi otišao? Da je sve ispalo bolje? Ne, to je loš put. Ne treba nikada želeti da je nešto bilo drugačije, pošto se takve želje ne ispunjavaju. Želim da budem srećna, to je prva stvar koja mi pada na pamet. „Šta želite?“, pitala me je, nedavno, moja analitičarka. „Sada?“ „Sada“, rekla je lupkajući olovkom o fasciklu. Gledamo se nekoliko sekundi, bez reči. To je lepa žena, malo starija od mene, puna blagosti. To je žena koja ima strpljenja sa ovakvima kao što sam ja, to je žena koja mi je mnogo pomogla da se suočim sa sopstvenim demonima. Zato, ponekad moram da istrpim njena pitanja, ne prija mi uvek to što me pita, ponekad želim da ja vodim taj razgovor, jer nikada ne stignem tamo gde sam naumila.

„Šta želite sada?“

Pomislim, „Sada želim da piškim“, ali to ne kažem jer bi nas to odvelo u potpuno drugom pravcu. Moj napredak koji sam napravila u protekla dva meseca kod nje, izgledao bi srušen. Slutim da bi me vratila u priču o genitalnom aspektu moje ličnosti, a to sam već apsolvirala.

„Ako ne znate šta želite, to može da znači da nemate želje“, kaže, gledajući me sa osmehom.

„Imam, imam želje“, ubeđujem je, kao da se pravdam.

„Recite?“

„Želim, želim da budem srećna, kao nekad“.

„Kao kad“, ona ne menja izraz lica, podigla je obrve i čeka moj odgovor kao da će me on izlečiti. Rešenja su u nama, zar ne?

„U stvari, ne mogu da se setim kad sam bila srećna“, kažem nekim iznenadnim, nečuvено patetičnim tonom, i odjednom počinjem da

ridam.

Iz mene se provaljuje okean suza. Plačem nad svakom slikom koja mi promiče kroz glavu, plačem pre svega nad svojom usamljenošću, zatim počinjem da jecam da imam skoro pedeset godina i da ne znam šta da radim, kako da se suočim sa tim, ona mi dodaje papirne maramice, sačeka nekoliko trenutaka, pogleda na sat, glas joj je i dalje blag, oči govore da zna na šta mislim, to je čula toliko puta.

„Hoćete li da govorimo o broju pedeset?“, pita.

Klimam glavom, šmrcajući.

„U redu, onda sledeći put“, kaže, „naše vreme je isteklo, ali isplaćite se slobodno, možete i da se umijete.“

Zašto plačem? Zato što mi je život, ne znam kako da kažem - besmislen.

Izlazim iz njene ordinacije, podbulih očiju. Napolju, vrelo letnje popodne, stavljam naočare za sunce, uzdišem. Hodam, hodam, hodam, da potrošim to tragično osećanje, hodam da utišam buru na onom okeanu suza, „Saberu se, govorim sebi, i ti koraci, to je moćno sredstvo, to radi, koraci me umiruju.

„Šta, u stvari, želim“, pitam se i shvatam da velikog sveobuhvatnog i tačnog odgovora nema.

Želim da prestanem da uzdišem, to je prvo što želim. A onda, želim da popijem nešto hladno. I želim da zapalim cigaretu. A onda, onda ću da vidim.

Ulazim u kafić, na Bulevaru. Naručujem ledeni šveps biter lemon i kafu. Palim cigaretu. I, odjednom, osećam olakšanje. Ne razmišljam o analizi, gorkim rečenicama, suzama. Usisala me stvarnost, žamor, buka grada.

Oko mene žene, skoro samo žene, sa kesama iz uličnog šopinga. Bučne i tihe, oznojene, sa naočarima za sunce, vade iz kesa kupaće kostime, majice na bretele, papuče za plažu, provijant svakodnevnog ženske radosti koji su kupile na tezgama i u okolnim radnjama.

Dve tridesetogodišnjakinje za stolom do moga, odjednom ih slušam sa pažnjom, uzbuđeno nabrajaju šta su sve kupile, jedna objašnjava da već kasni, jer mora da ide na depilaciju, druga je ubeđuje da je bolje da to uradi posle solarijuma. „Blago vama“, posmislim, ne bez izvesne doze cinizma, ali u tom trenutku, ispod naočara, moj pogled klizi ka mojim nogama, moji članci vire ispod lanenih pantalona, i ja

vidim kako se moje noge belasaju i sa užasom primećujem kako nisu izdepilirane.

Osećam se postišeno i zapušeno.

U tom trenutku mi pada na pamet da opet želim da budem žena. Ne nužno nečija žena, nego žena. Prava žena. I, kako sam usled ovih silnih suza, melanholije, šoka, introspekcije, na to potpuno zaboravila. Stidljivo popravljam kosu, povlačim pantalone, i uvijam noge ispod stolice, kao da će svi videti moju sramotu, moju predaju. Srećom, imam majicu sa kratkim rukavima, inače ne znam šta bih radila sa rukama. Pomislim kako sam dozvolila sebi da izgledam loše i nenegovano. Suviše radim na svojim emocijama, na svojoj unutrašnjosti, ali sam zaboravila na spoljašnost. Samosažaljenje se uvek vidi spolja.

E, pa, to nema veze sa godinama, skoro da sam promrmljala. Ono što uvek mogu da promenim, to sam ja. Kad sam bila mlada, uvek sam od toga počinjala. Promenim razdeljak, nakarminišem usta, kupim šnale za kosu, bilo šta nešto uradim, okrenem novi list. Započnem novi život.

I onda, ustajem, krenula sam, korak mi je siguran, osećam se bolje, želim da budem srećna, želim da budem žena, evo, tek prve korake pravim na tom dugačkom putu, ali prvi rezultati se već vide. Ja se smeškam. Ne šmrcam više. Ulazim u prvi kozmetički salon na koji sam naišla.

„Može depilacija?“ pitam.

„Za dvadeset minuta, ako možete da sačekate“, kaže mlada devojka isfenirane plave kose, sa mindušicom u pupku, i besprekorno sređenim, nalakiranim noktima.

„A je l' imate solarijum“, pitam, gledajući po salonu, i vidim da druga devojka maže bezbojni lak na noktima na rukama, mladom muškarcu u sportskoj majici.

Imaju solarijum, i mogu odmah da se sunčam. A posle, depilacija. A posle, i manikir i pedikir, ako je dozvoljeno da zapalim cigaretu.

Devojka počinje da se smeje. Dozvoliće mi da pušim, krišom.

„Ovo će dugo trajati, bar dva sata“, kaže devojka, smeškajući se, mora da je videla ovakve žene, poput mene, mnogo puta. One, koje ulaze u ove salone da poprave vlastite živote. Da se uteše. Nervozne i histerične pred promenom.

„Ja više nigde ne žirim“, izgovaram teatralno. Devojka se osmehne i slegne ramenima kao da razume o čemu govorim. Stvarno, mene više niko ne čeka, ni kod kuće, ni bilo gde, i imam sve vreme ovoga sveta samo za sebe. Pa, ponekad nije ni to loše.

Sunčam se, ležim u onom svetlosnom sarkofagu, neopisivo mi je vruće, slušam prijatnu ambijentalnu muziku, i ja ne mislim više na moj tužni život, na završenost, na pređeni put, jedino o čemu mislim sa nekom klinačkom radošću jeste - život žene, ženski život, ne mislim o tome iz nekog feminističkog ugla, ne mislim o jednom položaju žena u mačističkoj kulturi, ništa ne kritikujem, naprotiv, odjednom uživam u svemu onome protiv čega toliko često volim da govorim. Razmišljam o malim ženskim radostima, o tome šta sve radim da bih se osećala bolje. Nekada zaista ne pomažu ni knjige, ni poezija, ni obrazovanje, ni racionalnost, ni psihoanaliza - jedino što ponekad pomaže, jesu tipična ženska ugađanja - kupovina i kozmetika.

Solarijum, izgledaću pocrnelo, oči će mi zablistati, koža će se zategnuti. Depiliraću noge, a onda ću ih namazati kod kuće mojim odličnim mlekom, da se sijaju. Srediću pete, staviću crveni lak i na noge i na ruke.

Kad me je kozmetičarka pitala hoću li brazilsku depilaciju rekla sam ne, ali sam pristala da mi uradi duboku depilaciju prepona. Tako se ulazi u novi život.

„Zašto se smeжете“, pitala je devojka, dok je skidala osušeni vosak sa mojih prepona.

„Obično svi stenju, niko se ne smeje“, rekla je.

Nisam mogla da joj kažem da mi je u tom trenutku, dok mi u salonu ulepšavaju prepone, kao da ću prikazivati telo, kao da ću nositi tange, i kao da me večeras kod kuće čeka zanosni mladi ljubavnik, poput onoga koji je upravo namanikirao ruke u ovom istom salonu, pala na pamet ona čuvena Titova rečenica - „Živimo kao da rata nikada neće biti, a spremajmo se kao da će ga biti sutra“. Zato sam se smejala.

Ja sam se spremala za novi život. Uživala sam dok sam to radila, dok sam bila prava žena, jedna među mnogima koje hodaju Bulevarom, kupuju, sanjaju i imaju želje. Moja priča uopšte nije izuzetna, drugačija, ni po čemu spektakularna.

Život žene je, između ostalog. i to - karmini, parfemi, frizure, omekšivači za kosu, tajne lepote i mladosti, kreme za lice, za pete, protiv celulita, borba protiv bora - hvala geniju koji je izmislio botoks i sva ostala spektakularna utezanja koja daju instant rezultate!

I dok ovo govorim, sada, u ovom trenutku, odmah se osećam bolje. Još dva puta sam išla u solarijum u proteklih pet dana.

Za koga se ja to spremam?

Za sebe, bolje se osećam kad se pogledam u ogledalu, nestao je, zamisli, onaj tugaljivi izraz na mom licu, a i celo telo mi je uspravnije. Klasični ženski recepti za brzu samopomoć očigledno pale.

Noge su mi savršene, iako imam malo, jedva primetnog celulita na butinama, ali još uvek su čvrste i dobro izgledaju. Imam dva kilograma više, ali to mi odlično stoji.

Gledam se u ogledalu, i znaš šta? Ja sam jedna veoma lepa i zgodna žena i izgledam mlađe. Hvala doktorki Buđevac, za ovaj nalet samopouzdanja. Četiri banke, dobro, četrdeset dve - maksimalno, toliko bih sebi dala.

Nisi me video skoro dva meseca, mislim da ćeš pasti u nesvest kad me budeš video.

Eto, to želim, sada, odjednom, želim da padneš u nesvest. Nema to veze sa ovim viskijem, ima veze sa ovom pričom, sa azbukom.

Idem da se istuširam i isfeniram, pa ću da se našminkam, i obući ću neku uzanu haljinu. I staviću parfem koji sam juče kupila, i maskaru.

I, neću više da pijem viski. Neću da popijem ni kap više dok ne dođeš!

Želim da, jednostavno, zineš. Zar to ne bi svaka žena poželela? Želim da izgledam fenomenalno večeras, kad budeš došao poslednji put. Baš ću da se potrudim, zbog sebe.

Kako mi samo raste samopouzdanje, želim da trijumfujem, kad otvorim vrata i pustim te da uđeš, da ne mislim ni na šta tužno, ni na šta setno, ni na šta bolno, da ne mislim na tebe i nervoznu Anu iz marketing agencije koja te čeka, grickajući nokte. Moja doterana školjka će me držati.

Slobodno dođi, i ponesi svoje stvari, nadmašiću sebe večeras, videćeš i nećeš verovati.

Život. Moj život, ovo sve, ove asocijacije po azbučnom redu, to smo mi, to sam ja od A do Š.

Moj nesavršen, običan život, koji učim da prihvatam onakav kakav jeste. Naravno, pomiriću se sa onim što ne mogu da izmenim. A to je ono što je bilo, to je prošlost. Svi ti trenuci kojima vremenska distanca menja oštrinu. Pa, i sad, kad se sećam, kad nasumice dolaze slike, primećujem kako ih bojim nežnijim bojama, kako se trudim da nešto razumem, da se pomirim.

Zašto pamtimo ono što pamtimo? Naš život je ono što mi izaberemo za retrospekciju. Genijalci biraju srećne trenutke, lepe momente u kojima ima humora i lepote. Glupi ljudi, koji ne ljube život dovoljno, biraju uglavnom užasne, teške slike, šamare i povrede. Ja sam na sredini. Upravo rešavam, upravo odlučujem o tome kakav mi je život, kakav je bio i kakav će biti.

Moj život će biti lep, videćeš.

Z

Zdravlje. To je prvo što mi pada na pamet na slovo „z“. Toliko sam napravila emisija koje su u vezi sa zdravljem - lekovite trave u srpskoj tradiciji, narodna medicina, alternativna medicina, zdrav život, zaista sam se trudila da pratim ono što jeste globalna tema. Jer, ova civilizacija odjednom je bolesno opsednuta zdravljem, iako je ogrezla u bolesti, opsednuta je higijenom tela iako se davi u prljavštinama duha.

Zašto, kad kažemo zdravlje, uvek mislimo na bolest? Kako je moguće da ni jedan pojam u toj meri ne izaziva pomisao na svoju suprotnost, na antinom, kao što je to slučaj sa rečju „zdravlje“? Kad kažemo ljubav, mi ne mislimo na mržnju, kad kažemo radost, ne mislimo na tugu, kad kažemo život - ne mislimo na smrt, ali kad kažemo zdravlje, uvek pomislimo na bolest.

Ovog sekunda sam ugasila cigaretu, i pomislila na zdravlje. I, sklonila sam čašu sa viskijem i pomislila sam na zdravlje.

Da li sam ja to postala rob straha za zdravlje, odnosno, straha od bolesti? Važno je zdravlje, naravno da je važno, ali pomišljam kako je milion puta važnije ne plašiti se za zdravlje. Misli su najvažnije za zdravlje, kakve su nam misli, takav nam je život, govorio je otac Tadej, to govore, zapravo, svi duhovnici na svetu.

Dok sam išla na jogu, naučila sam mnogo o tome, o mislima, o kontroli disanja, naučila sam kako emocije utiču na naše zdravlje - strah se manifestuje u bubrezima, tuga u plućima, bes u jetri. U potrazi za novim saznanjima o zdravlju, a zapravo u strahu od bolesti, obrela sam se i na kursu su-džoka, proučila sam desetak knjiga iz oblasti homeopatije i ajurvede, moja biblioteka se u poslednjih nekoliko godina obogatila za mnoštvo naslova iz takozvane alternative - od zdrave hrane, presne hrane, ajurvede,

ishrane po krvnim grupama, do makrobiotike, značaja vitaminskih dodataka. čajeva i knjiga o kristaloterapiji.

U pokušaju da svoja oduševljenja novim temama obradim i praktično, mogu slobodno da kažem da sam kao i većina mojih drugarica probala sve - na kraju sam završila s tim da svakog jutra progutam kašičicu lanenog ulja (ukus je kao mašinsko ulje, katastrofa!) jer je dobro za probavu, sa kojom inače nemam nikakvih problema, i za ten - jer podmlađuje kožu. Zatim, pijem probiotski jogurt, zatim, nešto kasnije, cedim sok od pomorandže i dodatno pijem vitamin Ce - jer pušim, zatim, popodne popijem bar dva zelena čaja, ne jedem svinjsko meso nikada, a meso, uopšte, jedem samo dva puta nedeljno. A, na Lidijin nagovor spremam se da kupim nekakav ruski termos u kome se pravi mleko od žitarica i koštunjavog voća. Sve u svemu, opremljena sam znanjem, opskrbljena sam provijantom, ali sam odjednom spoznala da sve to služi da se zapravo nikada više potpuno ne opustim, da stalno u podsvesti negujem tu opasnu, groznu, strašnu rečenicu savremene kulture - „Čuvaj zdravlje, jer bolest vreba iz svakog ćoška.“

Spremam se da za jesenji program napravim emisiju o tome. O strahu. Žene su, čini mi se, daleko više izložene strahovima - strah za zdravlje, to jest strah od bolesti, zatim strah od starenja, od bora, od celulita, od debljine, sve je to indukovano preko medija, koji samo dodaju nove strahove. Na primer, da vagina više nije dovoljno privlačna, pa zato mora de se estetski koriguje, zatim da i mlade devojke više nisu tako mlade, jer uvek ima mlađih, da žene treba da se plaše da ne izgube svog partnera, jer je konkurencija napolju ogromna, i tome slično.

Odbijam da budem u tom uplašenom stadu. Zdravlje je u mislima. U nedostatku gorčine, u opraštanju, u spoznaji da neke stvari treba pustiti.

Zdrava sam, jer posle svega, odbijam da budem ogorčena. Može li se više od toga?

Neki duhovnik bi, sigurna sam, rekao da može. Na primer, da je više od toga - ljubiti ruku koja te je ošamarila. Pa dobro, toliko savršena, ipak, nisam.

Zaboraviti. To je sigurno jedan od važnih preduslova za zdravlje. Slušala sam pre neko veće jednog nemačkog rabina, koji je preživio užase holokausta, i ostala sam zapanjena jednostavnom i mudrom istinom koju je rekao. „Jedna od najdragocenijih stvari koju je Bog dao čoveku - jeste zaborav.“ Na kraju, toliko toga zaboravljamo i bez naše volje. Zaboraviti sve užase, sve loše trenutke, sve povrede, ja to još uvek ne mogu - na jednu lepu sliku, nadovezuju mi se dve ružne; prijatne uspomene sada su u senci loših, ali jednog dana, znam, izbledeće i jedne i druge.

Možda, uopšte ne bi bilo loše da napravim spisak onoga što bi trebalo da zaboravim, nekakav paradoksalni podsetnik za zaborav, pa da znam od čega da počnem. Naša moć je u našim mislima, naše zdravlje, između ostalog, leži u našoj sposobnosti da zaboravimo.

I evo, svečano obećavam, čim ovo danas prođe, počecu da vodim zdrav život.

Zaboraviću sve naše loše trenutke, zadaviću svaku pomisao na tvoje svinjarije, zakopaću svaku ružnu reč, zauzdaću zlu osvetoljubivu zmiju u mojim ustima i ući ću u novi život, kao što Hadrijan ulazi u smrt otvorenih očiju.

Samo da danas, kad dođeš, i kada odeš, zauvek, ne zaboravim šta treba da zaboravim.

I

I, kao istina. Kao idila, imitacija, izgovor, izdaja, „Idem“, „Idi“.

Laž. To je, u stvari, to: laž je prerušena istina.

Idila? Ne mogu više da zamislim idilu, prestala sam da verujem u to. Zar nismo mi bili idilični par, zar nije, nekada, sve mirisalo kao da je uvek sneg, a mi šćućureni, zagrljeni ležimo ispred zamišljenog kamina u našoj nepostojećoj planinskoj brvnari?

I, zašto je idila uvek povezana sa prošlošću, zašto kad razmišljamo o idili, mislimo o trenucima koji su prošli, kad smo bili mali, kad smo bili mladi, kad je bilo bolje? Zašto se idila ne može smestiti u budućnost? Zato što smo u ovim godinama.

Da li ćeš sa Anom iz marketing agencije doživeti idilu, to se pitam, ili ste je već doživeli? Gde sedite, koja je vaša slika sreće? Da se uveče nađete u kuhinji koja je sređena kao naša, ili u još boljoj, i otpijete po čašu vina, uz zvuke klasične muzike? Da malo pričate na engleskom? Šta slušate? Ima li njen životni ukus ličnu notu ili se svega nahvatala u časopisima za savremeno uređenje života? To je jače od mene, ne mogu to da ne primetim. Znam tu sortu.

Kako žena koja po ceo dan pije vodu može istinski da uživa u vinu, baš me to zanima? Kako žena koja ne voli da jede, a tako izgleda, može da uživa u životu? I šta je ona radila, sa kim je bila, koga je volela kad je stigla do tebe, Ana iz marketing agencije? Šta je za nju idila? Uopšte ne mogu da zamislim da vas dvoje zamišljate isto, bilo šta.

Kako se sa njom pravi idila?

Na velikim zabavama u gradu, na spisku VIP zvanica, na vašoj složnosti u glavnim pitanjima kursa koji zauzima vaša stranka?

Tu si je upoznao? U stranci?

Da li je vaša idila, možda, obmotana oko ideje da Srbija uđe u Evropu, pa da zajedno idete u kafane u kojima je zabranjeno pušenje, i da sa oduševljenjem prihvatate nova pravila?

Ja sam za vas ancienne regime, to je jasno. Imam bundu od pravog krzna, u vašoj idili o tome nema govora, sigurna sam, ona mora da je član i one organizacije protiv krzna? U vašoj idili ne smeš ni da joj pomeneš da si mi ti kupio tu bundu, ali to je bilo onda kada su zime bile jake, i kada je naša idila bila moguća. Starinska idila.

Novo vreme ima idilu sa dizajnerskim potpisom, političkom korektnošću i trajnom depilacijom.

Kako mi to ranije nije palo na pamet? To, da si bio spreman za novi život, za tu aseptičnu idilu sa tom ili bilo kojom drugom Anom, onog trenutka kad si počeo sa laserskom depilacijom poprsja. Mora da ti je rekla da mladi frajeri danas nemaju dlake? Odakle bi ti to znao, inače?

Tvoja nova idila.

Bez dlaka.

J

J, kao ja.

Ja, Vesna Popović. Rođena 1. septembra 1958, u Beogradu. Pol, ženski. Horoskopski znak - devica. Srпкиnja, pravoslavne vere. Stalno zaposlena kao urednik u redakciji Dokumentarnog programa RTS. Udata. Majka dvoje odrasle dece. Kosa, prirodno smeđa. Farba se u crveno. Ten beo. Pegice na obrazima. Oči, zelene. Visoka 169 cm. Broj cipela 38. Dobitnik jedne treće nagrade na Festivalu dokumentarnog i kratkometražnog filma, kao koscenarista za film „Udri muški“, koji se bavio nasiljem nad ženama. Obrazovanje, visoko, filozofski fakultet. Hobi — čitanje. Neosuđivana.

Stvarno, nikakav zločin nisam počinila, mada to uopšte ne znači da sam nevina.

To sam ja. To je dokumentarna faktografija mog života, mog otiska u zvaničnim knjigama, u policiji, opštini, u radnoj knjižici. Ništa posebno, ništa spektakularno, bez značaja. Opšte mesto. Ja sam trijumf prosečnosti.

Šta li bi ti rekao o meni, da te neko pita? Sad, sigurna sam, ne bi mogao da govoriš bez nekog očaja u glasu. Ti si taj koji napušta tu dobru, pametnu ženu koja izgleda fenomenalno, a pogotovo za svoje godine, i koja ti je rodila dvoje dece, koja ti je napravila dom, koja je stajala iza tebe svih ovih godina.

Pravdao bi se, govorio bi lepše o meni nego što si ikada mislio. Tako to biva, znam, proučila sam tu temu. I, nećeš nikada dozvoliti toj Ani iz marketing agencije da zucne i jednu jedinu ružnu reč protiv mene. Bраниćeš me kao sopstveni život. Javljaćeš se svaki put kad te pozovem telefonom, nećeš mi više nikada reći da sam dosadna, opširna ili da govorim gluposti. Tvoje osećanje krivice učinilo me je još boljom, bespomoćnijom i ranjivijom u tvojim očima, nego što sam

ikada bila. Ne ostavljaš me zato što sam stara, nisi se zaljubio u tu mladost, govorićeš.

„I Ana nije baš u cvetu mladosti“, pravdaćeš svoju odluku pred drugima, pred sobom, da se ne radi o tvojoj krizi srednjih godina, da nisi pobjegao sa maloletnicom, da se to, jednostavno, desilo.

Ja - mogao bi to, naravno, biti i dugačak, dirljiv spisak svega što sam činila da nam bude divno, ali i spisak onoga što nisam činila - da bi nam bilo divno. Oni moji kolači i supe, spremnost da vas sve iznenadim, da vam pokažem koliko ste mi važni, koliko si mi ti važan.

Ja, to mogu biti moji recepti, moje haljine, moje cipele, moje pomade, moje senke za oči i lakovi za nokte, moji parfemi, moje knjige, moje dokumentarne emisije, moj posao, spisak mojih drugarica, moji izlasci u kafane, flaše sa pićem, moj mobilni telefon i sve poruke i svi brojevi koji su u njemu.

Ja, mlada, ja u tridesetim, ja sazrela, ja očajna, ljuta, pametna, ja koja ćutim i gutam, i ja - koja okrećem novi list.

Ja, danas, bez obzira na sve, možda sam moje najbolje izdanje, sa sve ovim viskijem i tvojim stvarima, sa koferom koji je ispred mene, ja koja se kolebam između melanholije i smeha, slušam Ejmi Vajnhaus, i dok ređam ove slike, lupkam prstima po butini, ne plašim se više.

Ja, tvoja žena, ili već sad da kažem tvoja bivša žena, tvoja prošlost, tvoj prošli život, od koga si se otkacio. Lako i lepo, skoro potpuno bezbolno. Dolaziš da pokupiš svoje stvari, da više nemaš ni jedan konkretni razlog, ni jedan tehnički razlog da zazvoniš na ova vrata, da uđeš u ovaj stan u kome već dva meseca pokušavam da odgonetnem samu sebe.

Da li ću da dozvolim sebi da budem očajna i izgubljena, povređena, napuštena, da li ću prihvatiti taj poznati skript, taj skript koji nudi gorčinu i bes i izaziva opasne bolesti, osim što širi negativnost svuda okolo, ili ću nešto razumeti o sebi, o tebi, o ovom životu?

Ima me nekoliko komada, ali ti poznaješ samo jednu.

K

K, kao kravate, košulje, komplimenti, kuća, kuhinja.

Scena iz jednog odličnog filma: žena oprhvana ličnim problemima, inače poznata TV kuvarica, snima emisiju u svojoj kuhinji. Dok deli savete o tome kako se sprema riba, vadi pečenu ribu iz rerne, i u tom trenutku ona joj ispada na pod. Ona je svesna da su kamere i dalje uključene, nekoliko trenutaka gleda u kameru i razmišlja da li da prekine snimanje, baci ribu i krene da sprema novi ručak, misli šta da radi sa tim pehom, zatim se saginje, podiže ribu, stavlja je na poslužavnik, baci nekoliko stručaka peršuna odozgo i vrlo filozofski kaže u kameru:

„lonako, samo vi znate šta se događa u vašoj kuhinji.“

Kuhinja.

Naša kuhinja, naš život. Ognjište, srce kuće, zajednice, srce vatre koja nas privlači, koje drži na okupu, greje, hrani. Kuhinja, centar, tačka ljubavi, zadovoljstva, začina, oštrica, mrlja.

Šta se događa u našoj kuhinji? Oh, mogla bi to biti priča o pravom životu, o tome kako smo počeli i gde smo završili, o našoj gladi i sitosti, o ždranju i nedostatku apetita, o mrvicama i ogriscima, o ljubavi, o telima, o učenju i, naravno, o svemu onome što je palo, pa posle bilo vraćeno na tanjir.

Naša prva kuhinja bila je kuhinja svih početnika naše generacije. Crveni ultraplast koji ti lepiš na vrata viseće kuhinje, četvrtasta sudopera, šporet marke „Sloboda“ iz Čačka, sa četiri ringle i rernom, nov šporet koji su nam kupili moji roditelji. Žute pločice sa fugom. Plastične drške za špagete, mali toster za trouglaste sendviče. Hromirana džezva za kafu. Tanjiri od stakla, grozni, ali tako modemi. Pretis-lonac, koga sam se uvek plašila, ne znam zašto, ali nikada

nisam potpuno opušteno rukovala njime. Teflonski tiganji, posrebrani servan, poklon mojih rođaka. Mali sto i dve stolice.

Ustajala sam da ti napravim doručak. Za mene je to bila neka vrsta ne samo ljubavnog nego i erotskog rituala. Oblačim bade-mantil i ulazim u kuhinju dok se ti tuširaš. Pravim ti pržena jaja i tost, sve je kao u američkim filmovima.

Ljubiš me, obrijan i namirisan, tvoj poljubac miriše na kolonjsku vodu i pastu za zube, i da ne ideš na posao, uvek, svakog jutra bih te vratila u krevet. Onda, pijemo kafu zajedno. Poljubac kad odlaziš.

Divni trenuci jutra našeg braka.

Moji recepti u svesci - reform-torta, rolovana teletina, ajmokac, prebranac. Tu su i isečeni recepti sa slikama u boji iz ilustrovanih časopisa. Želim da budem savršena kuvarica, intuitivno znam da od toga toliko zavisi, želim da pravim jela koja nas inspirišu, želim da govorimo o kujanju, o hrani, to je kao neka posredna predigra, to raspaljivanje gladi, taj rad na apetitu.

Mi ćemo jesti tu moju ljubav, tu moju želju da sedimo zajedno, da sve delimo. Mi nećemo kuvati u velikim loncima, nećemo podgrevati, nećemo ličiti na stare parove izpreistorije koji se samo hrane - mi ćemo svesno jesti.

Kuvam svakoga dana - igram se, zabavljam se eksperimentisanjem sa ukusima, začinima i novim kombinacijama- učim da volim da jedem boraniju, jer je ti voliš, a ja je kuvam prvi put u životu. Učim da volim karfiol i belu šargarepu. Sve što ikada probamo u nekom restoranu, moram da napravim kod kuće, na moj način. Volim da se toga setim.

Kuvam dagnje u crvenom sosu. Naši prijatelji su na večeri, sedimo na hoklicama u kuhinji, pijemo vino, močkamo hleb u savršenu buzaru - mi smo potpuno drugačiji od naših roditelja, mi potpuno drugačije živimo, stavljamo vino u jela, sipamo konjak, ponekad tekilu, opijamo tu hranu, mirišemo trave, i znamo da otkrijemo tragove putera u sosu. Mi kuvamo zbog lepote kuvanja, zbog novih ukusa, zbog slavljenja života - zato su tu stalno gosti, generacija koja uzvraća nekom vrstom takmičenja ko će bolje, ko će da nadmaši onaj sos, i ono vino i onaj smeh od prošle nedelje.

Kuvam, jer te volim.

Poput alhemičara, sa pažnjom i radoznalošću dodajem muškatni oraščić u junetinu, zrno karija u paradajz-sos, teglice sa začinima otvaram i mirišem, dodajem biber i maslinovo ulje, prstima drobim lovor, radim sve po osećaju, isto kao u ljubavi. Kuvam, jer te volim. Jedem, jer te volim.

Osećam tvoju ljubav, stavljaš ruku na moj stomak koji raste, unutra se rita prvo Luka, a posle Marta, ja kuvam, u mojoj supi su vitamini i proteini i moja ljubav. Pereš sudove, ponekad, i za mene je to najveći stepen uzajamnosti koji mogu da zamislim. To, kad zavrćeš rukave košulje i puniš plastičnu vanglu vrućom vodom, tvoje ruke u peni, zviždućeš, ja prilazim, ljubim te u leđa, volim te, ne želim da ta scena ikada prestane.

Tako je lepa ta slika, i sad je predivna, sad, posle toliko godina, ta slika, ti i ja u našoj kuhinjici, u maleckom stanu u kome je sve na rasklapanje, u kome se sve pomera, u kome sve služi za više namena, ta slika i sada izaziva osmeh na mom licu. To što me pitaš šta ima za ručak, to što uvek tražim tvoj savet za ono što ću da spremam kad nam gosti dolaze na večeru, to kad vodiš Luku i Martu na pijacu da kupite sir i šargarepu, a vraćate se sa čvarcima, mušmulama i gajbicom jabuka. Slika sreće.

I onda, kad odjednom nije bilo ničega da se kupi, kad je beda zakucala na mnoga vrata, ja kuvam, izmišljam, mleko u prahu, jaja u prahu, konzerve, ali ti nalaziš negde ruske račiće, dolaziš srećan kao dete koje je svojoj družini donelo savršen plen, i teatralno stavljaš tu konzervu od sto grama drobljenog mesa kraba na sto.

„Ovo je samo za nas dvoje“, kažeš, šapućeš, i već me skidaš, već vidim kako, pošto si proverio da li su deca čvrsto zaspala, otvaraš tu konzervu, stavljaš meso račića na komadić tost-hleba i stavljaš mi ga u usta. Onda nazdravimo odličnim kosovskim vinom koje si našao u nekoj zabačenoj radnji, bilo je to dobro vino, uključićeš, zatim, našu mini-liniju, biće to tvoja čuvena „radna kaset“, onda ćeš, u flanelskim papučama, otklizati do naše dnevne i spavaće sobe, spretnošću mađioničara otvorićeš u jednom potezu naš dvosed na rasklapanje.

Pomerićeš stakleni sto i fotelju, i dečija kolica, a ja ću se smejuljiti dok te posmatram tako neodoljivog kako spremaš našu bračnu ložnicu, naš ljubavni ring na rasklapanje, sa žičanom konstrukcijom,

među svim tim predmetima, kutijama i dečijim medama, i doći ćeš do mene, uzećeš me za ruku, i igraćeš sa mnom tih nekoliko koraka između tog večernjeg rasklopljenog krša, a onda ćemo pasti na naš krevet... Metalna konstrukcija će zacvileti.

Mi se tiho smejemo. Ljubićemo se skoro do jutra.

Kuhinja je mesto koje nas drži. Naše šerpe i viljuške, naše čaše, to su svedoci našeg života, naše obične, krhke, musave, ukusne, starinske sreće.

Kad sam jednom imala grip i ležala u krevetu, sa visokom temperaturom nekoliko dana, odveo si decu kod mojih, i pazio si me. Toga se i sad sećam sa istom onom nežnošću, bez obzira na sve što je došlo posle. Došao bi s posla, sa kesom iz samoposluge i počinjao bi da kuvaš. Kuvao si za mene, imaš moju kecelju, toliko si mi lep u toj sceni, zanet nad seckanjem luka, ne daš mi da ti pomažem, kažeš mi da ti ništa ne govorim, da ćeš sve sam. Zviždućeš, uživaš, to postaje neka vrsta tvog novog hobija, igraš se kao dete, i donosiš mi supu u krevet, na poslužavniku, sve si postavio, salvetu, escajg, čak i minijaturnu vazu u koju umesto ruže stavljaš stručak mirodije. Mogla sam tada, zbog te supe i te mirodije u vazi da pomerim svet za tebe.

Da li bih mogla i sada?

Ti si divan. Ti si tada najbolji muškarac na svetu. Imaš osećaj za začine, za zalogaje, za eros svakodnevice, lep si, oči su ti radosne, reči su ti nežne i duhovite, u tebi čuči nestašni, divni, neodoljivi bezobraznik, gladan života, gladan mene, nevaljali, šarmantni dečko koji miriše na cimet i jagode.

Ima li to veze sa godinama? Ima li zrelost ikakve veze sa odustajanjem od tih blesavih i dirljivih rituala, ili oni gube draž usled dostupnosti, usled ponavljanja?

Kako se to ljudi umore od sreće?

Ima jedna zanimljiva teza o uživanju oko koje se razvila dosta velika rasprava povodom jednog eseja Jensa Timermana koji tvrdi da „ako je hedonizam stvaran, onda bi više zadovoljstva uvek bilo bolje. Ipak, ima slučajeva u kojima mi odbijamo zadovoljstvo, jer ga već ima suviše. Ponekad odlučujemo da je zadovoljstvo loše, ili nedovoljno vredno da bi smo se oko njega trudili, ne samo zbog spoljašnjeg faktora kakvi su moralna, estetska ili neka slična

ograničenja, već pre svega zato što čovek, izgleda, može da uživa samo do određenog nivoa, preko koga bi svako dalje uživanje bilo nepoželjno".

Može li se ova filozofska teza primeniti na naš slučaj?

Pre svega, radi se o tome da ti sada ne bi ni podneo da ti postavim ovakvo neko pitanje, što je dokaz da je pisac u pravu.

Ranije, dok u našem uživanju u životu, u kuhinji, nismo još bili dostigli ovu tačku koju tačno definiše filozof, bilo ti je zanimljivo da ti postavljam ovakva pitanja, o moralu, slučaju, ljubavi, posedovanju, zvezdama i razlozima zašto se, na primer, paradajz kod nas zove paradajz, a u Hrvatskoj - rajčica, i zašto se raj u engleskom, francuskom, italijanskom, španskom kaže paradajz, i da li je voćka razdora u Edenskom vrtu, bila rajčica, to jest paradajz, a ne jabuka?

Da li je naša potreba i naša sklonost da se igramo bila posledica naše gladi, odnosno činjenice da se tada još uvek nismo bili nasitili ničega, ili zrelost, odnosno iskustvo da smo to već probali, fokusira našu pažnju na stvarnost, ne dajući joj da se više rasipa na igre i zabavu?

Kad smo prestali da se igramo? Kad smo dosegli tačku u kojoj bi još uživanja bilo suviše? Kad smo se umorili?

Pokušavam da odgovorim na to pitanje ne samo danas, ne samo poslednjih meseci, nego odavno, godinama unazad.

Ne znam kad je počelo, ali znam da je postojala ta ograničena mera uživanja, da je već postojala, i onda kad smo učinili sve da naše uživanje bude neograničeno. Kad smo bili uvereni da sve što radimo radimo samo zato da bismo uživali više, da bismo bili opušteniji, da bismo bili svesniji tog uživanja i da bismo bili sposobni da ga primimo još više. Kad smo se uselili u ovaj veliki stan? Kad si nam kupio ovu veleepnu kuhinju?

Ponekad stojim, naslonjena na pult, samo ćulim i posmatram je. Moja kuhinja košta kao ceo manji stan. Veća je od naše nekadašnje ljubavne dnevne sobe sa dvosedom na rasklapanje, u kojoj si me hranio, u kojoj sam te volela.

Inoks, staklo, odvojena rema, roštilj, američki frižider koji se otvara kao plakar, aspirator, bešumne fijeke, najfinije drvo, kompjutersko upravljanje, mašina za sudove, protočni bojler, specijalni tuš za tuširanje zelene salate, vaga za tačno merenje brašna, da mi bude

lakše kad vam pravim kolače. Sokovnici, friteza, vatrostalne činije svih veličina, aparat za espresso i jedan za filter-kafu, mermerne mengele za pršutu, kompleti laserski naoštrenih noževa, sortirani začini i krpe za sudove za jednokratnu upotrebu, šank koji je u isto vreme i sto, servisi za ručavanje, escajzi za ovu i za onu priliku, skupo osvetljenje koje si dovukao iz Italije, firmirane stolice oko šanka. Radna površina na koju mogu da legnem, na kojoj mogu da razvijam rezance, da tranžiram oveće jagnje, da pravim hiljadu kanapea za naše proslave, za naše srećne trenutke.

Sve je bilo novo i savršeno, sve je, odjednom, bilo drugačije.

Varjače i kutlače spremne da zarone u gulaše i čorbe, ostale su skoro nedirnute.

Više nisi doručkovao pržena jaja. Više nisi pio kafu. Jer si prestao da pušiš. Deca su haotično trčala u školu, ja sam ostajala u krevetu, dok svi ne odete. Ti si mi rekao da ne moram da ustajem. Ti si mi rekao da ti smetam kad se ujutru, dok se spremaš na posao, movam po stanu. Odavno si već bio prestao da me ljubiš ujutru.

„Nemoj da si neozbiljna“, rekao si mi jednom kad sam pokušala da te poljubim, i izmakao si se. Bilo je to pre kuhinje, pre ovog supersoničnog spejs-šatla, pre ovog svršenog hladnog kraljevstva u koje si me smestio, a da mi niko nije rekao da neću imati više nikoga da mu budem kraljica.

I dok su bila ovde, naša deca već odavno nisu jela sa mnom. To je normalno kada deca odrastu - oni žure, jedu negde napolju. Marta drži nekakve dijete, Luka je prespavao ručak, ili je doručkovao napolju, ti si opterećen na poslu, od kako imaš svoju firmu, venčan si za firmu, za tvoj biznis, koji nam je doneo ovaj veliki i skupo namešten stan, i ovu kuhinju na kojoj svi mogu da mi pozavide.

Ova kuhinja, u kojoj uglavnom ne kuvam.

I dok ste bili tu, poslednjih godina, stajala je kao neka apoteka, besprekorna, čista, nedodirnuti, kuhinja u kojoj samo stoje namirnice, u kojoj se kuva kafa ili čaj, u kojoj nema mrvica, ni mirisa, ni zveckanja escajga. Svi ste odlazili, možda niste znali, možda to niste radili sa namerom da me ostavite, ali odlazili ste od mene. Onda sam ja, malo po malo, počela da odlazim od ove kuhinje. Da li sam tako napuštala i sve vas, da li sam tako puštala sve vas da odete, da mi bude lakše?

Počela sam da mrzim kuvanje, zamisli ja koja sam kada činila čuda sa tiganjima i varjačama, počela sam da mrzim da kuvam. Pomisao da ljuštim krompir, da mutim testo za palačinke, ili da zagrevam ulje u voku da bih vam napravila savršeno kinesko povrće sa pirinčanim rezancima, kod mene više nije izazivala onu slatku glad i bale u ustima, već bol u želucu. Nikad niste bili tu, niste jeli sa mnom, nije vam više bilo stalo do naše kuhinje. Do našeg ognjišta.

To i jeste onaj paradoks uživanja o kome govori filozof. Bilo je suviše dobro da bi bilo stvarno. Dosegli smo tačku u kojoj je mera podnošljivosti uživanja postala jasno vidljiva. I zato je ono moralo da se smanjuje.

O ovome ti nikada nisam govorila, jer bi to shvatio kao moju nezahvalnost, kao moje kukanje, kao moju neverovatnu posesivnost. Kao dokaz da starim.

Ali, zamisli scenu u kojoj ja sama sedim za ovim šankom i jedem pileće belo meso u sosu od belog vina i badema?

To je jedna od tužnijih scena u celom mom životu. Marta se javila da će posle škole otići na neku žurku, Luka je, kad je ujutru odlazio, u svom stilu, misteriozno najavio da ne zna kada će doći, a ti se po običaju nisi ni javio. Posle nekoliko minuta, izgubila sam apetit. Bacila sam ceo ručak u đubre.

Niko od vas, posle, nije ni pitao da li sam nešto kuvala.

Počela sam povremeno da odlazim da jedem kuvana jela u restoranu društvene ishrane na televiziji. Tamo bar nisam jela sama, čak i kad bih sedela sama za stolom. A ždranje kod kuće, kad nikog nema, to trpanje hrane, da utešim nesrećnu aždaju u mom stomaku, to nisam smela da dozvolim.

O onih nekoliko puta kada su nam dolazili gosti na večere, a to više uglavnom nisu bili naši stari prijatelji koje smo, inače, pogubili usput, u jurcanju za životom, novcem, decom, obavezama, naša kuhinja je bila više šank nego kuhinja.

Nisam kuvala. Rekao si da ne treba da kuvam ništa, mada se ja nisam bila ni ponudila. Šta bih ja mogla da skuvam ljudima koje ni ne poznajem, koji su tvoji novi prijatelji, poslovni partneri, sredovečni muškarci koji voze vespe i zuje po kafićima kao i ti, a na večere ove vrste, dolaze sa svojim nesrećnim, ubijenim ženama, koje liče na mene?

Ne mogu da se setim, ali već duže vreme unazad, nisam napravila ni jednu pravu večeru. Ne računam ono kad nam dolaze Relja i Sara, da igramo karte. To ne računam, ta druženja ne bi ni postojala da Relja nije insistirao.

Ali, kad nam dolaze gosti, ti si taj koji odlučuje o keteringu - tako moderna reč, nekada je važila za prijeme, danas moderne porodice naručuju hranu kada im dolaze bliski prijatelji, jer niko neće da se zamara kuhinjom. Dakle, tvoj izbor - pršuta sa dinjom, guščija džigerica, dimljeni losos, kavijar, škampi na puteru, sendviči sa avokadom, elegantno, otmeno, skupo, i tu onda nastupaš ti sa svojim vinima. Tvoj ego pukne i zavlada prostorijom svaki put kada sa neverovatnom nežnošću i ponosom uzimaš flašu vina, ljubavnički je pomaziš i zatim muški otvoriš. Pomirišeš, proveriš pampur, odspeš malo i zatim probaš, mučkajući ga u ustima, kao kakav *somelie* iz skupih hotela. Zatim pobednički, kao da razgovaraš sam sa sobom, sipaš svima nama tvoj uspeh u čaše.

Iako mi je sve to bilo smešno, ta zabava sa ljudima koje ni ne poznajem, u prostoru koji više ne osećam kao svoj, volela sam to sa vinima, jer su ti stvarno bila odlična. Izuzetna. Meni su se sviđala.

Voleo si to kad ja tražim još, još vina, iako si se uvek, na sekund, dvoumio da li da me ošineš pogledom zato što mnogo pijem, ili da budeš zadovoljan što ti tako uspešno i svetski terciram, pred ljudima koji su ti mnogo važni. I hrana je bila odlična, ne mogu da kažem, kao na svakom boljem prijemu, kao u svakoj kafani.

K, kao kafana. To je u vezi sa ovom pričom, to je u vezi sa kuhinjom, to je u vezi sa ubistvom kuće, u vezi sa ubistvom kuhinje. U vezi je sa ubistvom kuvarice.

Ručak u kafani, večera u kafani, čak i doručak u kafani, kafana postaje kuća i kancelarija, biti napolju, a ne unutra, ta bukvalna i simbolička ekstrovertnost, ugasila je mnoge šporete, izbledela potrebu da se sedi kod kuće, da se jede kod kuće, da se porodica održi na okupu, bar za stolom za kojim se o nečemu razgovara, za kojim se, bar, prave porodice svađaju oko gluposti, oko toga da li je neko isekao hleb na predebele ili na pretanke parčiće, oko toga da li neko šmljacka dok jede, i oko toga kako se drže nož i viljuška. Za kojim se govori o vestima iz novina, o politici, o školi, o planovima, o

novcu i trošenju. Ne, sad je sve napolju, rođendani, godišnjice, diplome, pa čak i slave - prave se u kafanama. Idemo da jedemo da bi smo videli druge, da bi drugi videli nas.

Mi smo poverovali u tu iluziju o kafani kao o mestu nove društvenosti, odmerene, vaspitane, i naravno izveštačene, da, i ja sam poverovala u tvoju priču o tome da danas više niko ne kuva, da je to stvar prošlosti, da umesto što kuvam, treba da idem kod pedikira i manikira, ili kod frizera, i da tako rade moderne žene uspešnih ljudi.

Izlazili smo jedno vreme stalno, htela sam da te pratim - ali ujutru bih bila mamurna i bolela me je glava, naša soba je sve češće ujutro mirisala na vino i viski, drugačije smo mirisali, ujutru, uglavnom, nismo mogli ni da se gledamo.

I, nemoj da mi kažeš jednu jedinu reč za piće, jer si me ti naučio da pijem. Vino za ručak, vino za večeru. Kad si, posle, nastavio da izlaziš sam, ja sam kod kuće izigravala gošću u kafani. Otvarala sam te flaše, da bih mogla da se smejem na glas, sebi, i tebi, nama. glupima, koji nismo imali snage da ovu propast zaustavimo.

Ipak, isprva mi se dopadalo sve što si nudio. Manikiri i sve ostale lepote. Frizura, sređena, kosa isfenirana, skupe cipele, i jelo napolju. Sa tobom. A onda si počeo da izlaziš bez mene.

Tvoji sastanci u kafanama. Tvoj društveni život u kafanama, tvoj novootkriveni momački život u kafanama u koje, čak i kad me ponekad pozoveš, ne idem više, jer mi je neopisivo dosadno da sedim sa ljudima koje ne poznajem, i sa kojima govoriš o temama koje me ne zanimaju i u koje se ne razumem.

U našu kuhinju si ulazio da uzmeš alka-selcer, i da proveriš da li ima dovoljno grejpfruta za tvoj lagani doručak.

Kad si naglo promenio navike u ishrani, mogla sam da pretpostavim da odlaziš. Nekada si jeo kao muškarac - tvoja glad je bila moj afrodisijak. Odjednom, kad si shvatio da moraš da živiš novim stilom života koji ti je obezbedio tvoj uspeh, počeo si sve da menjaš.

Tvoje porcije su se prepolovile, počeo si da mi držiš predavanja o posnom mesu, kao da smo do tada živeli na drhtavim masnim komadinama, kao da sam do tada kuvala pomije. Odlazio bi, ponekad, na pijacu i, skrivajući ponos, pokazivao mi da si kupio motovilec i maslačak za salatu; prestao si da piješ pivo i da jedeš

pržene krompiriće, u kafani si naručivao lososa na žaru sa grilovanim povrćem, i ostavljao si, kao kakva manekenka, uvek bar trećinu porcije u tanjiru. Krenuo si sa dodacima vitamina, minerala, tražio si određenu vrstu vode za piće, i isključivo morsku so. Uvek bi sa kelnerima u finim kafanama prozborio koju reč o sastojcima jela koje naručuješ - hteo si da znaš sve o hrani jer ti je neko negde rekao da je to otmeno, da savremeni japijevac, metroseksualac, šta god da si, mora da vodi računa o sebi. Pred svima.

Kuća, naš dom.

Kuća. Status obavezuje. Kupatilo. Pločice, tapete u kupatilu, džakuzi, sauna, tuš-kabina, optički senzori, bež, obluci u ćoškovima. Mašina za pranje veša ima posebnu sobu. Od kako je Luka otišao, sve češće spavaš u njegovoj sobi, „Da ti ne smetam dok spavaš“, tako si rekao, tako si se izvukao. Ovaj veliki stan, ovaj prostor po kome smo se raširili olakšao nam je odvajanje? Da li ga je ubrzao? Mogli smo da se lepo mimoilazimo, da izbegnemo suviše rečenice, pitanja, odnos.

Sobe u koje se zatvaramo, nameštaj koji je stizao sa poznatih brendiranih adresa, bila je to neka vrsta kićenja, neka vrsta poruke o tome da smo uspeali, da pripadamo novim ljudima, da smo napokon stali na noge, ali kako da se pokazujemo, kad nam skoro niko ne dolazi? Kad je sve što nam treba, napolju?

Kad je sve što ti treba, napolju?

Kravate. Volim kad staviš onu ljubičastu, boje jorgovana, koju sam ti ja kupila, jedna od retkih stvari, u poslednje vreme, koju sam ti ja kupila, a koja ti se svidela. Evo, složila sam je. I, to bi bilo to.

L

Lutka, lepo, loše, lakoća lagati, leći, landrover. Luka.

Ležati na plaži, maštati, sa suncem na kapcima, to volim, to sam radila oduvek.

Leći, pokriti se, zuriti u plafon. Ležati na leđima, na krevetu, Ponekad legnem ovde, na sred sobe, na tepih. Spustim ruke pored tela, opustim se potpuno, zatvorim oči, samo ležim. Pokušavam da ne mislim ni na šta. Ne plačem. Samo ležim i duboko dišem. Nikada mi se ranije to nije do gađalo, da mogu da ležim i da ne mislim ni na šta. Uvek su moje misli bile usmerene ka vama. Ka meni. Kad god sam mislila na vas, da li dolazite, da li odlazite, da li polazete ispitate, jedete, spavate, kašljete, ljubite se sa nekim, sva moja briga bila je, u stvari, briga za mene samu. Iza svega je stajalo moje samoljublje, posedovanje, neko polaganje prava, šta god, sve je to divljalo u meni, ponekada me ostavljajući danima bez sna. Plašila sam se da vam se nešto ne desi, jer to ne bih mogla da podnesem.

Ležati pored tebe, odjednom je postalo kao neka kazna. Odjednom, kad uđeš u krevet, u kome na mojoj polovini još uvek sklupčana leži nada, i želja, a na tvojoj se prostire samo tvoje ime i prezime, i tvoje fizičko telo obučeno u pamučnu pižamu boje patlidžana, tvoje telo koje mi više ne pripada, koje više ne interesujem, koje ne oseća više nikakvu privlačnost prema meni, koje glumi celodnevni umor da ne bi moralo, čak ni slučajno, da me dodirne, to je bila kazna.

Lakše mi je od kada si otišao, lakše mi je od kada si rekao da imaš nekoga, da je ozbiljno i da si se zaljubio. Mogu to da razumem. Nada i želja su se istog jutra pokupile, ranjene, i otišle iz tog kreveta. Ostala sam ja.

Godinama pre ovoga, mogla sam da naslućujem da se nešto ozbiljno događa, da si se promenio. Ne, mogla sam sa sigurnošću da tvrdim da se nešto ozbiljno događa kod tebe, ali nisam rekla ni

jednu reč. Pametne, hrabre žene ne raspravljaju o tome. One se pokupe i odu. Ili kažu nevernom mužu da on ode.

Ja sam prvo tražila milion malih, glupih znakova da to nije istina, da izmišljam, da preterujem, da je to nemoguće. Tražila sam nemoguća opravdanja. Htela sam bilo kakav, nevažan, majušni znak da mi se priviđa, da to nije istina. Da me ne varaš. Da to što si odsutan, što više ne vodiš ljubav sa mnom, ne mora ništa da znači. Bilo mi je važno da si tu. Da se, ipak, svake večeri vratiš. Da ležiš pored mene.

Da li je to ljubav?

Ćutanje nije ljubav. Ćutanje je pristajanje, ćutanje to je panika, to je izraz užasnog straha da ljubav odlazi, da me ne voliš više. Ćutim da ne pogoršavam stvari, znam da lažeš i da ćeš me lagati. Da ti je lako da slažeš, jer ja ćutim, jer ja ne smem da pitam.

Ležati i ne sanjati. Slušam te kako dišeš. Slušam kako ponekad hrčeš, i to je jedini trenutak kada te slobodno dodirujem, kad imam prava da te dodirnem, da te drmnem, da se okreneš, da prestaneš da hrčeš.

Inače, ne dodirujemo se, čak ni slučajno. Ne gledaš me u oči. Žuriš. Izlaziš, vraćaš se, odlaziš rano. Živimo kao sustanari. Samo ležimo jedno pored drugog, delimo postelju bukvalno na dva dela. Tvoja i moja polovina, granica se odjednom više ne prelazi.

Pamtim kako drhtim, na poslu, na ulici, kad se vratim kući. Drhtim da li ćeš doći. Drhtim da mi neko slučajno ne kaže da te je video negde sa nekom devojkom. Imam tada četrdeset godina i u paničnom sam strahu da će sve da se sruši.

A onda bi se iznenada vratio. Znala bih odmah da si se vratio kući, da je sa tvojom aferom gotovo. Kupuješ mi poklon, organizuješ nešto, neki izlazak, karte, društvenu igru, putovanje, da zabašuriš, da se povратиš, da mi se zahvališ što te trpim, što nisam potrpala tvoje stvari u najlon kese i bacila ih kroz prozor.

A sada, kad odlaziš stvarno, ja te peglam. Pakujem naših dvadeset i četiri godine braka, činim to pažljivo, skoro nežno. I lepo sam složila i tvoje kašmirske džempere, i pantalone, i oba tvoja kaputa, i tvoje zimske potkošulje, sve sam to lepo poređala, kao da te spremam za dugu i tešku zimu.

Možda nisi primetio, ali poslednje dve godine, ja sam tebi okretala leđa. Razumljivo, nisi bio usredsređen, nisi to mogao ni da vidiš. Munula bih te laktom bez ikakve nežnosti, da prestaneš da hrčeš. Prestala sam da te pitam kuda ideš i gde si bio. Prestala sam da se brinem, bilo mi je svejedno gde si, i sa kim si, i zašto te nema. Volela sam, čak, kad nisi kod kuće. Bila je to neka nova, pakosna sloboda. Spavala sam pored tebe, leđa u leđa, posle dužeg vremena, kao beba.

Odjednom sam te prezirala. Našla sam snagu da te prezirem.

Jednog jutra, ustao si, mislio si da spavam, i počeo si da se oblačiš za posao. Gledala sam te krišom. Kad nekog prestaješ da voliš, onda je slika daleko sirovija. Ne znam da li je i tačnija. Ali tada, iz poluprofila, odjednom si mi izgledao broj manji, a tvoje nekada moćno telo, skupilo se na našem krevetu, savilo se od tvog ličnog tereta, od neprestanog ponavljanja istih radnji, prisilnih radnji, i bio si tako sićušan. Lepota je u očima onoga koji gleda. U mojim očima si odjednom bio mali i nikakav.

Trijumfujem na mojoj polovini kreveta, u mojoj autonomnoj pokrajini, prekrivena jorganom do pola očiju, trijumfujem što sam pobedila paniku i patnju, i što mogu da ležim i da te gledam, prvi put, surovim očima iz kojih je pobjegla nežnost.

„Ne možeš mi više ništa, ti nemaš pojma, đubre jedno“, govorim u sebi, „ti nemaš pojma“, a ti misliš da spavam, ustaješ sa kreveta i ja prvi put posle toliko godina zajedničkog života, gledam tvoju golotinju krišom, i sa žaljenjem.

Kako smo stigli dotle?

Tačno se sećam tog trenutka. I, pomišljam sada, dok te čekam, da li si ti isto tako gledao moje telo, da li sam ti se gadila, kao što si se ti, ponekad, gadio meni? Ne mogu da verujem da se neko može neprestano voleti, da se može bezumno i neprestano voleti neko ko vas ponižava, vređa i ignoriše. Ko vam slučajno ili namerno stavlja do znanja da nešto sa vama nije u redu. Postoji taj trenutak, iznenadni, nečuveni, u kome se okreću sočiva, i u kome, ranjeni, povređeni, uništeni, dobija snagu i ustaje. U kome se nešto otkači, to je momenat koji ne dolazi iz besa, niti iz osvete - to je trenutak u kome shvatam da je moja ljubav za tebe iscurela. Čudan je to

osećaj, ravan nekoj dugoočekivanoj presudi, ravan izvesnom tužnom olakšanju.

Jer, bilo je odveć mnogo trenutaka u kojima strepim, u kojima ne znam šta da radim, kako da se ponašam, našminkam, obučem, šta da govorim da bih mu se svidela, da bi me primetio, da bi mi se vratio. Da me ne bi ostavio. Moje poljuljano samopouzdanje, direktno je uticalo na rast njegovog, ili je možda bilo obrnuto?

„**Lepotice**“, tako se obraća drugim ženama. Svaka druga žena u njegovom prisustvu dobija pažnju, komplimente, osim mene. Svaka je važna, neponovljiva, jedina, lepotica. Okreće mi se želudac kad to čujem, ali mahinalno popravljam kosu, zatežem čelo, nesvesno stajem na crtu, takmičim se sa njima, sa svima njima, želim njegovu pažnju, ne mogu da razumem šta mi fali, i kako to da mu je odjednom sve zanimljivije od mene. Sluša ih šta govore, čini to s pažnjom. Fasciniran je vicevima i dnevnim izveštajima svojih zaposlenih, našao je neku novu porodicu među svojim sekretaricama, šefovima nabavke, računovođama i telohraniteljima. Svi su pametni, duhoviti i zabavni.

Prvo, užasno patim - svako može biti nesiguran, povereden, poljuljan, to nema veze sa obrazovanjem, zanimanjem, uspehom, godinama, fizičkom lepotom - a onda počinjem da ga prezirem. Podsmevam se svemu što on jeste, smeta mi svaka njegova rečenica, način na koji drži volan, ispraznost njegovih razgovora, njegova ambicija počinje da mi smeta, toliko, da počinjem da mrzim sav taj novac koji zarađuje, iako ga trošim, naravno, iako živim bolje, ne mogu da podnesem njegovu lakoću, taj leptirov skok sa teme na temu, sa predmeta na predmet, sa prijatelja na prijatelja, sa jedne lepotice na drugu.

L, kao laž.

Mi smo jedna divna, lažljiva porodica. Lagali smo se mnogo, čak i onda kad nismo bili svesni da to činimo. Pao bi u nesvest kad bi znao da smo svi lagali. Lažemo i kada prećutkujemo, kada se pravimo da ne vidimo, kada ne reagujemo.

Lagati. Lažem i ja. Lagala sam te besomučno, ne trepnuvši, lagala sam te, i uživala sam svaki put kada bih to činila. Sad ne lažem, mada, znaš onu logičku zavrzlamu, kad lažljivac kaže da laže, da li on tada govori istinu?

Luka.

Luka laže. Vidim da laže, ne gleda me više u oči, ali se umiljava, veoma je zainteresovan za gluposti, za sitnice, primećuje da sam promenila razdeljak, unosi se u pitanje moje frizure, preterano, sa dramatičnom pažnjom, mnogo priča, odjednom ima potrebu da mi se dodatno sviđi, brblja. Jak parfem, smeje se, strašno je veseo, pravi neku vrstu emocionalnog karnevala kad god je u kući. To traje već nekoliko godina. Klubovi, klubovi, partiji, brblja o tome, uvek mi prilazi, poljubi me, ne prestaje da govori, žuri, on uvek žuri da se nađe sa nekim, soba mu je uredna, to je lepo, nikada ne ostavlja svoje stvari razbacane, nema nikakvih tragova, nema neurednosti, govori da mu se sviđa neka devojka sa fakulteta, ali da ona ima dečka, govori to često, pominje tu Kseniju, on uleće u kuću, vidi me da sedim u dnevnoj sobi, pritrčava, poljubi me u kosu, i zatim, kao da ima dvanaest, a ne dvadeset godina, kaže „Video sam je danas, mama, prelepo izgleda“.

Jednom mi je pokazao njenu sliku u mobilnom telefonu - lepa devojka, dugačka kosa, naočare, smeje se veselo na toj slici.

„Baš je slatka“, kažem, i ne pitam više ništa, ne pitam ništa od onoga što bi svaka majka pitala - da li si je pozvao da izađete, gde si je upoznao, gde je viđaš, ništa ne pitam, a Luka brzo prelazi na druge teme, devojka je dotaknuta, ovlaš, okrznuta je jednom rečenicom, jednom kratkotrajnom fotografijom, ona je dokaz o nečemu, ne znam tačno o čemu, dokaz da postoji, ali ima još toliko toga o čemu bi se moglo čavrljati, Luka ima paniku od tišine sa mnom, i zatim on žuri da pogleda poštu na kompjuteru, i žuri da se skloni, a da to bude bezbolno i veselo, da nestane iz mog vidokruga. Ne želi da me razočara.

„Je l' ima neka riba“, pitaš ga ofrlje, usput, kao svaki moderni otac koji se ne udubljuje preterano.

„Na svakom prstu po jedna, ali još uvek nema one prave, tata“.

Kad izgovori to „tata“, na kraju rečenice, meni se, iz nekog razloga, diže kosa na glavi. Čitam u tome neku izveštačenost, glumu, nešto

neprirodno, nešto našminkano.

Kad to izgovori, Luka mahinalno sklanja šiške sa čela, ili uradi nešto sa kosom, nije toga svestan, ali uvek ima taj neki gest, kao da čisti sopstveno lice, kao da se briše od nečega, videla sam to, ne mogu da ne primetim. I, deluje tako ranjeno, tako nesigurno, i tu svoju nesigurnost pokriće zviždukanjem, naglim skokom sa fotelje ili naprasnim pisanjem poruke na mobilnom telefonu.

Ne želi da tebe razočara, naš sin, naše prvo dete.

Kad je završio prava, kaže da želi da se malo odmori, ne želi odmah da počne da radi, „da uđe u sistem“, želi malo da živi, ne želi da radi sa tobom u tvojoj firmi, to razumem, otac i sin zajedno, to bi bilo teško, Luka to ne bi podneo.

I, onda, on radi u nekim noćnim klubovima, diskotekama, organizuje zabave, voli taj posao. Nije čudo da je našao sebe u Španiji, na Ibici, u tom kraljevstvu diskoteka, noćnih klubova i zabava.

Na neki način, laknulo nam je, i tebi i meni, kad je otišao, mada to nikada ne bismo priznali jedno drugom. Nikada o tome nismo razgovarali.

Uvek kad se javi telefonom pitaš ga „Je l' pala neka Španjolka“, i šta ti on svaki put kaže?

„Nije Španjolka, tata, nego Engleskinja“.

Ili Nemica? Francuskinja? To ti je dovoljno da se umiriš.

Luka. Luka laže.

Jednom, pre nekoliko godina, one večeri kad sam išla na proslavu godišnjice mature, desilo se nešto čudno, nešto potresno, nešto uznemirujuće. Zazvonio je telefon. Ja sam se javila. Muški glas, tražio je Luku. Luka je uzeo slušalicu, ja sam se spremala, obukla sam bila svoju novu haljinu i nameštala sam je pred ogledalom u predsoblju. Vrata Lukine sobe bila su odškrinuta, on nije znao, nije čuo da sam ja pred ogledalom, da sam tu, da sam veoma blizu. Posle nekoliko minuta, koliko je razgovarao, smejujeći se i izgovarajući samo „da, ne, možda, stvarno, super, kul“, Luka je rekao, ljubavnim glasom: „Ljubim te“.

Sledila sam se, a onda je srce počelo ubrzano da mi lupa. Muškarac muškarcu ne govori „Ljubim te“ nikada, čak ni u ovoj

savremenoj kulturi, potpuno poremećenoj, izveštačenoj, preteranoj. Osim...

Moj sin, naš sin. Prvo me je ophrvala tuga, neopisiva tuga, kao da je neko umro, kao da sam ja lično, zauvek, izgubila nešto dragoceno. A zatim sam bila zgađena, bio mi je odvratn, zamisli majku koja može da izgovori takvu rečenicu, bio mi je odvratn toliko da sam na trenutak bila pomislila da je moguće da sam prestala da ga volim. Da mogu da ga ne volim. Da ne mogu da ga dodirnem, da ga pogledam, da ga poljubim. Da ne želim više da ga volim, da ga ne mogu voleti. Pomislila sam tada da je moguće da odlučiš da zbog nečega ne možeš da voliš sopstveno dete, jer više ne možeš da ga gledaš.

A onda je nastupila strašna krivica zbog tog osećanja, zbog te izdaje sopstvenog deteta, zbog takve pomisli, zbog onog što je nedopustivo - da se roditelj uopšte bavi seksualnim životom svoje odrasle dece.

Zbog toga što sam shvatila da sam počela da ličim na tebe, da mi odjednom on, moj sin, nije bio dovoljno dobar takav kakav jeste, da bih ga volela.

Trudila sam se da to zatrpam duboko u sebi. To saznanje, a ne emocije. Zle emocije, emocije odbijanja, povukle su se same. To, da Luka laže, to nikom nisam rekla, ni reč, nikad nikakva naznaka da znam, nikakva aluzija, ni sa Martom, ništa.

Pobegao je od nas na Ibicu, možda u panici da bismo... Šta bismo?

Pomislim kako nam je, na neki način, oboma, i tebi i meni, mada o tome nikada nismo govorili, Lukin odlazak izgledao kao da smo ga smestili na sigurno mesto, kao da više o njemu ne moramo da brinemo.

„Snašao se“, govorimo prijateljima koji pitaju, i mi stvarno u to želimo da verujemo.

„Juri ribe“, govoriš kao ponosni otac.

„Luka uživa, uvek je voleo blizinu mora“, dodajem, i postaje mi jasno da svaki put kada tako nešto izgovaram, nameštam kosu.

Sklonio nam se iz vidokruga, tako nam je svima lakše, sviđa nam se ta njegova laž, za nas je još uvek lekovita, ali to ti neću nikada reći.

Lepše je sa lažima.

LJ

Lj, kao ljubičice, kao ljutina, kao ljubavnik, kao ljubavnica, kao ljubav. Sad tek vidim da mi je ljubav poslednja u ovom nizu. Logično. Ljuta sam na ljubav. „Ljubav nas je napustila“, ima taj divan stih u onoj Jejtsovoj pesmi. Ljubav nas je napustila, to je tako tačno, tako primenjivo u našem slučaju, baš to se desilo. Izmigoljila se, tiho, nečujno zatvorivši vrata za sobom. Kad smo to primetili, kad smo toga postali svesni?

Godinama sam te ljubila. Ljubila, u ruskom značenju, u poetskom značenju te reči.

„Ne pitaj više zašto te ljubim

Pitaj zašto raste trava i zašto je nemirno more

Pitaj otkud stiže vjetar proljetnji

I bijelom lađom snova tko krmari

Kad noć nad svijetom hladne prostre sjene.. .”

To si mogao da pitaš, mogao si stvarno da pitaš zašto raste trava i zašto je nemirno more, ali ne i zašto te ljubim. A onda si, verovatno, jednog dana, počeo da se zaista pitaš zašto te ljubim, i zašto još uvek želim da te ljubim. I, bilo ti je žao. Žalio si me?

Nije moguće da nisi video da želim da te ljubim, svaki put kad bi izmakao glavu.

Pamtim samo tu strofu te divne pesme, i, kad čujem glagol ljubiti, odmah mislim na poeziju, na stihove koje sam nekada znala napamet, na poeziju koja je ispunjavala neke moje preplašene noći.

Mislim na neke divne, skoro zaboravljene pesničke reči, nešto o tome kako ljudi „vole male boli“. Kako su male boli lepe i ne bole mnogo, i ako ih izgube, ljudi će lako sebi nabaviti druge, još jevtinije i još manje bolne.

Učinili smo mnogo da naše boli budu manje.

Lako ćemo se utešiti i ti i ja.

Ljubiti, to znači voleti, srcem, telom, kožom, dahom. Kad si prestao da me ljubiš? Kad si prestao da smanjuješ, da usitnjavaš tu ljubav, da bi je lakše nosio, da bi je lakše zamenio kad je izgubiš, ili kad se ošteti, onom koja još manje košta i još manje boli?

Ljuto. Ljuta sam.

Mogao bi ovo biti čitav spisak razloga za moju ljutnju, bila sam uvek sklona da se naljutim. Ljuta sam što te nisam napustila onda kada sam osetila da me ne ljubiš više. Da me ljubiš manje.

Ljuta sam što sam krotko gledala kako se to među nama smanjuje. Bolje je rastati se bučno i u strasti, nego dopustiti da iscuri sve, da se ranjavamo na „oštrici dosade“, da upotrebim još jednu divnu pesničku sliku.

Voleo si tvoje „ moskovske godine“. Volela sam ih i ja. Vraćao bi se sa kavijarom, votkom, sa sigurnošću koja je rasla paralelno sa tvojim bankovnim računom. Bio si pun optimizma.

„Krenulo nam je“, rekao si radujući se kao malo dete, „kupi ćemo novi stan.“

Kad si prvi put otišao da napraviš posao, drhtao si od neizvesnosti, zvao si me posle svakog sastanka, samo da mi čuješ glas, da čuješ kako ti kažem da se opustiš i da ne brineš, jer će sve biti u redu. I, onda bi dolazio kući, pun priča o Moskvi, poslovima, partnerima, o tome koliko si usamljen i kako nikada ne bi mogao da živiš tamo.

„E, sad možemo da se opustimo“, rekao si zadovoljno, ushićeno, kao lovac koji je kući doneo veliki plen.

I stvarno smo se opustili. Moskva ti je bila sve lepša, „Ne možeš je zavoleti dok je ne upoznaš“, govorio si, vraćao bi se kući suviše upeglan, doteran, bez mrlja koje se donose sa puta, sve si radosnije leteo tamo, ostajao si sve duže, ljubio bi me na vratima strasno, valjda zato da ne pomislim, da mi ne padne na pamet, da je nešto drugačije nego inače.

To je bilo ono vreme kad si verovao da može nešto strašno da se desi ako samo budem ljuta. Nisi hteo da budem ljuta, plašio si se da bih, možda, mogla da te ostavim.

Ljuta sam, bila sam užasno ljuta.

„Ko je Ljudmila?“

„O čemu govoriš?“, nevešto pitaš, glumeći iznenađenje. U uglu tvojih usana krije se mali, majušni osmeh, koga uopšte nisi svestan.

„Koje Ljudmila“, ponavljam pitanje povišenim tonom. Ton je povišen zbog tvog kurvinskog osmeha koji ne uspevaš da sakriješ.

Odmahuješ rukom i odlaziš u kupatilo.

Ljubomorna sam.

„Hoću da znam ko je Ljudmila, imam prava da znam ko je ona“, govorim te rečenice, sve tiše, govorim ih za sebe, kao da više nisam sigurna u to što govorim, to su glupe i besmislene rečenice, zašto bi me, uopšte, zanimalo ko je ona, i zašto bih imala prava da znam ko je i kakva je žena koju pominješ u snu ?

Ali, vrtim te rečenice, pokupljene iz loših filmova, dobijam snagu dok ih šapućem, sama sebi zvučim kao strogi razredni starešina koji ima prava da zna odgovore na svoja pitanja. Ipak, ne smem to pitanje da ponovim glasno, da ne ispadnem smešna. Sujeta mi je povređena do ludila, ljuta sam. Uplašena sam. Uplašena sam od onoga što možeš da mi odgovoriš. A šta ako mi kažeš da to što si spavao sa njom, ne znači ništa, da je to bio samo seks koji si pošteno platio?

Ljudmila, Ruskinja, naravno, verovatno sekretarica iz Moskve, ili službenica u tvojoj moskovskoj firmi u kojoj si tog meseca proveo dve nedelje, to je tako logično, krotka, mala, beloputa devojka, vodenih očiju, koja je ostavila mladog muža ili verenika, da bi tebi rekla kako si neponovljiv, kako ne može da živi bez tebe i kako nikada nije imala bolji seks.

To ime pominješ u snu, nekoliko puta, mrmlijaš, sanjaš nešto lepo, imaš osmeh na licu, i čujem kako kažeš „Ljudmila“.

„Odakle ti to“, pitaš glumeći zainteresovanost, baš ti je simpatično to što vidiš kako sam uznemirena.

„Noćas si u krevetu nekoliko puta pomenuo njeno ime. Je l' to nova sekretarica? Ko je to?“

„Nije valjda da si se zbog toga naljutila? Pa, čovek ne može biti odgovoran za svoje snove, je l' tako?“

Namigneš mi, drzak si.

Ali, protiv te rečenice ja nemam odgovor. Zaista, niko ne može biti odgovoran za ono što sanja.

Tad si verovatno počeo da usitnjavaš tu ljubav, ili si to činio mnogo elegantnije, neprimetno, i ranije? Ne verujem.

Votka, kavijar, šampanjac, svežnjevi novca, noćni klubovi, mladi plen bačen pred pećinu novih srpskih zveri – ti si postao bogat, i nalaziš se u osetljivim godinama za muškarca, a uspeh obavezuje, ti pripadaš plemenu onih koji moraju da kače ruske devojčice na revere, kao karanfile, to je znak pripadnosti novom svetu.

Tako je počelo. Sa nekim tuđim imenom koje pominješ u snu, za šta nisi odgovoran. Ljubomorna sam na to ime, koje nije slučajno došlo u tvoj san, na tvoj osmeh koji titra na rubu tvojih usana, ljubomorna sam na sve one trenutke koje provodiš bez mene, zamišljam te sa mladom Ljudmilom koja ništa ne pita, koja te ruski voli, koja te ruski tiho i toplo, sa mekim suglasnicima, odvaja od mene.

Nikada nisi priznao, nikada ništa nisi priznao, ali osim ovog jednog jedinog pitanja, nikada i nije bilo isleđivanja, sa mnom je bilo jednostavno i elegantno, kulturno i tiho.

Plašila sam se da možeš da me ostaviš.

Ljuta sam, bila sam ljuta, ali ti si bio naučio da to ne vidiš, da na to ne reaguješ. Ljuta sam i ljubomorna sam, ali ti si tu, ti si kod kuće, mi smo porodica, ti moraš da radiš, nemam prava da ti bilo šta zameram, sve dok si tu, možda te je uhvatila kriza srednjih godina? Pa, i ti čitaš novine, a o tome se toliko govori, muškarci su tako krhki kad je ta tema u pitanju, tolike žene se uopšte ne bave mozganjem o tome šta im rade muževi kada su na službenom putu, sve dok sve stoji na mestu, u redu, kako treba, kako je dogovoreno.

Ljudmila, ljutnja, ljubomora, ljubavnica, sve te reči, zajedno, kad danas razmislim, učinile su da pomislim da te ljubim više nego ranije, da počnem da strepim oko toga da li te ljubim dovoljno, i da li sam još uvek dovoljno dobra da bih bila ljubljena. Pomisao da te neko drugi može privući, da mi te neko može oteti, bila je toliko bolna, strah da ćeš me napustiti, da bi možda mogao da se zaljubiš i odeš, tad kad toliko novoga ulazi u tvoj život, ućutao me je još više.

Ne može se o tome govoriti, o tome se ne govori, ne dira se, ne dotiče se.

Kada si odlučio da je naša ljubav prevelika i da bi morala da se usitni?

Tada se, još uvek, nisi pitao, kao u onoj pesmi, zašto te ljubim.

Bio si ubeđen da je to normalno.

M

M, kao Marta, kao majka, kao Murakami, kao more, kao mržnja.

Mržnja. Zamisli, ne mogu da te mrzim! Ne mogu da te mrzim, nije mi mrsko kad pomislim na tebe, čak ni kad pomislim na užasne trenutke koje sam provela sa tobom, ne znam da li te mrzim, pre bih rekla da sam besna. Mržnja bi značila da ti želim nešto loše, da te vidim palog, posrnulog, da dolaziš na kolenima, izubijanog lica, švorc, da si propao, da me tražiš da se za mene uhvatiš, ne mogu to da zamislim, ne želim ti to, a mržnja se samo time može opisati.

M, kao moliti. Jednom si me molio, jednom si me molio da ti oprostim. Oprostila sam ti jer mi se svidelo da me moliš, to, kad kažeš „Molim te“, to je bila moja mala bedna pobeda, to kad kažeš „Molim te“ jer si uhvaćen, jer imam dokaz koji se ne može poreći, to tvoje „Molim te“, meni zvuči kao najlepše i najstrasnije „Volim te“.

Opraštam ti, da ne bih morala da te mrzim, opraštam ti, jer iz tog „Molim te“, izvlačim svoju kratkotrajnu superiornost, postaješ, na kratko, podanik moje velikodušnosti, a ja sam zavarana da se to više nikada neće ponoviti, da je sve ono među nama, naša mladost, godine koje smo proveli zajedno, naše prijateljstvo, da je to veće od te tužne društvene matrice u koju si upao, čijim zahtevima misliš da moraš da odgovaraš.

Ne mrzim te, i kada to izgovaram, osećam se dobro, osećam se lagano, osećam se veličanstveno, skoro bogovski.

Preživeću. Odrastam.

N

Kao niko, kao neko, kao nikad. Kao nekad. N, kao novac.

Novac, velika, najveća tema današnjice. Kad kažeš novac, svima se otvore oči. Zasijaju. Pomisao na novac budi maštu do neslućenih razmera, to je jedna od retkih tema koja mami osmeh, koja popravlja raspoloženje, koja budi nadu. Ne ljubav, ne bliskost, nismo uvek svi raspoloženi ni za ljubav, ni za bliskost, ni za seks, ali za novac jesmo. Uvek smo raspoloženi, kad zamislimo sebe sa novcem, sa puno novca koji nam ostvaruje sve želje, i svaku našu glad može odmah da zasiti.

Oh, da, volim novac.

Mislim, volim što imamo novac, napokon, što posle svega ne moram da se brinem da li ćemo imati da platimo račune, ni da li možemo da uzmemo još jedan kredit, više nema kredita u našim životima, samo keš, ili kartica, odmah plaćamo, nama je svejedno, da, to me čini spokojnom. Ne uzimamo kredite već godinama, u samoposluzi ne gledam više koliko šta košta, ormani su prepuni mojih cipela - klasičan sindrom Pepeljuge odrasle u socijalizmu; ne kupujem više po rasprodajama i već godinama mogu da nam kupim jagode u februaru. I avokado. Ne vozim više krtiju, imamo toliko novca da više uopšte ne bih morala da radim, plaćamo život našoj deci u inostranstvu, idemo po kafanama, pijemo fina vina, možemo da letujemo kao ljudi, u hotelima sa pet zvezdica, naš život je postao zaista drugačiji otkad je došao novac.

Novac je u vezi sa rečju nov.

Sve je, malo po malo, bilo novo. Novi stan, novi nameštaj, nova mašina za pranje veša, mašina za pranje sudova, nova kuhinja, nova odela, novi životni stil. Novi ukus, novi doživljaj sebe. Kartice, lakoća, nema više briga oko elementarnih stvari koje su nas nervirale - bojler je uključen neprekidno, nama više nikada neće biti

ni zima, ni vrelo - klime su nam ugrađene u svakoj prostoriji u stanu, imamo dva kupatila, četiri televizora, novac je učinio da svako od nas četvoro u ovoj kući ima svoj prostor, da može da se ogradi, da može da se isključi.

Imamo nove kapute svake zime, i nove kožne jakne, i džempere, imamo toliko novca da stalno možemo da se ponovimo, čak i kad se ponavljamo, stalno smo ushićeni idejom da smo novi, da je na nama i oko nas uvek nešto novo.

To novo, ispostavilo se kao ključna tema našeg života, kao okosnica, kao stub ove porodice, onda kad je došao novac. U novom životu, kad nije bilo novoga, nismo ni imali potrebu da razgovaramo. Zato stalno kupujemo, da bismo imali o čemu da pričamo.

Oh, ne želim da zvučim kao neka nezahvalna sredovečna džangrizavica, ja volim novac, volim što više ne moram da brinem, uzimala sam ga, trošila sam ga, uživajući u toj iznenadnoj životnoj lakoći, u toj mogućnosti da bacam ono što mi se ne sviđa, da se ratosiljam onoga što je staro, onoga što se pokvarilo, što je napuklo ili što više nije u modi, priznajem, uživala sam u tome. Pomisao da imamo novac, pokatkad bi na mene delovala umirujuće, kao bensedin, brisala mi je suze, sprečavala me je da stanem na sred sobe i viknem da sam nesrećna jer sam neprimetna, da urliknem da bi me on video, da bi me primetio.

Oh, novac, i njegov omamljujući miris! Prvo smo bili fascinirani punim frižiderom. Kad je napravio svoj prvi posao u privatnoj firmi, Uroš je došao kući i doneo celu butku pršute, dva paketa koka-kole za decu, francuske sireve, guščiju džigericu, šampanjac, dimljenog lososa i kavijar - sve što je video u toj, tada jedinjoj, delikatesnoj radnji u Beogradu, doneo je kući.

Skakali smo od sreće svi četvoro. Jeli smo sve, sve smo otvorili te večeri. Cele noći smo posle svi ustajali da se napijemo vode, koliko smo samo pršute pojeli!

Marta i Luka su odmah pravili spiskove šta će da kupe - sećam se da su pominjali nove farmerke i tenis-patike, Martaje pitala da li to znači da ćemo kupiti nova kola, Uroš je ponosno klimao glavom, a Luka je skakao od radosti kao fudbalski navijač.

Ja nisam tražila ništa. Posle prvobitne radosti, uhvatila me je panika. Bila je to, možda, panika da to neće trajati, da ćemo da

poludimo, eto još jednog dokaza da sam ja podsvesno kvarila stvari, da sam, izgleda, oduvek болоvala od raznih strahova, uključujući i strah od sreće, strah od radosti, strah od toga da nam ide glatko.

N, novac. Kad smo otišli na spavanje, te večeri, Uroš je izvadio svežanj novčanica. „Ovo je za tebe, idi kupi sebi nešto lepo“, rekao je. „Ali, ovo je mnogo“, branila sam se poput kakve kućne pomoćnice koju gazda dobro časti, jer je lepo očistila kuću, mora biti da sam tako zvučala, jadno, uplašeno, inferiorno, da se Uroš na trenutak zapanjio, a onda je počeo glasno da se smeje.

Sutradan sam kupila novu garderobu. Cipele, čarape, donji veš, spiskala sam ga, taj novac, do poslednje banke i bilo je u tom mom prvom velikom trošenju izvesnog prkosa, podsmeha životu, u kome prvi put, otkako sam postala odrasla osoba, nešto primam od Uroša. On mi to daje iz ljubavi, sa ponosom, srećan što mu je krenulo, ali u nekoj majušnoj nijansi, ja otkrivam da je to tačka u kojoj on postaje superioran, on mi daje taj novac, kao što bi mi dao tata, i ja ga uzimam, naravno, sviđa mi se da imam punu tašnu para koje mogu da potrošim na sebe, ali u tom istom trenutku, ne znam zašto, potpuno nenormalno, počinjem da strepim da gubim kontrolu nad sopstvenim životom.

Prepala sam se od novca, iako sam uživala u njemu, ali kao da me je taj veliki talas odjednom preklopio.

Ne, ne mogu zaista ništa da zamerim mom mužu, on nije uradio ni jednu lošu stvar, ni jednog trenutka nije imao lošu nameru, zarađivanje novca ga je jednostavno zabavljalo, prijao mu je taj njegov uspeh, taj rast, to što je nešto stvarao, to što je mogao da sanja o još boljoj budućnosti koju će on stvoriti, to što je mogao da o sebi misli bolje, to što je njegov profesionalni uspeh bio vidljiv golim okom.

Ali, ja sam odjednom bila ta koja od njega dobija pare, ja sam inferiorna, ja sam ta koja slušam njegove priče, uživam u novcu koji on donosi, i u isto vreme strepim da, možda, ne isijavam dovoljno entuzijazma za novi život koji počinjemo da vodimo.

Nešto me plaši, nešto mi se ne sviđa. Osećam da mi ga taj uspeh uzima, da mi ga novac odvlači. Posmatram sve više te vidljive

promene bez prigovaranja, bez zvocanja, ali, kao, da sam zbunjena istovremenim suprotnim osećanjima - sviđa mi se, i strepim.

Neke druge žene na mom mestu bi bile srećne. Dovoljan broj bundi i čizama u ormanu raspršuje toliko filozofskih dilema. Ali, ne i kod mene. Što mi je više davao novca, to mi je manje davao sebe, to mi je ubrzo postalo jasno, to je taj demon koji se isprečio između nas.

Novac je najmoćniji ego-dizač koji postoji, novac koji zaraduje, veliki je koliko i zlatna medalja na Olimpijadi, on postaje svestan šampionskog statusa, novac traži najveću moguću pažnju, novac postaje mera stvari, uzima ga, kao droga.

Isprva se to moglo videti na sitnicama - on menja kancelariju, otpušta staru sekretaricu, a tu vest sam primila sa zadovoljstvom, pravi neku vrstu kastinga za novu sekretaricu, organizuje svojevrstan dizajnerski konkurs za novi enterijer. Prestaje da gleda moje emisije, ništa što ja radim ili govorim, više mu nije zanimljivo. U njegov život ulaze novi ljudi, poslovni partneri, saradnici, ali pre svega oni koji su kao noćni leptiri privučeni sjajem njegovog novca.

On, moj muž, odjednom postaje duhovit, i pametan, i politički genijalan: kad govori - njegovi podanici slušaju ga sa dužnom pažnjom, gomila ulizica kojima on plaća večere, gleda ga sa obožavanjem. Novac privlači kao magnet, i on to oseća, sviđa mu se to, ne može da se odupre, ništa mu ne zameram, on je samo običan čovek koga je sve to strefilo pre nego što je očekivao, pre nego što je postao zreo. Da, Rusija, putovanja, veliki poslovi, veliki novac, razne žene o kojima samo mogu da pretpostavljam.

Zašto muškarci koji imaju novac odmah poveruju i da su neverovatni ljubavnici, govornici, mudraci i lepotani?

Novac čini da obične male stvari prestaju da mu budu važne. Veliki novac zahteva veilku promenu, novac je inicira, on je požuruje, tu strašnu promenu. On, Uroš, ceo život stavlja na berzu, novac mu menja mentalnu mapu, fokusira mu pažnju u potpuno drugom pravcu, nešto se dobija, a nešto se gubi, ali to je normalno, to je zakon ponude i potražnje na delu, novo vreme, novi odnosi.

Sve mora da bude novo.

To su bile finese kojih sam ja bila svesna od početka. Isprva sam bila očajna, ali tiha, zatim sam pokušavala da mu privučem pažnju, a onda me je obuzelo tragično osećanje života, duboka rezignacija

pred činjenicom da je njegova stvarna i društvena autoerotičnost, njegova opčinjenost njegovim uspešnim, bogatim sopstvom polako spuštala mrenu na naš brak.

On je već živeo novi život, već je bio mentalno i emocionalno otišao od mene i iz ovog braka, mnogo pre nego što je, sav slomljen, smogao snage pre dva meseca da mi kaže da u njegovom životu ima nečeg novog - da se zaljubio. Ja sam njegov stari život.

Mogla sam da, ne znam šta, uradim - da se ofarbam u plavo, da ugradim silikone, ništa ne bi vredelo - ja sam ona davno osvojena tvrđava, koja je prestala da mu bude zanimljiva, on više nije morao da me osvaja, nije morao da me osvaja već odavno, mnogo pre nego što je novac stigao.

Ali, to je zanimljivo: kako novac, u muškarcima budi osvajače, kako čak i u najobičnijim i najvernijim muškarcima budi tu potrebu da ponovo osvajaju neke žene, bilo koje žene, sve žene. Uspeh traži da bude potvrđivan, uspeh kombinovan sa dugim brakom i krizom srednjih godina rađa taj kliše - mlade devojke, prikazivanje plena, ponovno osvajanje, nemarnost prema vlastitim emocijama koje su ostavljene po strani - jedina ljubav koja mora biti zadovoljena, jeste ljubav prema sebi.

U dugom braku postaje dosadno, deca su velika, njega svi gledaju, on prvi put uživa kao centar pažnje, čak ga rođena deca primećuju, to je fantastično, to se ne propušta.

Doći će kući, i sve će mu biti tesno, sveće ga nervirati, bežaće iz te kuće tamo gde mu svi tapšu, tamo gde može nesmetano da deli sopstveni uspeh, tamo gde mu je mnogo zanimljivije, gde se stvara nešto novo. Kod kuće se ništa novo više ne stvara.

Ja sam u kasnim četrdesetim. Bavim se temama koje ga uopšte ne zanimaju, moj rad na televiziji postaje mu smešan u poređenju sa pravim poslovima kakvi menjaju ljudima živote, poput onoga kakvim se on bavi.

Dao mi je toliko para, a ja želim još nešto! Na primer, nežnost!

I još, očekujem od njega seksualni život kao da smo tek počeli da se zabavljamo, da li sam ja normalna?

Postala sam ionako suviše tiha, i neprimetna za njega. On ne želi da me povredi, ali ne može više ni da bude ono što je bio. Nema više

strpljenja, ne zanima ga ništa od onoga što čini klasičnu porodicu, njegove misli su na drugoj strani.

On sigurno, i neka to ni ne očekujem, ne razmišlja o životnom silasku, o mirnim danima koje ćemo provoditi u starosti, njemu je tek sad krenulo, njemu tek sad počinje.

Novac je učinio da on poveruje da je dvadeset godina mlađi od mene.

Lepo sam rekla - đavo je bio vruć.

NJ

Nj, kao njuška. Toliko je malo reči u srpskom jeziku koje počinju na ovo slovo. Njuška, samo mi to pada na pamet. „Ionako, ne mogu da gledam više tu tvoju njušku". To je rečenica koju izgovaram svaki put kad me neko ostavlja. Ali nikada glasno, nikada glasno.

O

Ogledalo, osmeh, oblutak, ostrvo, oko, orgazam, oprostiti.

Ogledalo.

„Ogledalce, ogledalce“, ne mogu da se lažem, ne mogu da ne vidim, nisam najlepša na svetu, ja sam samo nekadašnja lepotica, sa ofarbanom kosom, to je boja japanske bundeve, imam podočnjake, i kada se ne našminkam, moje oči deluju umorno i tužno. Moje lice mi u poslednje vreme ne uzvraća ničim, kao da ne govorimo.

Pogled u ogledalo, to je sve više neka istina o neophodnosti popravljanja, o doradivanju, o pravljenju planova da se odagnaju misli o prolaznosti, o starenju, o trošnosti, o praznini.

A ponekad, kad uspem da se nasmejem sama sebi, onda je to čarobno ogledalce neka vrsta podijuma, scene za optimistični monolog o tome kako je sve divno, kako sam ja divna i neponovljiva, kako će sve biti divno, samo ako se malo potrudim. Na internetu sam pronašla zanimljiv tekst o tome kako osmeh na licu predstavlja najbolje kozmetičko sredstvo, bolje od svake kreme za zatezanje bora, od svake laserske terapije ili face-liftinga.

Zaista, dok se kreveljim ispred ogledala, kad se nasmejem, jagodice na mojim obrazima se podižu, ceo tonus mog lica izgleda bolje, a podočnjaci se ne primećuju. Vežbam osmeh pred ogledalom, jer znam da će mi trebati to lice, kad više ničeg ne bude, da me bar ono ujutru prijateljski pogleda iz ogledala.

Vežbam osmeh. Sad se gledam.

Imam osmeh na licu, i izgledam lepo, zaista izgledam lepo, osim što moje lice odražava istinu o mom stanju - moj osmeh je takav da bi istog trenutka mogao da se pretvori u smejanje, ali i u strašnu grimasu plakanja. To je onaj osmeh koji imam na sekund pre nego

što ću čuti loše vesti, to je ta odbrana, krhka odbrana od poplave suza.

Ali, sad neću plakati.

Ti ćeš uskoro doći, neću plakati, neka se niko ne brine. Neće biti suza, misliću na nešto drugo.

O, kao orgazam. Toliko se govori o orgazmu, svakog dana u svim novinama, čak i u ozbiljnim novinama štampaju se saveti o orgazmu, kako doći do orgazma, kako zadržati i sačuvati onoga sa kim smo doživeli bar jedan orgazam, i kako su tužne žene čiji partneri ne brinu o njihovim orgazmima, i kako je priroda ženskog orgazma nešto posebno.

Orgazam, uređivala sam jednu dokumentarnu emisiju o orgazmu, prošle godine, i ta emisija je bila izazvala prilično veliku pažnju javnosti. Govorili su psihijatri, ginekolozi, uzeli smo i inserte iz engleskih emisija u kojima su govorile žene koje nikada nisu doživele orgazam.

To je bila prva zanimljiva stvar - ni jedna naša žena nije pristala da o tome govori na televiziji, jer ima nečeg strašno surovog, neoprostivog u našoj kulturi: kad bi žena rekla da ne doživljava orgazam - bila bi proglašena frigidnom, a to je kao da sama za sebe kaže da je neka vrsta oštećene robe, muževi bi se smatrali obrukanima, javno osramoćenima. O tome se kod nas ne govori, nikada se ne govori o ženskom orgazmu.

Bila je to više nego inspirativna emisija, ali ti je nisi gledao.

Ti ne gledaš televiziju godinama. Uopšte ne mogu da se setim kada si poslednji put gledao neku moju emisiju. I kad bi bio kod kuće, a ja uključila televizor, uvek si morao da telefoniraš baš u tom trenutku, otvarao si vino, ili bi kuvao čaj, odavno je prestalo da te zanima ono što ja radim, to više nisu bile tvoje teme, ja nisam bila tvoja tema, ni moje uživanje više nije bilo tvoja tema. To ide jedno sa drugim.

Tako počinje odlazak.

Orgazam, odlazak, oproštaj.

Ne prilazim ti odavno, ne želim da budem odbijena kao onda kada sam te zagrlila, kad sam htela da te poljubim. Od tada, sve je u tvojim rukama, ti odlučuješ kada smo stranci u noći, a kada sam ti žena.

Sećam se.

Došla sam kasno, mora da je bilo oko ponoći, bila sam sa Sunčicom i Lidijom na večeri, došla sam kasno i ti si već bio u krevetu, što je bilo neobično, ti dolaziš mnogo kasnije, ali bio si tu, u krevetu, pokriven samo čaršavom, i nisi spavao. Bilo je toplo večer, divno večer u kakvima se parovi ljube, večer koje miriše na početak leta, na lipe.

Imala sam onu muslinsku haljinu sa tufnastim dezenom, sa bretelama, i sandalice na visoku štiklu, i kad sam se sagla da izujem sandalu, bretela je spala.

„Šta ti je?“ Uхватила sam tvoj pogled zakovan za moje rame, i tvoje lice koje je bilo ozbiljno, i prepadnuto i tužno.

Izgledao si kao neko ko prisustvuje sceni u kojoj neko veoma drag odlazi velikim brodom na dugo putovanje.

„Da li si dobro“, pitala sam, i nisam mogla da rastumačim odakle odjednom na tom tvom licu izraz nekog bola, neke duboke patnje, neke neodlučnosti, pa čak i straha.

Pomislila sam da ti možda sa srcem nešto nije u redu.

„Je l' srce, jesi li dobro“, pitala sam unezvereno, ne znajući šta da radim, da li da odmah zovem hitnu pomoć, ili da samo priđem i stavim ti ruku na čelo, kao uvek, kao nekada.

Nasmejao si se nekim gorkim osmehom.

„Jeste, izgleda da je srce“, rekao si i odmah si mi namignuo, ali to nije bilo namigivanje šeretsko, veselo, to nije bio poziv ni na kakvu igru, to je pre bilo namigivanje da pokrije tvoju iznenadnu iskrenost, ali to ću shvatiti tek nekoliko dana kasnije.

Skinula sam drugu sandalu, a onda i haljinu. Gledao si me i ćutao.

Prvi put u našem braku bilo mi je neprijatno da stojim pred tobom u gaćicama i brushalteru. Krenula sam da uzmem spavaćicu.

„Dođi ovamo“, rekao si iznenada, i podigao svoj čaršav.

Pozvao si me da legnem pored tebe, na tvoju polovinu kreveta, i ja sam došla, poslušno, zapanjena, nikada me tako nisi pozvao, izgledalo mi je na sekund kao da ulazim u krevet sa potpuno nepoznatim čovekom, koga se ne plašim, koji me privlači, izgledalo mi je to na momenat kao da te na tvoje oči upravo varam sa nekim drugim.

Legla sam pored tebe, zagrlio si me, moja glava na tvom vratu, mirišem tvoju kožu, tvoj parfem, vino koje si pio, cigaru koju si popužio, obožavam taj miris, volim što me grliš. Nežno miluješ moju ruku, a ja mogu da osetim kako ubrzano kuca tvoje srce, kako se, odjednom mučiš u toj tišini, čujem kako uzdahneš nekoliko puta, kako želiš nešto da mi kažeš.

Ćutim i čekam. To traje nekoliko minuta, možda i manje, samo maziš moju ruku, i gledaš ispred sebe.

Onda si ugasio lampu.

Počinješ da me ljubiš, tvoje ruke klize po mom telu. Otkopčavaš mi brushalter, dodiruješ moje grudi.

„Ljubavi moja“, šapućem, izgovaram to iz zahvalnosti, to su reči koje ti nisam rekla toliko dugo, vraćam ti se, vratio si se, ali ti ne govoriš ništa, kao da tvoje ruke pokušavaju da otkriju nešto novo na mom telu, nešto što ne znaš, kao da pokušavaju da me zapamte.

Povređena sam što mi nisi rekao „Ljubavi moja“, što mi ne govoriš ništa, što ne čujem da mi šapućeš kako si me se uželeo, kako me voliš, ti ne govoriš ništa, samo se spretno penješ na mene, puštam te, ti si moj muž, ali sve je tako brzo, nekad je trajalo mnogo duže, to je neki drugi čovek koji me ne poznaje.

U mraku držim tvoju glavu, da se uverim.

„Kaži mi da me voliš“, šapućem, ali ti nisi tu, ti ne odgovaraš, ti ne želiš da mi bilo šta kažeš, ne ljubiš me više.

Nekoliko minuta kasnije, bez reči, padaš pored mene.

Nije bilo orgazma.

Ne zanima te da li je bilo orgazma, to me više ne pitaš, o tome nećemo govoriti. Okrećeš mi leđa i pokrivaš se čaršavom.

Ležim pored tebe, pokradena.

Dugo nisi zaspao, to znam, po tvom disanju. Ja sam zaspala pred jutro, duboko povređena, ali nisam znala tačno šta me je to povredilo. Možda smo došli u tu fazu, posle svega, posle svih tih godina, da se dodirujemo ćuteći, bez strasti, bez poljubaca, bez ljubavnih reči, možda su te stigle godine, možda ti više nisam privlačna kao nekad.

Kad sam ustala, nije te bilo u krevetu. Osećala sam se veoma loše pri pomisli na sinoćnu noć. Nešto nije bilo u redu.

Onda si se javio iz kancelarije da nećeš doći kući, jer uveče imaš hitan sastanak u Beču, moraćeš da ostaneš da spavaš. Glas ti je bio umoran, rekao si da žuriš.

„Imam drugu vezu“, rekao si, a onda si se brzo ispravio - „Zvoni mi službeni mobilni“.

Ceo dan sam mislila na tu omašku. Intuicija mi je govorila da to veče nije završeno, da sledi treći čin, iako sam mogla da se zakunem da je to, ne znam zašto, naše poslednje zajedničko veče.

Nije bilo orgazma, podsvesno si hteo da ga ne bude.

Prekosutra si se javio oko podne i pitao da li sam kod kuće, rekao si da hoćeš da razgovaramo.

Uvod ti je bio skandalozan.

Rekao si da mi je valjda jasno da ovako više ne ide, da je naš brak postao rutina, da smo se otuđili, i čitav onaj bedni spisak uvodnih rečenica iz loših filmova, iz loših serija. Gde li si ih samo pokupio, pitala sam se dok sam te slušala, okrenutih leđa.

Seckala sam šargarepu, ne znam zašto, počela sam da ljuštim šargarepu, a zatim da je manijački sečem, kakva simbolika, mislila sam na noć bez orgazma, i onda sam se posekla.

Kad si rekao da si se zaljubio, i da je ozbiljno, i sve ono što ne mogu više da izgovorim jer mi je muka, posekla sam se, od besa.

Nisam progovorila ni jednu reč, pustila sam te da govoriš, da iz tebe iskulja tvoja priča, a ja sam samo mislila na to kako si spavao sa mnom dva dana ranije, i kako si znao da je to poslednji put. Da li je to trebalo da bude utešni seks za mene, oprostajni seks, da li si me sažaljevaao, da li si se dvoumio šta da radiš?

Da sam se više trudila, možda bi ostao još koji dan. O tome sam mislila, i zato sam se posekla.

Dakle, nije bilo orgazma.

Oprostiti. Mogu sve da ti oprostim, sve, svaku glupost, nepravdu, svaki trenutak koji si proveo sa nekim drugim ljudima, tvoja besomučna švrljanja, svaki pogled upućen bilo kome drugom, tvoja bekstva i vraćanja, tvoju nesigurnost i zbunjenost onim što ti se događa, tvoju potrebu da ličiš na druge muškarce tvojih godina, mogu da ti oprostim svaku tvoju glupu rečenicu, nervozu, i to što si poludeo, što si poludeo od sopstvenog odraza u ogledalu, i tvoje ogromno samoljublje, i tvoju kasno otkrivenu sebičnost i površnost, i

to što za dvadeset i kusur godina našeg braka nije uvek bilo orgazma za mene, nekad bih ti to rekla, nekad bih te lagala da je stigao u pravi čas, sve je to za ljude i sve ti mogu oprostiti, ali to ne mogu.

Ne mogu ti oprostiti to što si pomislio da možeš da mi udeliš tvoje božansko, inače odlutalo, prisustvo, kao da sam prosjak.

P

Kao pedesete.

Šta me to toliko baca u očaj? Ideja da sam otpisana, da su žene definitivno otpisane, pošto napune pedeset godina? Ali, zar nisam isto tako mislila i kad sam punila četrdeset?

Stalno ta prokleta panika, to ubeđenje da sam se do sada nekako provlačila, ali da od sada više neću. Da ću, od sada, bez protekcije, dobijati ocene koje zaslužujem. Da nisam više među najboljima u školi, da moram da se pomirim sa činjenicom da nešto više neće moći.

Da se više niko za mnom neće okrenuti? Da više neće biti seksa? Da sam na silaznoj putanji? Da se sada sve vidi? Da se treba pomiriti sa starenjem?

Gluposti! Zaista odbijam da učestvujem, više, u toj tugaljivoj horskoj pesmi. Neću, za inat! Neću za inat, zbog činjenice, a to mi sad pada na pamet, da smo tvoj pedeseti rođendan slavili pre dve godine, i da niko, a pre svega ne ti - nije ni pomislio da je za tebe počela silazna putanja, da počinješ da stariš, da si otpisan, da neće više biti seksa za tebe.

Elitni beogradski restoran, baloni u svim bojama. Nasmijan si, radostan si kao da slaviš punoletstvo, brojke za tebe ne znače ništa, osim ako nisu brojevi u banci, ne pada ti na pamet da se zamaraš elegičnim pesmama poput one „O, mladosti“, jer ti niko nije rekao da treba da se brineš. Da su pedesete godine prekretnica za muškarca, to nigde nisi mogao da pročitaš, muška kultura maltretira samo žene.

Evo, raspalila se sad moja davna feministička prošlost!

Bilo je šampanjca, bilo je najfinijih đakonija, bilo je tvog nenadmašnog osmeha i životne radosti, otvorenosti prema onome što dolazi, neke vrste maloletničke beslovesnosti - pedeset godina,

uopšte to nisi primetio, nisi to konstatovao u tvom vrednosnom sistemu, tebi je tek sad krenulo, kako da se ne raduješ?

Nigde nisi naučio, niko te nije peglao pričom o sredovečnom muškarcu, niko ti nije rekao da zbog glupe brojke treba da očajavaš, granice postavljamo samo mi, zar ne, tako si rekao, i bio si uverljiv.

Moraću da počnem da učim od tebe.

R

R, kao Relja. R, kao Relja i Sara. On, Uroš, ih je doveo. Uselili smo se u novi stan, u ovu zgradu, i on ih je odmah našao, na stepeništu, brza anamneza, nekoliko rečenica, razmena vizit karata i, eto nama novih prijatelja.

Već sam se bila navikla na to, na ta stalno nova, neobavezujuća prijateljstva zasnovana na interesu, na šansi da se sklopi novi posao, i ideji da se treba družiti sa sebi ravnima. Novac obavezuje.

„Naše komšije sa sprata iznad, izuzetni ljudi“, rekao je egzaltiran.

Bio je fasciniran njima, njihovom otmenošću, njihovim stilom, njihovim stanom, njihovim profesijama.

„Znaš li ko je on?“, pitao je skoro poskakujući od sreće.

„Nemam pojma“, rekla sam nezainteresovano, pretpostavljajući odakle dolazi tolika fascinacija.

Nekada, kad smo bili mali, on je tako umeo da bude fasciniran kada ga upoznam sa nekim slavnim, mudrim novinarom, ili sa piscem, sa slikarom, sada je njegova pažnja okrenuta na drugu stranu.

„To je Relja Stefanović!“

Rekao je to tako značajno da nije bilo potrebe da postavim dodatno pitanje. Da, to je čuveni Relja Stefanović, jedan od najuspešnijih biznismena, čovek koji je stekao ogromno bogatstvo prvo na berzi, a zatim ulažući u nekretnine.

„Sara je lekar, plastični hirurg.“ Zastao je i značajno me pogledao.

„Možda će ti njena veština biti potrebna“, dodao je u šali, i odmah je shvatio da je možda preterao.

Prišao je i ovlaš me poljubio u obraz. Bila sam zahvalna i zbog te male iznenadne nežnosti, ali sam ipak mahinalno dodirnula svoje lice i pogledala se u ogledalo.

Odlično mi je lice, pomislila sam, izgledam sjajno, neće mi još dugo biti potrebne usluge plastičnog hirurga. Uzgred, on nije imao pojma

da sam već dva puta stavljala botoks na čelo.

„Nadam se da nemaš ništa protiv pozvao sam ih na piće kod nas.“

„Kada?“

„Večeras“, rekao je i počeo da zvižduće od sreće.

„Nemam ništa protiv“, rekla sam, a on je razdragano počeo da mi priča o Reljinim uspesima na polju biznisa, o Sarinoj privatnoj ordinaciji o kojoj svi pričaju u gradu, i o tome kako je lepo da imamo komšiluk sa kojim možemo da se družimo. Bio je tako dobro raspoložen, tako zadovoljan, i tako pun očekivanja da je i mene, zbog njega, odjednom zahvatilo to, neko neobjašnjivo, srećno, svečano raspoloženje. Osim toga, toliko dugo nismo imali goste, i toliko dugo nismo proveli večere zajedno kod kuće, da je za mene to iznenada dobilo snagu nekog malog praznika.

„Staviću šampanjac da se hladi“, rekao je.

O, obožavam šampanjac, pomislila sam, obožavam kad Uroš želi da otvori šampanjac u kući, to znači da je odlično raspoložen, to znači, možda, da mi se opet vratio, uvek je takav kad shvati da se suviše udaljio, da me ne primećuje.

Nikada nisam bila sigurna da li mi se vraćao posle neke brljotine sa nekom mladom promoterkom, sekretaricom, kojoj je kupio kaput, ili je odveo nekuda na vikend, na nekoliko vikenda, ili bi postajao svestan da je zaglibio u svom pokušaju da osvoji svet, ali uvek sam osećala da se nekako pokajao, kad bi bio ovako raspoložen.

Da ugodim njemu, otišla sam da se doteram. Obukla sam zelenu plišanu haljinu i visoke štikle, našminkala sam se kao da izlazim - puder, maskara, rumenilo, karmin.

„Divno izgledaš“, rekao je kad sam se pojavila u dnevnoj sobi.

Htela sam da mu se bacim oko vrata. Ali, stigla sam samo da kažem jedno nežno „Hvala“, kada su naši gosti zazvonili.

Sara je sitna plavuša, ima farmerke, visoke potpetice, crni sako i jednostavnu belu majicu ispod. Nema ni trunke šminke, čelo joj je zategnuto, jasno mi je da je sigurno već počela sa botoksom, iako je mlađa od mene, ona nema ni četrdeset godina. Usta napućena, čak malo otečena, mom oštrom oku ne može da promakne taj detalj, pumpala je usta, ali je to uradila sa merom. Oči su joj smeđe, obične, ali u njenom držanju, na njenom licu jasno mogu istog sekunda da pročitam izvesnu napetost.

Na sekund hvatam njen oštri pogled, onaj kojim žena skenira drugu ženu, možda suparnicu? Odmerila me je od glave do pete i zatim se ljubazno nasmešila.

Relja nije mnogo visok, ima crnu kosu i uzano lice, podseća na Endi Garsiju, taj je tip, kosa je malo duža, oči neobične, crne, meksičke, sa gustim trepavicama - on ima crnu rolku, kašmirski džemper koji doseže tačno do ivice kajiša na njegovim farmerkama, ima savršene crne cipele kakve nose engleski biznismeni - izglancane do visokog sjaja, na šniranje sa četiri rupice i debelim đonom, mora biti da su ručni rad. Jedini detalj koji bi mogao da govori nešto o finansijskoj izuzetnosti njegovog statusa, jeste ručni sat koji se nazire ispod ranfle rukava.

Ono što vidim odmah, jesu njegove šake, krupne, koščate muške šake.

Brzo sklanjam pogled sa njih, sa tih šaka, kao da sam uradila nešto nedopustivo. Mora da sam pocrvenela.

Njegovo lice je prijateljsko, ima srdačan osmeh i lepe nepravilne zube, malo šuška dok govori, što njegovoj pojavi daje nekakav dečiji šarm.

Relja je mlad, mora da je malo mlađi i od Sare, sigurno je deset godina mladi od mene.

Doneo je dve flaše vina i Uroš je poskočio od sreće. Bilo je to neko vino, nemam pojma koje, ali očigledno neko mnogo važno vino.

Uroš se odmah, istog trenutka zaljubio u Relju.

Ja nisam.

Veče je bilo veoma prijatno. Atmosfera je bila kao da nešto slavimo, kao da se znamo oduvek, samo što se dugo nismo videli. Razgledali su naš stan, otvorili smo šampanjac, kucnuli se, osećala sam se divno, kao nekad. Uroš je bio tako egzaltiran, da me je nekoliko puta zagrlio, a ja sam koristila te trenutke da ga poljubim. Izgledali smo kao savršeno srećan par, kao par koji se obožava i koji zna kako se živi.

Bilo je jasno da Relja i Sara nisu tako srećni kao mi. Nisu se dodirivali. Relja je nije dodirivao, čak ni za ruku, nije bilo toplih uzajamnih pogleda, ni poljubaca. Ono što sam odmah primetila je, da ga Sara, u stvari, gleda sa izvesnim potisnutim očajanjem. Da ga

gleda kao što ja gledam Uroša, kad me on ne gleda, kad me ne primećuje, kada patim.

„Doselili smo se prošle godine, i nikoga nismo upoznali osim vas”, rekla je Sara.

„Hvala na ovom pozivu”, nastavio je Relja, vadeći tompus. Prekrstio je nogu preko noge, crne pamučne dokolenice, to uspevam da vidim. Ima stila.

„Neka ovo bude početak jednog divnog prijateljstva” rekla sam ja, već malo cvrcnuta od šampanjca koji je počeo da me hvata, jer ceo dan skoro da ništa nisam jela.

„Kazablanka”, oduševljeno je dobacio Uroš iz kuhinje.

Topila sam se od miline. Tako se dopunjavaju samo parovi koji se dugo poznaju, koji se vole, kojima je još uvek zabavno što su zajedno. Gledala sam ga sa ljubavlju, to je moj Uroš, moj muž, šarmantni, slatki, moj brljivi, neodoljivi med.

Relja i Sara gledali su nas fascinirano. Izgledali su mi, na trenutak, kao ljudi koji tek sada, kad gledaju nas dvoje, shvataju šta im nedostaje. Ta toplina, ta uzajamnost. To kako sa ljubavlju ja gledam mog muža, i to kako mi on, posle dužeg vremena, tercira. To, kako je sve savršeno, i opušteno.

Ustala sam da istresem pepeljaru, i u tom trenutku opazila sam Reljin pogled, to nije bio običan pogled, to je bio jedan od onih pogleda kad muškarac ugleda ženu. Video me je tad, ugledao me je, odmerio me je, oprljila me je na sekund vatra njegovih očiju, posle koje je usledio jedan zbunjeni brzi osmeh. Sara to nije videla, Sara to nije mogla da vidi, jer je i ona gledala u mene. Mora da je u tom trenutku, kad ja ustajem i ispravljam haljinu, studirala moju građu, moju liniju, moje telo, mora da se pitala da li ispod te haljine ima celulita, i da li su mi grudi prirodne.

Bilo mi je odjednom neprijatno od tog njegovog pogleda. Otišla sam u kuhinju, ne uzvativši mu. Tamo, za šankom, Uroš je već isekao „Old Amsterdam” i pršutu, dobacivao je dok je sekao hleb, nije mi dao da mu pomognem, hteo je da uradi sve sam, kao nekad, i bio je neodoljiv.

Sara ga je gledala kao da nikada u životu nije srela lepšeg, šarmantnijeg i muževnijeg muškarca.

Da, bio je spektakularan te večeri, bio je to Uroš u najboljem izdanju.

Onda je otvorio svoje vino, ostavili smo nepopijen šampanjac za stolom u dnevnoj sobi, žali Bože!, i svi smo prešli za šank.

Stvarno ima ukusa za vino. To crno vino, nemam pojma koje, tako je išlo uz to veče, uz taj sir i pršutu i naše nove komšije.

Razgovor je bio opušten, neobavezan, veseo.

„Mi imamo sina i ćerku, oni su izašli, oni su odrasli“, čavrljala sam, grickajući sir.

„Tako veliku decu imate? Nikada ne bih rekla da imate toliko godina“, otelo se Sari.

„Nije to baš toliko“, rekla sam ja, „to je samo četrdeset sedam“, nasmejala sam se, zadovoljna što sam tako lako mogla to da izgovorim.

Ali, to je bilo pre dve godine.

„A Uroš ima četrdeset devet“, dodala sam.

„Ali izgledam mnogo mlađe“, Uroš je podigao čašu, i milo se nasmešio.

Relja i Sara su već osam godina u braku, ona je dve godine starija od njega, nemaju decu. Vole da putuju, vole da igraju karte, ali sada mnogo rade, pa retko imaju vremena za tu vrstu druženja.

Govorili smo o modi, politici, aktuelnim vestima, o sirevima, vinu, tomпусima. Slušali smo džez, smejali smo se, bili smo glasni, bilo je divno provesti se tako dobro i opušteno u svojoj rođenoj kući, sa svojim rođenim mužem, sa tim prijatnim ljudima koji nisu krili da su oduševljeni što smo se upoznali.

Kad je Uroš zatvorio vrata za njima, oko ponoći, ustala sam sa troseda, razgaljena, i krenula ka Urošu da ga zagrlim.

Cele večeri, zapravo, moje fenomenalno raspoloženje izviralo je iz očekivanja da će Uroš, s obzirom da je među nama sve ponovo fantastično, prići i početi da me ljubi, da će me uhvatiti za ruku, da će igrati sa mnom, a onda me baciti na krevet. Da će tražiti, kao što je to znao da čini nekada, da se polako svlačim pred njim. Nadala sam se da ćemo te večeri voditi ljubav.

„Šta ti je“, pitao je izmaknuvši se, „uhvatilo te je vino?“

„Samo sam htela da te poljubim“, rekla sam, a glas mi je drhtao, bila sam ošamarena tim njegovim izmicanjem, tom njegovom

nesvesnom grubošću, tim jasnim odbijanjem.

„Sjajni ljudi, šta kažeš“, rekao je, češkajući se po grudima.

„Da, vrlo su prijatni“.

„Šta ti je, odjednom?“

„Da li me voliš?“ Izletelo je iz mene, i bilo je u mom glasu ljutnje, tuge, povređenosti, užasne, strašne nesigurnosti. Nije trebalo to da pitam, odmah sam se pokajala.

„Naravno da te volim“, odgovorio je, izlazeći iz sobe.

„Idemo na spavanje, kasno je“, rekao je, zevnuvši.

Vratila sam se na trosed, stropoštala sam se, kao da me je udario pesnicom u lice. Ponižena, odbačena. Ne želi me više, čak ni kad sam u najboljem izdanju, čak ni kad je on u najboljem izdanju, šta se to desilo sa nama? Ne voli me više, ili je od silnog posla postao toliko opterećen da mu je seks postao trećerazredna tema? Nisam mu privlačna, zato što sam tu, tolike godine, zato što je siguran u mene ili se umorio od „bračnih dužnosti.“ Užas, ako on ovo doživljava kao bračne dužnosti, prolazilo mi je kroz glavu, dok je mešavina besa i očaja plavila moje telo, sada odjednom opušteno na tom kauču, bezvoljno i omlitavljeno.

Više ni ne pamtim kada smo poslednji put vodili ljubav. Pre tri meseca, pre četiri meseca, da li tako izgledaju svi brakovi posle dvadesetak godina?

R, kao Relja. Nekoliko dana kasnije, zvali su nas kod njih na večeru. Sprat iznad, stan miriše na vanilu i ruže, prijatno osvetljenje, Sara je spremila špagete sa slaninicom i zelenu salatu, ona očigledno nije od onih žena koje se mnogo bave kuvanjem, to je za nju gubljenje vremena, to nju ne interesuje, tako izgleda, to se odmah vidi. Oči su joj tužne, to ne može ničim da sakrije, iako se Relja prema njoj odnosi sa nekom pažnjom u kojoj ima puno poštovanja, puno dužnog poštovanja, obraća joj se tonom koji zvuči kao da se zbog nečeg iskupljuje.

Reljine oči su užarene, Uroševe oči su širom otvorene, moje oči su oči sanjalice.

Dok pijemo belo vino, slušamo prijatan afrički etno džez, moje oči klize po tom stanu, po vrlo modernim slikama na njihovim zidovima, po tom nameštaju jednostavnih linija kakav se vidi u najmodernijim

časopisima za dizajn. To je stan u kome nema puno detalja kao u stanu na spratu ispod, gde živi nas četvoro, to je stan koji bi mogao da bude i veoma luksuzna čekaonica u nekoj brokerskoj kući, ili veoma otmeno predvorje nekog elitnog hotela, ali svetlost je veoma prijatna, topla, žućkasta, prigušena, i jedini detalj koj izmiče toj klasifikaciji jeste taj sto od skupog drveta, ručni rad sa dalekog istoka, na kome stoje podmetači za čaše i srebrne pepeljare.

Razmišljam o tome da mora biti da postoji nekakva strašna, zastrašujuća, skoro medicinska higijena u njihovom životu, ali ko sam ja da sudim o drugim životima, da tražim pukotine, znake onoga što smo milion puta čuli od baka i majki „da nigde ne teče med i mleko“, ko sam ja da pretpostavljam prazninu u drugima, kad sam toliko ophrvana svojom?

Možda baš zato o tome i mislim.

Oni govore o tajkunima, o berzi, Uroš priča o tome kako obožava italijansku kuhinju, čujem samo fragmente tih priča, Sara pominje neku novu tehniku podmlađivanja laserom, smeškam se, ali nisam tu, mislim o tome šta rade njih dvoje kad su sami, o čemu pričaju, sa kim se druže, ko su im stvarni, pravi prijatelji iz mladosti, i da li tih osam ili deset godina razlike među nama znači da pripadamo različitim generacijama?

I onda, uhvatim opet onaj Reljin pogled. Gleda me nekoliko sekundi, traži da ga vidim, da to primetim. Neprijatno mi je, pokušavam da se fokusiram na nešto drugo.

„Na čemu sada radiš“, pita me Sara, ali to pita zato što vidi da sve vreme ćutim, da sam negde odlutala.

„Na seksu u Rimu“, trgnem se.

Svi počinju da se smeju.

„Ne, mislim na seks u antičkom Rimu“, kažem zbunjeno. „Hoću da napravim emisiju o tome i upravo prevodim jedan zanimljiv tekst o Pompeji“.

„I, kakav je seks u Rimu“, pita Relja.

Uroš počinje da se meškolji, nije siguran da li mu se sviđa što sam ja dobila glavnu reč, ili treba da on nastavi da drži banku o temama za koje veruje da će im se više svideti. Vidim ga, znam tu vrstu njegove zbunjenosti, ali ne reagujem. Ljuta sam na njega još od one

večeri kad se izmakao da ga ne poljubim, kad je otišao da spava ni ne pogledavši me.

„Seks im je bio daleko važniji“, počinjem.

„Ma nemoj“, ubacuje se Uroš, pokušavajući da bude duhovit. „Važniji, od čega? Od seksa danas?“ Uroš se smeje i traži podršku.

Sara mu je daje.

„Evo, na primer. ono što savremeni posetilac Pompeje može odmah da zapazi, jeste prisustvo falusa na svakom koraku“, nastavljam kao da nisam čula šta Uroš govori. Ne reagujem na njegov pokušaj da od svega što ja govorim, napravi neki poen za sebe.

Uroš počinje da se meškolji u stolici, malo mu je neprijatno.

Ne vole muškarci kad njihove žene govore o falusima pred drugima, čak ni kada se radi o nauci, istoriji, čak ni kad je priča edukativna.

„Falusi vas dočekuju na ulaznim vratima, iznad furuna za pečenje hleba, na ulicama, na neke su zakačena zvonca, a na neke čak i krila. Za predstavnike elite, seksualna penetracija bila je u vezi sa zadovoljstvom i moći.“

„To je logično“, kaže je Uroš, ali kao da se na trenutak pokajao. Odao se.

Nisam ga ošinula pogledom, mada mu je bilo jasno zašto sve ovo govorim.

Relja je podigao čašu prema Urošu.

„Onda, da nazdravimo starom Rimu“.

„Ja bih uvek da nazdravim mladom Rimu“, kaže Uroš, očekujući aplauz za svoju duhovitost, ali Sara je zamišljena i pogled joj odjednom luta iznad naših glava. Relja se igra čačkalicom.

Ja prevrnem očima, ali to ne vidi niko, osim Uroša.

U tom trenutku, Reljina butina dodirnula je moju, ispod stola.

Bio je to kratak, snažan dodir. Mogao je biti slučajan.

Trgla sam se i oborila čašu sa vinom. Ustala sam od stola, izvinjavajući se za nespretnost.

Sara je počela da se smeje i da me teši.

„Sve je u redu, nemoj da se uzbuđuješ“, rekla je.

„Šta ti je?“, pitao je Uroš, ali ne zabrinuto, nego sa izvesnom dozom prekora u glasu.

Nikakva podrška, ništa od njega.

„Uzbudila me je ova priča“, rekla sam mu drsko.

Sara je počela da se kikoće.

„To je izvanredna tema“, rekla je.

Relja je salvetom skupljao vino sa stola, a onda je na sekund podigao glavu i pogledao me onim meksičkim pogledom. Taj pogled je govorio da je na mojoj strani i da oni ništa ne razumeju. Da smo nas dvoje isto pleme.

Bila sam mu zahvalna na tome.

Posle tri flaše vina, Uroš i ja spustili smo se sprat niže. Lagala bih kad bih rekla da te noći nisam pomislila na čudan, uznemirujući Reljin pogled.

Sutradan je Relja zvao i predložio da igramo karte.

Narednih deset dana, svake večeri smo se viđali.

„Sara je veoma strasni igrač remija“, rekao je.

Uroš je bio oduševljen.

Svake večeri, ili kod nas ili kod njih, sedeli bismo za stolom, pili vino i igrali karte. Sara je, zaista, strasno volela da pobeđuje, Uroš i Relja su se nervirali kada ona handira, a meni je bilo svejedno, ja jednostavno nisam nikakav kartaroš.

Ali, bile su to prijatne večeri, pune smeha, prijatnih tema, igračkih strasti i izvanrednih vina.

„Ne može sada da te boli glava“, govorio mi je Uroš kad bih im rekla da mi se više ne igra, ali da mogu da sedim i da im pravim društvo.

„Ja nisam nikakav igrač“.

„Oh, i te kako jesi,“ rekao je Relja ne podižući glavu sa karata.

„Daj, pokaži malo entuzijazma“, nervozno mi je dobacio Uroš, kao da od toga da li ja igram ili ne igram karte, zavisi njegov novi posao koji je tih dana ugovarao sa Reljom.

Moj muž nije se čak ni trudio da sakrije koliko je fasciniran Reljom, njegovim uspehom, novcem, statusom, svim što je ovaj predstavljao, i u toj fascinaciji, bio mi je smešan. Bio je kombinacija petlića i uvlakača. Nije me primećivao ni za stolom, ni kod kuće. Na neki neobičan način ponašao se kao da sam mu ja konkurencija za Reljinu pažnju.

„Hoćeš još malo vina“, pitao bi Relja, prinoseći flašu.

Njegova noga opet dodiruje moju.

Zatim ljubazno, i sa istom takvom pažnjom sipa vino svojoj ženi, koja je na to navikla, koja ga ni ne primećuje. Zatim mi pali cigaretu.

Uroš počinje da ga kopira, sledeću mi pali on.

Dve nedelje pošto smo počeli da se družimo, i pošto smo u međuvremenu postali bliski prijatelji, Relja mi je poslao SMS poruku. Bila je kratka i uznemirujuća:

„Ne prestajem da mislim na tebe.“

Samo to. Ništa više, samo to, šest reči od kojih mi se zavrtelo u glavi, toliko, da sam morala da sednem. Bila sam u montaži, kada je stigla. Kad sam je pročitala, sela sam, prvo uplašena, a zatim polaskana. A onda opet uplašena, prepadnuta, preneražena, zbunjena, i zatim opet polaskana.

„Zašto?“ To sam mu napisala.

„Zato što si ti moja“, odgovorio je posle nekoliko sekundi.

Drhtala sam. Odjednom su te reči počele da me grle. Srce mi je zadrhtalo, nos je počeo da mi bridi.

„Moram da te vidim“.

„Kada“, odgovorila sam i pritisnula taster za slanje poruka i pre nego što sam shvatila šta sam napisala, šta radim. Šta ja to radim? Nisam normalna! Ali neki mali, potisnuti deo mene vrištao je od radosti i od šoka.

„Sada, odmah. Zaljubio sam se u tebe čim sam te video. Odmah.“

Kako sam mogla da znam da me ne zavatlava, da stvarno misli to što mi piše? Možda zbog onog pogleda koji sam uhvatila nekoliko puta, možda zbog toga što me je dodirnuo nogom ispod stola, možda zbog Sarinih očiju koje su bile tako tužne.

Kako to žena, dobra žena, normalna žena, odluči da prevari muža? To ne može da uradi iz sreće, iz zaljubljenosti, to uvek miriše na neku osvetu, na vraćanje istom merom, to je uvek neka naplata za nešto - za neku rečenicu, za nipodaštavanje, za nasilje, za ponižavanje, za dosadu. za prazninu u srcu i u krevetu.

Pomislila sam tada, dok sedim na toj rasklimatanoj fotelji pored mlade montažerke nagnute nad sto u mračnoj sobi za montažu u televiziji, na Uroša.

Na to, kako zeva dok ga ja pitam da li me voli. Na to kako me ostavlja da sedim na našem trosedu, potpuno slomljenu i povređenu

i nepoljubljenu. Da, bilo je nekog bibera osvete u mom srcu tog trenutka, bez sumnje ga je bilo, i ja počinjem da pišem:

„Gde?”

„Popni se gore”.

„Ja sam na poslu, mogu da dođem tek za sat”.

„Čekam te”, odgovorio je.

Uzimam taksi, dolazim kući. Marta se sprema da ide na kurs engleskog. Luka uči u svojoj sobi.

Napolju veje kao u detinjstvu.

Oblačim kaput, uzimam tašnu.

„Idem da nešto završim”, dobacujem im sa vrata.

„Ćao”, vikne Luka.

Marta uopšte ne reaguje, ona u poslednje vreme ni ne primećuje da ja postojim, ponaša se kao da me nema.

Izlazim napolje. Stojim ispred naših ulaznih vrata nekoliko sekundi. Da li se dvoumim? Ne. Razmišljam kako da izvedem ovaj nečuveni podvig. Samo o tome mislim.

Udahnem duboko, a zatim se u nekoliko tihih koraka, pazeći da ne lupam štiklama, penjem na sprat iznad. Izgledam krajnje normalno, kao komšinica koja je došla kod komšije da ga pita za nešto obično, za skupljanje novca da se plati žena koja pere stepenište, ili nešto za ključ od ulaznih vrata zgrade. Tako izgledam, da niko, čak i da prođe tuda, ne bi mogao bilo šta da pomisli.

Zvonim.

Vrata se otvaraju.

Ulazim unutra, i samo kažem „Evo me.”

S

S, kao Sunce, kao sreća, kao Sara, kao starenje, kao seks.

Seks, to je isprva bio samo seks. Žudnja, drhtanje tela koje on dodiruje, ljubi, svuda, njegova vlažna usta svuda po njoj, njegov dah koji miriše na nešto divno i slatko, ona voli ukus njegove pljuvačke, miris njegove kože, njegove velike koščate šake koje je pronalaze. Ona voli njegov glas dok joj šapuće ljubavne i bezobrazne reči, način na koji on pokazuje zahvalnost kad, posle svega, legne pored nje, dok mu se dah smiruje, on ne prestaje da je ljubi, on ne može da je se nasiti.

On joj šalje poruke, zove je telefonom, pomisao na njega u njoj budi telesnu žudnju.

On, taj čovek, mlađi je od nje deset godina, ali to nikom ne smeta, ni njoj ni njemu, oni su dva siročeta koja su se našla usred oluje, i kao da nešto strašno propuštaju, kao da su već propustili, oni se drže u zagrljaju, u tom haotičnom, histeričnom, brzom spajanju, u dodiru te dve kože, koji ne može da prestane.

Zašto sam odlazila sprat iznad? Kad Sara operiše, kad je na poslu, na pijaci, kad ti radiš, kad te nema?

Ti si me bacio u naručje tom mlađem, lepšem, uspešnijem, boljem muškarcu. Koji je umeo da me gleda, koji me nikada nije grlio mrzovoljno, koji je žudeo za mnom, koji me je video. Koji je shvatio da sam ja ona kiša koja nečujno pada na more, a da to niko ne zna. On je znao, on me je čuo. Za njega nisam bila nevidljiva i nečujna.

Prvi put kad sam se popela na sprat iznad, uradila sam to iz osvete. Iz očajja. Zgrabila sam tu utešnu nagradu, ponuđenu sa nekoliko skrivenih pogleda, dodirrom kolenom ispod stola i jednom telefonskom porukom. Pela sam se gore, tih nekoliko stepenika misleći da se tako ubijam, išla sam tamo, gore, da se ubijem, da bih

potonula potpuno. Prevariti muža, sa kućnim prijateljem, poslovnim partnerom i prvim komšijom, treba biti očajan, duboko očajan za tako nešto.

Pa, bila sam.

Kad sam rekla „Evo me“, to je moglo da bude i „Ubi me“ i radi sa mnom šta god želiš, ja sam bezvredna, besmislena, sredovečna očajnica koju muž ne voli, za koju je sve prošlo, prestalo, za koju više nema ničega. Kao da sam mu rekla „Ti si voz i ja ću leći da me pregaziš“, bila sam neka savremena izopačena Karenjina koja se baca pod simbolički voz zbog muža, a ne zbog romantične ljubavi.

Za mene tu nije bilo nikakve romantike, samo izazov, nešto nevaljalo, nedopustivo, nečuveno, njegova drskost, to me je privuklo, to što je smeo da me dodirne, to što me je gledao od prvog susreta, to me je uzdrimalo, pomutilo mi mozak.

On je rekao da dođem, taj deset godina mlađi, oženjeni muškarac, koji me gleda, koji me želi, mora da me je pročitao, mora biti da je shvatio sve to o brakovima, o dugim vezama, zato je imao smelosti da mi priđe, da me dodirne nogom ispod stola, da se umeša, između dva deljenja, u naš život.

Popela sam se gore da vidim šta će da se desi, poput neke tužne osvetnice, popela sam se da čujem te reči uživo, da osetim njegove poljupce i dodir, da vidim da li umem još uvek da se ljubim, da se skidam, da dodirujem ikoga, a da to nisi ti.

Popela sam se gore da bih uživala u bolu koji nanosim tebi, u bolu za koji ti nikad nećeš znati, da uživam u izdaji koja će mi vratiti samopouzdanje.

„Evo me“, rekla sam, kao da sam to uradila sto puta, kao da sam verzirana preljubnica, kao da sam neumorni istraživač u oblasti seksa, tako sam to rekla, ali to je bilo samo da bih povećala svoje samopouzdanje, bilo je to kao da sam rekla „Skidaj me“, „Uzmi me“, „Odlučila sam“, tebi sam to govorila, ali ti to nisi čuo, ti to nikada nećeš čuti.

Pustila sam ga da mi priča. Bilo je popodne, padao je prvi sneg u novembru, i napolju je već bio mrak, sve liči na nervozni, uznemirujući početak zimske idile, on šapuće ono što želim da čujem od tebe, zaprepašćena sam tim romantičnim ljubavnim izjavama.

„Gledam te, sve vreme sam te gledao“, šapuće između poljubaca, i ja volim to što čujem, on žmuri, a ja se sećam njegovog prvog pogleda, u našem stanu, sprat ispod, kad je došao sa Sarom prvi put, ne pitam gde mu je žena, ništa ne pitam, on vodi igru, savršeno, savršeno, savršeno, želi me.

„Zaljubljen sam u tebe“, šapuće, i ja ga puštam, puštam njegove ruke, puštam njegova usta da me istražuju, ne mogu ništa da mu kažem, samo ćutim, ne znam šta bih mu rekla, ne znam šta bih mu rekla, samo ga ljubim, a plima dolazi tako brzo, tako brzo, potopila me.

Ne razmišljam više o tebi, o nama, o osveti, plutam ka obali, zapljusnuta sa svih strana, mokra od tog moćnog talasa, to nije bilo more, bio je to užasni, snažni, duboki okean pred kojim sam nemoćna.

Dugo me grli na vratima, ne želi da me pusti.

„Moja si“, kaže, njegova usta su na mom uvetu, dah mu miriše na poljupce, naši parfemi su pomešani, dugo stojimo zagrljeni, ne možemo da se pustimo. Ja sam u kaputu, sa tašnom, u čizmama, ispod toga topla, razgrejana strast, mogla bih da padnem u nesvest, ne mislim više ni o čemu.

A onda stavljam prst na usta, i skoro bez daha osluškujem zvuke na hodniku. On mi nežno popravlja frizuru, zatim zažmuri na sekund. Omađijana sam tim gestom, tim zatvorenim očima. To ne može da se slaže, to ne može da se odglumi, to je stvarao.

Polako otvaram vrata. Na prstima silazim jedan sprat, prolazim pored našeg stana, i zatim silazim dole, još, skoro da trčim niz stepenice i izlazim na ulicu.

Pahulje su velike kao vrapci i presijavaju se pod svetlošću uličnih svetiljki.

Hodam, uopšte ne znam kuda idem, podigla sam glavu visoko, ljubila bih to teget nebo, pahulje padaju po mom licu, nežno, nežno kao njegovi poljupci, po mojim kopcima, po usnama, po obrazima.

Već tad sam znala da seks sa njim neće biti samo seks. Želela sam ga opet, želela sam da je sa mnom, na ulici, pod pahuljama, da hodamo, da trčimo po snegu, da mi govori kako se odmah, čim me je video, otvorilo nešto u njemu, htela sam da imam dvadeset godina i da se sa njim držim za ruke, ništa me više nije bolelo, nikakva naša

povreda više nije postojala, izbrisao te je, Uroše, za jedan sat, kao da nikada nisi postojao.

Dok hodam i mirišem na njega, sa krunom od snega na kosi i na trepavicama, u to snežno veče, zamisli, tebe nema, nema ničega osim tog slatkog fizičkog osećanja - opet sam živa, postojim u tom prevarenom predvečerju, živa i topla, i voljena, kao nekad.

Seks, to je i uspomena na seks, pomisao na seks, sećanje ne prošlost od pre nekoliko sati, od jutros, kad si otišao na posao a ja se uspenrala gore, na pola sata ljubavi. I, kada idemo kod njih da igramo karte, ja i moj ljubavnik vodimo ljubav, pred vama, pred tobom i Sarom, bestidno, ali oprezno, čak i kad se ne pogledamo, ta mračna tajna, to nas pali. Ništa ne vidiš, ništa ne primećuješ, osim da sam malo odsutna, da stalno gubim, nerviraš se što ne mogu čak ni da se otvorim sa kartama, a samo se smejem, baš me briga za vaše pobede i složene boje.

Sara se vrpolji, ona ima sa njim neraščišćene račune, to osećam, to vidim. Da li me grize savest? Ne, seks sa njim je toliko veći od svega što znam, od svega što se trudim da zaboravim. Za mene ne postojiš, odjednom volim što mnogo radiš i što dolaziš kasno, i prija mi što si tu kad igramo karte, jer drugačije ne bismo mogli da neprestano udišemo isti vazduh, ja i moj ljubavnik, koga ti obožavaš i sa kojim ćeš, možda, napraviti veliki posao.

Ne znam da li sam bila zaljubljena, ne znam da li sam uopšte bila zaljubljena u njega, u te trenutke uzdržanosti i koncentrisane pažnje da naša mračna tajna, da naše unakrsno izdajstvo ne bude otkriveno? Ili, u one ukradene momente kada smo uspevali da budemo divlji i sami, kad smo bežali u hotele izvan Beograda u kojima sam ja davala ličnu kartu, a Relja stavljao naočare i kačket da ga ne prepoznaju.

„Znaš li da Oveko kupuje onu zemlju?“, pita Uroš dok deli karte.

„Da, čuo sam“, kaže Relja, suvo, ali ispod oka, ja hvatam bljesak, kratki, tajni, drski bljesak njegovog oka.

„Hoće li neko kafu“, pitam.

Sara odmahne glavom. Ona kratko uzdahne, kao da je sama sebi odgovorila na pitanje koje niko nije čuo. Odgovor je očigledno bio negativan.

Uroš ćuti nekoliko sekundi, shvatio je da Relji nije do razgovora o poslu.

Dok ja zakuvavam kafu, osećam na mojim leđima njegov pogled. Odjednom za stolom niko ne priča. Sara se nakašlje.

„Je l' gotova ta kafa", pita Uroš, on ne podnosi te trenutke kad svi začute, „kad proleti anđeo".

„Sad ću da vas rasturim", dobacujem iz kuhinje i oni počinju da se smeju.

Čujem Saru, za nju je to smeh olakšanja. Uroš se smeje čudeći se mojoj spremnosti da se šalim na sopstveni račun, a samo Relja zna šta to znači, samo Relja prepoznaje tu našu rečenicu.

„Baš ćeš da nas rasturiš?", pita.

„Oh, još pitaš", kažem noseći poslužavnik sa kafom.

Relja na sekund zažmuri. Ja pokušavam da progutam onu golicavu zmiju koja se vinula iz mog stomaka go grla. Zadrhte mi ruke, tacnice i šoljice zveckaju.

I to je seks, i to je bio seks, te višeznačne rečenice, taj šifrovani jezik, i to je bio seks za nas dvoje, članove privatnog Pokreta otpora protiv tužnih i nikada izgovorenih tajni naših brakova. Seks sa njim, za koji nisam morala da molim, na koji nisam čekala, koga se nisam stidela, koji mi je pripadao, koji sam uzimala drsko, bezobrazno, pohotno, koji sam ponekad zahtevala, seks sa njim bio je fantastičan. Pogotovo kad mi kaže da me voli, da me obožava i da sam ja, da sam baš ja, ono što je tražio celog života.

On kaže da voli moju zrelost, voli to što ništa ne tražim, što ga ništa ne pitam, ja sam idealna žena koja odlazi na vreme, sa mnom ima samo radost i lepotu. Sanja me, stalno misli na mene, uzbuđen je kad pomisli na mene. Eros poruka, uzbuđeni glas, trenutak kad otvara vrata, sve to, to je seks.

Dok se spremaš da legneš i oblačiš pižamu, spreman da izgovoriš jednu od onih tvojih aseksualnih rečenica o tome šta te čeka sutra, i koliko si radio, dok izbegavaš moj pogled, jer je i tebi već neprijatno koliko dugo me nisi dotakao, ja samo mislim na njega, na njegovu glavu na mom stomaku, i među butinama.

„Zašto se smeškaš", pitaćeš.

„Smeškam se", reći ću upitno i biću prva koja će okrenuti leđa.

Ležaćemo, leđa u leđa, kao pravi bračni par koji je mnogo godina proveo zajedno.

Mislićemo o seksu i ti i ja, ali to nećemo izgovoriti, ništa tako ozbiljno neće se pomenuti, jer i širom otvorenih očiju, svako na svojoj polovini, misliće na nekog ko nije tu, na nekog tajnog, sakrivenog, nečuvenog, sa kojim se ljubi.

Prošli su meseci, možda i čitava godina da nismo imali seks. Ne kažem namereno ništa o „vođenju ljubavi“, namerno koristim izraz „imati seks“, jer ti i ja odavno ne vodimo ljubav, i tako to biva kad ljubav počinje da bleđi, ona ne može da se vodi, nikuda.

A onda, jedne noći, posle one raskalašne riblje večere sa Sarom i Reljom, kada smo popili mnogo vina u „Langustu“, nešto se desilo.

Da li si uhvatio Reljin pogled, da li si odjednom shvatio kako lelujam nad Savom i kako su mi oči užarene, da li si iznenada video onaj isti osmeh kao kad me uveče pitaš zašto se osmehujem, a ja ti kažem da nisam svesna da mi je osmeh na licu, da li si primetio Sarinu nervozu, tek, kad smo došli kući, zagrlio si me.

Bilo je to tako neočekivano, i nije bilo muški. Zagrlio si me čvrsto, užasno čvrsto, držao si me tako možda čitav minut, bez reči. Čutala sam. Učinilo mi se da plačeš. Zagrlila sam te, isto tako čvrsto, možda još čvršće, zaronila sam glavu na tvoje grudi, nisam htela da se odlepim od tebe, nisam htela da vidim tvoju iznenadnu slabost.

Ugledao si me, primetio si me, hteo si da mi kažeš „Izvini“, sažaljevaao si u tom trenutku i sebe i mene, i sve ono što smo nekada bili, i što nikada više nećemo biti. Znao si da je nešto nepovratno odlutalo, ali mislio si da je to samo tvoj greh, i samo tvoja havarija.

Čutala sam.

Čula sam korake sa sprata iznad. Šta li sad on radi? Šta li sad oni rade, da li se i oni ovako očajnički grle kao nas dvoje, mislila sam, dok si ti gasio svetlo i počinjao da me ljubiš.

Te noći smo vodili ljubav.

Bila je to jedna ranjena ljubav, oprljena, zapuštena ljubav, sa mnogo modrica, bila je to jedna tužna ljubav koju smo vodili da je obučemo, da je ošišamo, da je sredimo, da je vratimo među ljude, da joj kupimo poklone i iskupimo se za sve što smo joj uradili.

Vodili smo ljubav, vodili smo je na splav na Savi, da malo gleda vodu, kao nekad, i dali smo joj kolače i obazrivo smo joj se obraćali

da se ne uplaši, borili smo se, nespretno, da nam ne umre, odvlačili smo je od smrti, davali smo joj vode i soli i veštačko disanje, i ugrejali smo je, i osmehnula nam se.

U potpunom mraku naše sobe, vodili smo ljubav, i oboje smo plakali.

S, kao Sara.

Da li je nešto znala, da li je nešto naslućivala? Ne znam, nikad Relji nije rekla ni jednu reč, pitala sam ga, rekao je da ne brinem, da ona sigurno nema pojma.

Nikada nismo pričali o njoj, nikada ga nisam pitala zašto je vara, niti kakav im je brak. Nikada ništa slično, to pristojni ljubavnici ne rade. Nikada nismo imali vremena da pričamo o njoj, dovoljno nam je bilo što nije prisutna da bi smo potpuno zaboravili na nju. Nisam ga pitala da li vodi ljubav sa njom, to nije moja briga, to je njihova stvar, ali sam sigurna da to ne rade, da i ako spava sa njom, da to radi zato da bi odagnao svaku sumnju, mlađi muževi su daleko obazriviji nego ovi poput Uroša, koji zaboravljaju na prozirnost stvari, koje nije briga.

Nikada nismo pokušale da se zbližimo, Sara i ja, nikada nismo same popile kafu, mi smo se ponašale kao žene dva poslovna partnera koje samo slučajno stanuju u istoj zgradi. Giedala me je uvek sa nekom vrstom mešavine opreza i zavisti - moje uske haljine, moje visoke potpetice, pa kad se smejem i zabacujem glavu unazad, uvek bih uhvatila njen pogled na mom vratu. Možda je mislila da moje zadovoljstvo, moji osmesi i moji ponekad tako sneni pogledi, dolaze iz savršenog sklada mog braka, u kombinaciji sa vinom, i sa mojom sigurnošću u ono što želim.

Ja se pogotovo nisam trudila oko nje, samo da bih izbegla osećanje krivice. U stvari, trudila sam se da verujem da za mene ona ne postoji.

Ona je, međutim, morala znati da se nešto događa sa Reljom, to svaka žena oseti, nemoguće je da ne zna, ali nije mogla da pretpostavi da sam to bila ja. Ili jeste, samo što nije smela da pita? Ponekad mi je padalo na pamet da je ona neka vrsta moje bele senke, da sa Reljom živi isto kao i ja sa Urošem - samo što se to nama događa poslednjih godina, posle skoro dvadeset godina braka,

a njima već sad - pre nego što su rodili decu, pre nego što su prošli dovoljno dug put da bi se od njega umorili.

„A gde je Sara“, pitala sam kad je Relja, zimus, ušao kod nas noseći flašu šampanjca.

Pre toga je zvao telefonom da proveri da li smo kod kuće. „Došao bih“, kaže, „da proslavi jednu lepu vest.“

„Otišla je u Pariz na nekoliko dana“, rekao je suviše srdačno, otvoreno, dramatično prijateljski, komšijski, zagrlio je Uroša srdačnije nego ikada.

Nije bilo ni traga, ni najmanjeg znaka za mene.

„Blago njoj“, rekla sam.

„Pa što ne ideš i ti“, bio je velikodušan Uroš.

„Slobodno idi, mogle ste da odete zajedno“, brbljao je dobro raspoloženi Uroš, ne znajući šta govori.

Relja na ovo uopšte nije reagovao.

„A šta ćemo da slavimo“, pitala sam sa osmehom na licu, ali znala sam da mi se neće svideti to što čujem.

„Mi smo kupili kuću na Dedinju!“, rekao je, otvarajući šampanjac.

„Bravo, majstore, kada?“ Uroš je bio iskreno fasciniran.

„Još pre tri meseca“, rekao je Relja, ni ne pogledavši me.

„I, šta, tamo će te sad da živite?“, pitala sam, pokušavajući iz sve snage da sakrijem iznenadno razočarenje. Osetila sam se izdanom. Kako da mi za to nije rekao, kao da sam ja imala prava da znam ikakve detalje iz njihovih bračnih planova?

„Da, selimo se sledeće nedelje, Sara je htela da Novu godinu dočekamo u novoj kući“.

„E, pa tako se to radi, fantastično“, Uroš je podigao čašu. Izgledao je kao neko ko u tom trenutku misli na nešto drugo, na neke svoje planove.

Na sekund sam zanemela, a onda sam, brže bolje, otpila gutljaj šampanjca, da ne bih počela da mucam.

„A nameštaj, da li ste kupili nameštaj, znam da se dugo čeka isporuka?“

Bilo je to glupo, dečije pitanje, ali bilo je jače od mene. Jedino na šta sam pomislila u tom trenutku, bilo je da više neću moći da se penjem sprat iznad i da će sada sve biti mnogo komplikovanije.

Relja i Uroš su počeli da se smeju.

„Sve je kupljeno i namešteno“, možemo i sutra da se uselimo, ali čekam da se Sara vrati, i onda odosmo“.

Morala sam da sednem.

„Uroše, želim ti da i ti uskoro dođeš sa ovako lepim vestima“, Relja je značajno podigao čašu.

Uroš je kucnuo o drvo.

„O čemu govorite?“ Osećala sam se potpuno isključenom.

„Pa, Uroš i ja smo napravili jedan odličan posao, nisi joj rekao?“

Relja me je skidao sa svojih ruku, sa svog tela, kao da ne postojim, kao da sam odjednom neprijatna uspomena. kao da ne želi da se mešam u njegovo i Uroševo, odjednom izvanredno, prijateljstvo i partnerstvo.

„Ne raduješ se“, pitao me je Uroš nekako suvo.

„Radujem se, naravno, toliko divnih vesti odjednom“, rekla sam ustajući, kašljucajući, sa osmehom na licu, kako i treba da se ponaša svaka pristojna žena koja je upravo shvatila.

Prišla sam Urošu i poljubila ga u obraz.

Nije se izmakao. Relja je trepnuo u znak odobravanja i brže bolje počeo da pali tompus. Prepao se da ne priđem i njemu da ga poljubim.

„Ali, meni je žao što idete, bili ste tako divne komšije i tako smo se lepo družili“, rekla sam, trudila sam se da zvučim iskreno i naivno.

Niko, ama baš niko ne bi mogao da pretpostavi da smo samo tri dana ranije, ja i moj komšija Relja, na prstima, u podne, u njegovom kupatilu, u njegovoj spavaćoj sobi, dok je Sara bila u ordinaciji, bili ljubavnici.

„Pa, družićemo se i dalje“, bio je veseo Uroš. „Ovo je tek početak jednog divnog prijateljstva“.

Relja ništa nije rekao, a ja sam znala da je to kraj.

Poslala sam mu sutradan poruku, ali mi nije odgovorio. Otrčala sam gore i zvrčnula mu na vrata, ali nije bio kod kuće. Zatim sam mu poslala još jednu poruku, ništa otrovno, patetično, ništa tužno, samo jednostavno „Gde si, javi se, molim te“. Morala sam da znam šta se desilo.

Javio mi se posle dva dana koje sam provela kao zombi, sedeći u redakciji na televiziji, spremna svakog trenutka da otrčim tamo gde on kaže.

Našli smo se u kafiću preko puta televizije, tu je najjednostavnije, i najmanje problematično, i ako nas neko vidi, mogli smo slučajno da se sretnemo, nema ničeg sumnjivog u tome.

Čekao je za šankom kad sam ušla. Nije bilo poljupca, ničeg.

On nema mnogo vremena. Šofer dolazi po njega za dvadeset minuta.

„Šta se desilo?“, pitam.

„Sara zna!“

„Kako?“ Ja sam u tolikom šoku da mi drhte noge.

„Priznao sam joj“, kaže i gleda me pravo u oči.

„Ali zašto, da li si ti normalan?“, sikćem da ne čuje niko, mogla bih da ga udarim.

„Našla je tvoju minđušu u spavaćoj sobi, kaže da je sumnjala od prvog dana“

Gleda me kao da priča o nekom drugom, koga uopšte ne poznajemo, koji nas se ne tiče.

„Ali zašto nisi rekao da mi je ispala slučajno, tolike večeri smo provodili kod vas“.

„Nije bilo šanse. Samo je ponavljala jedno pitanje: „Šta traži njena minđuša pored mog kreveta? Priznaj mi, budi čovek i sve ću ti oprostiti. Samo je to ponavljala“.

„I priznao si joj?“

On klima glavom. Mene boli želudac.

„Pobogu, zašto?“

„Zato što je u drugom stanju“.

Samo što se nisam srusila. Počela sam da drhtim, cigareta u mojoj ruci je drhtala, usta su mi bila suva, mogla sam istog trenutka da počnem da ridam, osetila sam se kao gola, potpuno gola, na snegu, u sred bela dana u Takovskoj.

„Šta si joj rekao?“

„Sve sam svalio na sebe. Rekao sam joj da si ti nedužna, da sam te ja spopadao, da se to desilo samo jednom, i da smo oboje bili pijani“.

„Ti...”

„Rekla je samo da sam upravo spasao našu bebu i nas brak”.

„A Uroš...?” Ugasila sam cigaretu.

„Ne brini, on nikada neće saznati, dala mi je reč”. Šapnuo je, gledajući za mnom.

„I ti si njoj dao reč?”

„Da... Znaš, ovo mora da prestane”.

„Razumem”, rekla sam tiho.

„Volim te, ali ovo mora da prestane... Možemo li da ostanemo prijatelji?”

„Najveći”, osmehnula sam se, sa mukom, i izašla na sneg.

Sara je održala reč.

I Relja je održao reč.

A ja sam, dugo, bila bez reči.

Bio je kraj decembra. Saru od tada nisam videla.

U njihov stan, koji su izdali odmah posle Nove godine, uselio se neki italijanski bankar.

Naš život je ponovo bio kao pre. Uroš se vidao sa Reljom poslovno, uredno me izveštavajući kako Sarina trudnoća odlično napreduje, i kako su me oboje pozdravili.

Onda je Luka došao na nekoliko dana, na Badnje večer, Marta je bila euforična oko svog odlaska u London, Uroš je bio veliki tata dok je otvarao vino, koje ćemo poslednji put piti na okupu, uz pijanog šarana koga sam spremila.

Kad su deca otišla, pustinja je, tek tad, postala vidljiva.

Dok si me pratio, na aerodromu, na moje putovanje u Indiju, dok sam ti mahala pred ulazak u free shop, videla sam kako se tvojim licem širi osmeh, pošto si pročitao neku poruku koju si upravo dobio.

Mogla sam da pretpostavim šta to znači, ali nisam zbog toga bila tužna.

Mislila sam na ljubavnika koji me je napustio.

T

Kao televizija, kao tuga, kao trag, kao telo, kao turisti. Kao Tajland. Kao

telefon. Danas je tri puta zvonio. Prvo si se javio ti. Kad sam ti čula glas, uzdrhtala sam. Znam da je to bilo detinjasto, i glupo, ali uzdrhtala sam, tvoj glas čujem prvi put posle dva meseca, i pomislila sam, ponadala sam se da ćeš nešto drugo reći, ne smem ni da izgovorim šta. Čula sam tvoj glas i bila sam na sekund prepadnuta, pa razočarana, pa opet prepadnuta, u meni se podigao kovitlac emocija, želje da ti zalupim slušalicu, da ti postavim neko glupo, neko nedopustivo pitanje, da ciničnim glasom pitam „Kako je Ana“, ili nešto slično, da ti pokažem, a zatim da ti ne pokažem sopstvenu gorčinu, a onda je na sekund budalasta misao da me zoveš, jer si me se uželeo, protutnjala mojom glavom poput strele.

„Kako si?“, pitaš me plašljivo, tako počinješ.

„Dobro sam“, kažem.

Sledi jedna neprijatna, duga pauza.

Nas dvoje nikada tako ne razgovaramo, nikada nije bilo dugih pauza, ali mi smo sada odvojeni i kao da se ponovo upoznajemo, pipavo razgovaramo, da nešto ne ode do đavola, pre nego što je i počelo. Osećam nekakvu nelagodnost u njegovom ćutanju, moje ćutanje, bez sumnje, govori o nekom iščekivanju, a možda i o izvesnoj maloj, neočekivanoj, tužnoj nadi.

„Došao bih predveče, ako nemaš ništa protiv...“

„Naravno da nemam“, upadam brzopleto, a onda istog sekunda pomislim da ja imam prava da budem brzopleta pred mojim mužem sa kojim sam provela toliko vremena, da imam prava da kažem šta želim, da nema razloga da nešto glumim, da mogu da budem ljuta, i ucveljena, i bezobrazna, ali ja sam tako obična, tako normalna, tako svakidašnja, kakvu me poznaje.

„Nema smisla da dolazim kad nisi tu“, dodao je.

„Da, lepo je što si se javio, ali ako ti je neprijatno, ja mogu da odem, pa ti uzmi šta ti treba“, rekla sam ljubazno.

„Nema razloga da se sklanjamo jedno od drugog, zar ne? Voleo bih da bar popijemo piće.“

„To uvek može“, oklevala sam nekoliko sekundi.

„Doći ću predveče“.

„Biću tu“, glas mi je odjednom zazvučao krotko, poverljivo, pouzdano, kao da je to najnormalnija stvar na svetu, kao da tu nema ničega neobičnog, ničega potresnog, ničega od čega bi se trebalo skloniti, ničega što je teško podneti.

Ali, čim sam spustila slušalicu, počela sam da se vrtim oko sebe. Doći će danas da uzme neke stvari, nije rekao koje stvari, ali ja znam da će doći po garderobu, kad je otišao pre dva meseca poneo je samo jedan mali kofer, samo najneophodnije što je moglo da stane, želim da ga iznenadim ovim spakovanim stvarima, složenim, uredno složenim.

Onda je zvala Sunčica.

„Idemo večeras na žurku? Nisi valjda zaboravila?“

„Nisam zaboravila, ali nisam u formi“, kažem, „bolje da ne idem, ne želim da te davim kad nisam u najboljem izdanju“.

„Ma daj, samo obuci majicu na bretele, farmerke i puh-up brus, i idemo, šta ti je, super izgledaš, daj, digni se već jednom“, bodri me neumorna Sunčica.

Ali, taj njen jednostavni, obični, ženski životni recept, ovoga puta neće upaliti. Ja imam druge planove za večeras, o kojima sada ne želim da govorim, ne želim ništa da joj kažem, ne želim da čujem njene savete.

„Super sam, ali jednostavno nisam večeras raspoložena ni za kakvu žurku, za veliko društvo, razumeš?“

Ne želim da joj kažem da dolazi Uroš. Da se javio, i da sam zbog toga u čudnom raspoloženju, između smeha i suza, kao da sam celo popodne pred ogledalom. Sunčica to ne bi razumela. Ne bi želela da išta u vezi sa Urošem razume. Da išta više, u vezi sa bilo kojim muškarcem razume.

Čini mi se da ga mrzi više od mene, da ga prezire, prebacujući na Uroša, i sve duge muškarce, svoje nikada odbolovano, nikada

apsolvirano razočarenje u Dejana, koji ju je napustio, posle žestoke svade, rekavši joj da je dosadna i da joj je istekao rok trajanja.

Od kako se razvela, pre četiri godine, njen život se pretvorio u neprestane izlaske, postala je ekspert za slobodni život žena u najboljim godinama. Htela je da dokaže sebi i glupom bivšem mužu da je za prave žene rok trajanja neograničen, i da je dosada uvek samo u glavi onoga ko je primećuje. Razvod je preboljevala stalnim izlascima, SMS porukama sa svim muškarcima koje je srela, razmenjivala je telefone, odlazila na ručkove i večere, a nije moga da zamisli ni jedan društveni događaj, premijeru, otvaranje nekakvog bara ili teniskih terena, proslavu desetogodišnjice uspešnog poslovanja neke banke ili bilo koji koktel koji je obećavao mnogo muškog sveta, a da se ona tamo ne pojavi. I, skoro na svakom mestu, sretala bi Dejana, koji izigrava velikog beogradskog zavodnika, Dejana, pedesetogodišnjaka, u društvu mladih devojka koje bi mogle da mu budu ćerke, sretala bi ga nalickanog, kako obilazi šljašteću prazninu noćnog života Beograda, isto kao i ona.

„Ma, ko ih sve šiša, treba ih vrteti oko malog prsta“, govorila je, kao da su muškarci neprijateljska vrsta koju treba istrebiti, ili bar potrošiti i baciti.

Iako mi je ona zaista nebrojeno puta podigla moral i naterala me da se smejem, da budem blesava, da zaboravim na ono šta mi se događa, iako je ona uvek bila pokretač svih, ponekad zaboravljenih ženskih zabava, ženskih stvari kao što su koketiranje, friziranje, najmodernija garderoba, komentarisanje mladića koji nemaju ni trideset godina, pronalaženje novih mesta koja su u modi i tome slično, Sunčica, moje sunce, nije uspela da od svog novog života dobije ništa novo, osim tog sumanutog jurcanja sa mesta na mesto, i panike da nešto ne propusti. Pa ipak, nisam je nikada videla očajnu, zamišljenu nad prazninom koja se nad svima nama nadvila. Nove cipele, nova haljina, i mesto na kome će to moći da pokaže, ispunjavaju je dovoljnom srećom, dovoljnom količinom zabave i nekog svetlucavog zaborava, zbog koga nikada ne mora da se sretne sa onim tužnim licem u ogledalu.

Sunčica je ta koja je smislila da zimus idemo u Indiju, ona je ta koja je objavila veliku istinu da je turizam najbolji recept da se prebole

teški planetarni aspekti.

Lidija je zimus bila raskinula svoju tajnu vezu sa oženjenim kolegom ginekologom sa njene klinike, i bila je potpuno očajna - nije izlazila iz kuće, uzela je bila bolovanje od mesec dana, a ozbiljno se nosila mišlju da uzme neplaćeno odsustvo od nekoliko meseci, kako bi prevazišla tu ekstremno neprijatnu situaciju, tim pre, što su svi sa klinike samo o tome pričali.

Ali, Sunčicin sunčani duh prekinuo je i njenu agoniju i, posle, moj očaj.

Odvela nas je u Indiju, i sve tri smo se vratile preporođene.

Sada je Sunčica smislila novi plan. Ići ćemo nas tri, a pridružiće nam se i još tri njene drugarice sa joge, na jedan ženski, totalno ženski, provod na Tajland.

„Turizam i teretana spasavaju nežne ženske duše“, stalno ponavlja.

Moj rođendan ćemo proslaviti tamo, tako je isplanirala. Sutra uveče putujemo, a ona ide na žurku, ne prestaje, ne odustaje, uzeće svaki sekund zabave na koji naleti. Fascinantna energija, koja može da pomeri planine. I onda, samo pomislim, kakav je mamlaz taj njen Deki.

Ali, i to je samo jedna, obična, tipična, naša priča koja liči na sve ostale. O jakim ženama i slabim muškarcima.

Zatim je telefon zazvonio još jednom.

„Da li sam se spakovala?“, pita Lidija, da proveriti da li sve ide po planu, da nešto ne zaboravimo.

„Da, evo peglam i pakujem stvari“, slažem.

Ja pakujem Uroševe stvari, potpuno me je poremetio taj njegov poziv, toliko da sam skoro potpuno zaboravila da sam ja ta koja sutra uveče putuje na daleka mora, i da je peglanje i slaganje garderobe ono što je potrebno meni, a ne njemu.

„Ponesi neko mleko za telo“, podseća me Lidija.

„Ne brini, ako mi nešto padne na pamet, zvaću te kasnije“, kažem smeškajući se.

Smejem se, jer pomislim na telo, na taj naš turizam tela - Sunčica je smislila da idemo na telesno uživanje - što podrazumeva sunčanje, plivanje, masaže na plaži i u hotelskom spa-centru, mirišljava ulja i

ulja za tela, najfiniju morsku hranu, egzotično voće, i dijetu, te opštu detoksikaciju organizma, i tela i duha.

„Telo mora da bude u savršenoj formi“, njena klasična rečenica, „da bi duh mogao da bude lep“, kaže Sunčica, koja je poslednjih godina uspela da svoje telo dovede skoro do savršenstva, ali i da svoj duh potpuno očisti od negativnih misli.

Tri puta nedeljno ide u teretanu, a dva puta na jogu. Ona spada u one žene koje je razvod, šok razvoda, prostaštvo muža i njegovo izdajstvo, pokušaj da je ponizi i srubi opaskama o njenim godinama, starenju, roku trajanja i drugim užasnim rečenicama iz srpskog arsenala, u stvari podiglo i razdrmalo. Pronašla je sebe u kretanju, planiranju, radu na sebi, u pozitivnom mišljenju. Zato je obožavam.

Telo. Moje telo, moje telo je u redu, moje telo je skladno, možda bi trebalo da mu se više posvetim kao Sunčica, kao Lidija koja nema ni gram sala, ali ja nikada nisam bila samo moje telo, ili prevashodno moje telo, nisam htela sebi da dozvolim da upadnem u taj moderni kliše da govorim o telu, da ga prikazujem, da se takmičim. Ili lažem? Ja sam samo veća lenjivica od njih dve, mene jednostavno mrzi, nemam tu disciplinu da tri puta nedeljno idem negde na znojenje i stenjanje, kako bi moje telo izgledalo savršeno. Nisam bila fokusirana na telo, ali sam vodila računa šta oblačim, i te kako vodim računa o tome da pokrijem stomak kad nabacim koji kilogram viška.

„Ali, šta vredi takvo telo, savršeno telo kad imaš pedeset godina“, pitam je.

„To je depresivan stav“, kaže Sunčica i nastavlja da vrti maslinu u martiniju.

„Gde si, šećeru, da li se vidimo sutra na premijeri“, dobacuje mladiću koji upravo ulazi u kafić u kome sedimo.

„Ko ti je ovo“, pita Lidija prateći ga pogledom.

„Asistent mog frizera, divan dečko“. Sunčica otpije gutljaj. „Dakle, to je depresivan stav, to, da ništa nije važno ako imaš pedeset godina, da je sve završeno.“

„Pa, ne može tvoje telo da se takmiči sa telima klinki, svi gledaju u klinke“, kažem, „godine ne mogu da se sakriju.“

„Ne radi se o sakrivanju godina, nego o uživanju u svakom trenutku života. Je l' tako, Lidija?“

Lidija klimne glavom i pređe rukom preko struka.

„Svakog trenutka kad sam svesna svog tela, kako ono izgleda, moje samopouzdanje raste. O tome se radi. I nemoj sada da mi pričaš onu priču o kulturi koja ponižava žene, o tome kako stalno tera žene da nešto rade sa sobom da bi zadovoljile nemoguće standarde. Nisu nemogući, i svako može da bira.“

Htela sam da joj odgovorim da nije u pravu, i da joj rad na njenom telu nije doneo nikakve spektakularne uspehe, da i dalje sedi sa mnom i sa Lidijom u kafiću, i da nije nikoga zavela, ali sam se u poslednjem momentu zaustavila. Pomislila sam da sam ja, u stvari, neuporedivo ženski gluplja od nje, jer i dalje verujem da je najveći uspeh u životu osvojiti i zadržati nekog muškarca.

Gde je nestala ona nekadašnja feministkinja u meni?

Ubio ju je Uroš. Bilo je to ubistvo iz nehata, nije mu to bila namera, znam, ali feministkinja se nije baš najbolje snašla u temama koje se tiču srca, neuzvraćene ljubavi i poljuljanog samopouzdanja.

Zato volim Sunčicu. Jednostavna rešenja za komplikovane probleme. Zato sam prihvatila da me ubedi da otputujemo na Tajland.

„Lakše je da se suočiš sa pet banki, na pesku, dok te masiraju uljem od sandalovine, nego u Beogradu dok čekaš da vidiš ko će sve zaboraviti tvoj rođendan.“

Kad ode Uroš, počecu da pakujem sebe.

Ć

Ćutanje. Čilibar.

Imam tu ogrlicu od ćilibara, ne nosim je odavno, staromodna je, to je nakit za gospođe, za prethodnu generaciju, to je nakit kakav su nosile dobro udate učiteljice kad sam ja bila mala.

Doneo si mi ga iz Moskve.

To nisi mogao znati, to ne znaš, da se ćilibar koristi kao dragulj koji pomaže depresivnima, a naročito samoubicama. Nisam nikada imala samoubilačke misli, ali depresija me je posećivala često. Ćutanje, kome sam bila sklona, zadržavalo je moje reči, kao ta smola — zalutalu bubicu. Drvo se branilo od uljeza, smolom, i tako je nastao ćilibar. Lekoviti dragulj, koji kad se protrlja, stvara elektricitet, i koji se obilato koristi u magijskim ritualima.

Ponekad podsećam sama sebe na ćilibar. Zamisli koliko je zarobljenih bubica u meni! Te, nikada izgovorene reči, te sumnje, zarobljene u mojoj drevnoj, skamenjenoj, odbrambenoj smoli?

Zašto sam ćutala?

Zato što sam se plašila, to je jasno. A, zatim, verovatno zato što sam znala da je o nekim stvarima besmisleno govoriti. Ako me ne voliš više, šta o tome ima da se priča? Ako ne želiš više da me ljubiš, zašto o tome govoriti, da li bi reči učinile da me ponovo poželiš?

O tome zašto me ne voliš, ili o tome kako možeš ponovo da me zavoliš o tome ne može da se govori, jer glupe reči samo mogu da isprljaju, da umusave, da usmole istinu da je relativizuju.

Zato sam ćutala.

U

Uroš Popović.

Rođen 26. marta 1956, u Beogradu, visok 186, cipele broj 44, smeđa kosa, plave oči, oženjen, ožiljak na obrvi, uspomena na prvi razred osnovne škole. Dvoje odrasle dece. Obrazovanje visoko, diploma ekonomskog fakulteta. Hobi: vino, jedrenje, sportovi na snegu. Član Stranke od 2006.

Neosuđivan, ali privođen nekoliko puta - jednom još kao gimnazijalac, kad je sa drugovima iz razreda pokušao da obije katanac na kavezu za mleko i jogurt ispred samoposluge. Jednom, zbog tuče na utakmici. Optužbe nikada nisu podignute.

Uroš danas - to je lep muškarac u ranim pedesetim, malo duža kosa pozadi, crn, prosed, krupan, krupniji nego što je bio. Vozi landrover. Odela, skupa odela, crna, tamno siva, teget. Večernja varijanta - sako u boji, plišani - bordo, ili tamno zeleni, košulje sa dugačkim manžetnama. Cipele na šniranje, četiri rupice. Varijanta za odmor i razonodu - jakne i sakoi od jelenske kože, bež, tamno zeleni, braon. Vespa. Mala jahta. Tri mobilna telefona - privatni, poslovni, tajni. Kancelarije njegove firme su na tri sprata. Sekretarica izgleda kao Karla Bruni, i govori italijanski. Uroš govori engleski.

Fin čovek koji ume da se ponaša, lepo se smeje. Zubi zdravi, beli, nepravilni. Osmeh lep. Nervozan u poslednje vreme. Puši tompus samo u časovima odmora. Vodi računa o svom izgledu, to je očigledno. Na njegovom stolu koji je besprekorno uredan, o čemu se stara njegova Karla Bruni, pokriven papirima i izveštajima, u poslednje vreme naslagani su najnoviji broj Voga i nekog časopisa o jahtama. Ima i I-pod. Uspešan u biznisu.

U poslednjih nekoliko godina jednom nedeljno ide u privatni biznis klub, u njihov spa-centar. Uvek veoma lepo miriše, ima ličnog trenera sa kojim učvršćuje mišiće u jednoj teretani u privatnom stanu u

elitnom delu Beograda. Štroke je ruke i voli da čašćava u kafanama. Retko izlazi sa ženom.

To je ono što bi se o njemu moglo reći na prvi pogled, to bi o njemu rekli oni koji ga ne poznaju dobro. Nisam sigurna ni da li ga ja više uopšte poznajem. Promenio se, mnogo se promenio.

Ja znam onog Uroša koji mi prilazi na žuru kod Sunčice, on je drug Sunčicinog brata, student četvrte godine ekonomije, zgodan frajer, kako smo govorili, dobro igra, igramo na muziku Haustora, na Prljavo kazalište, pevamo svi u glas „Jabuke i vino“, mi smo ta generacija, novi talas, tako smo počeli, na žurkama, cigarete u ustima, pijemo šta nam se da.

Ja znam tog Uroša koji čeka na zimi ispred moje zgrade, obučen u veliki sako sa zavrnutim rukavima, sa šalčetom oko vrata, tog Uroša znam, koji će mi pevati na ulici, koji će me uvlačiti u nepoznate i mračne haustore da me ljubi. I znam onog Uroša koji se zaposlio kao referent prodaje u Jugodrvu, koji me bezočno zove sa telefona u kancelariji, dok sam ja u Parizu na putovanju sa roditeljima posle diplomiranja. I onog Uroša, koji napreduje u firmi i ne može da se napriča šta je sve bilo na radničkom savetu, i kako ga voli direktor, i kako će da napravi karijeru.

I, znam onog Uroša koji se raduje kao malo dete kad nam na kredit kupi zimnicu, i po specijalnom popustu, novi nameštaj u Jugodrvu. Tog Uroša znam, sa kojim zajedno rastem.

To je Uroš koji ume da se smeje i da se raduje, to je Uroš koji ume da kuva, koji trči da kupi karte za Fest, koji kupuje među prvima video u Beogradu - jer voli filmove, to je Uroš koji ne propušta ni jednu moju emisiju i koji uvek želi da zna šta čitam, koji uvek primeti da sam promenila frizuru, koji ne voli kad skratim kosu, to je Uroš koji obožava nedelju ujutru jer možemo da se dugo golicamo u krevetu.

A onda je sve počelo da se menja.

Ti si odlučio da se promeniš, ti si odlučio da sve treba da promeniš. Ja sam odlučila da odrastem.

U, kao udarac. Krenula mi je ruka, ali se zaustavila. On stoji kao ukopan, spreman je da primi taj šamar. lakše bi mu bilo da ga je

primio, da sam ga udarila, vrhunac bi bio dosegnut, krivica bi bila podeljena. Ali, moja ruka se zaustavlja, nikome od nas dvoje nije lakše zbog toga, ćutanje će potrajati nekoliko dana, ali nisam ga udarila. On se u tom trenutku plaši mene, plaši se moje snage, ne veruje da to imam, da to mogu, da moj bes može da bude toliko veliki. i moja samokontrola, to savlađivanje impulsa sekund pred veliku eksploziju, to ga plaši.

Laže me, i uhvaćen je u laži, drhti mu usna. ne zna šta da kaže, dovoljno je pametan da zna da bi svaka njegova reč u tom trenutku bila smešna, uhvaćen je u laži i spreman je na sve da mu oprostim. Primio bi taj šamar sa zahvalnošću, ali u poslednjem trenutku moja ruka odustaje, zaustavlja se, pada niz moje telo, pored butine, neću ga udariti, to je ispod mog nivoa, drhtim, ne mogu da govorim koliko sam besna.

Šestog dana apsolutnog ćutanja, bez i jedne reči, sa tom stravičnom težinom koja se spustila na nas, on pada na kolena, gri moje noge, „Molim te, oprosti mi, preklinjem te, ne mogu ovo da izdržim, može li ikada da bude kao što je bilo“?

Stojim pored kreveta u našoj spavaćoj sobi, nepomična, on mi ljubi noge.

Žao mi ga je, žao mi nas je oboje. Oprostiću mu, ovako više ne mogu da živim, sa tom tišinom, sa tim kažnjavanjem.

„Otpustio sam je“, to kaže tiho, i gleda me očima punim iščekivanja.

Polako se podiže sa poda, ne sklanja ruke sa mene, „Molim te, preklinjem te, samo mi ti značiš“.

„Može li ikada da bude kao pre“, pita.

Klimnem glavom.

A znala sam da ne može.

F

Fotografije, fioke, fleke, fantastično.

Otvarala sam fioke, kao Herkul Poaro, tražila sam znake, tražila sam dokaze, kad si otišao, kad si rekao da si se zaljubio, tražila sam kao manijak, sve sam preturila. Čoveku nikada nije dovoljno podsećanja na patnju, uvek traži još.

Tražila sam dokaze o toj Ani iz marketing agencije, o tvojim drugim ženama, o tvojim tajnama. Kad si već otišao, mislila sam da imam prava da znam sve o onome što je ostalo, a još više o onome što je bilo. U stvari, kad staloženo razmislim, mislim da sam tražila dokaze da te mrzim, da te mrzim stvarnije, realnije, više. Nije bilo dovoljno to što si mi dao, htela sam da ta mržnja bude velika, impozantna, da mi bude nekako lakše kad iko pomene tvoje ime, da za mene nema dileme, da si đubre koje treba mrzeti. Kao da ni sama nisam bila sigurna u to šta osećam, kao da mi je užas od tvog odlaska bio nedovoljno veliki, tražila sam dokaze da pokopam svaki lep trenutak koji smo ikada imali, da dovedem u sumnju svaki tvoj pogled, svaku tvoju rečenicu, ceo naš život.

Ali, našla sam samo sitnice, ništa značajno, pakovanja prezervativa, čačkalice, stare priveske za ključeve, pohabane novčanike, drevne vizit-karte, novčanice izbačene iz upotrebe, tvoju venčanu burmu koju si prestao da nosiš ko zna od kada, staru ličnu kartu, vojnu knjižicu, kutije za lepa penkala i hemijske olovke, običan inventarijum jednog običnog života.

I, kopajući po fiokama, našla sam fotografije. Naše fotografije, u kovertama, u albumima za slike, hiljade fotografija naše stvarnosti, nesređene i neuredne, ponegde obeležene nekim toponimom, i datumom, ali uglavnom bez vremena i mesta.

Fotografije i inače traže napor memorije, pokušavam da prepoznam kada smo to mogli biti pored bale sena, i na kojoj smo to plaži, i koja je godina u pitanju, i sa kim smo to letovali, i kad sam nosila taj smešni kupaći kostim i te naočare za sunce? Neke trenutke prepoznajem samo po deci, po Marti i Luki, i samo gledajući njih, mogu da zaključim u kojoj smo tački života bili.

Krezav je Luka, to znači da ima sedam godina, Marta ima tri, to, dakle, mora biti Herceg Novi, sećam se da smo doručkovali paštetu i hleb, i da si ih učio da plivaju...

Na tebi i meni se ništa ne primećuje, možda neki detalj u promeni frizure ili u dezenu naših košulja mogao bi da datuje ovekovečene trenutke naših života, koje smo svesno zamrzavali u fotografskom kadru - da bismo se, kasnije, lakše sećali. Selektovana sadašnjost, za budućnost, to je to. Da bismo danas jasnije sagledali kako smo živeli.

I, pada mi na pamet, kako smo ih, u stvari, gledali veoma retko. Kada, uopšte, današnje porodice gledaju svoje fotografije, osim kad kreće, pa one slučajno ispadnu iz polica, ili kada imaju veliko spremanje? Stoje te raskupusane porodične istorije upakovane u neke kutije, sklonjene, pohranjene u kućnim arhivama, ko zna za koji trenutak u budućnosti, kada će nam biti potrebno da povežemo vlastite živote.

Iako smo svuda nasmejani, ja uopšte ne znam kako umem da pročitam sa tih fotografija ono što se krilo iza naših nameštenih osmeha - ponegde je to naša tajna da smo vodili ljubav neposredno pre nego što ćemo nahvatati decu da se slikamo „za uspomenu sa mora“, a ponegde jasno vidim da se slikamo iako smo se pre toga svađali. Ima i onih ovekovečenih trenutaka gde čitam dosadu ispod površine, i naviku, obostrano pristajanje na komplet-program našeg života, a ima i onih gde je uhvaćen slatki osmeh radosti, neka istinska sreća naših trenutaka u sobi na rasklapanje, na svadbama naših prijatelja, i na rođendanima naše dece.

Ranije, kada bih iznenada bila opsednuta kataklizmičnim mislima, i kada bih u panici, znaš ti ta moja stanja, zamišljala kako moram da bežim nekuda, uvek sam pomišljala da bih sa sobom obavezno ponela fotografije, bar neke fotografije, one bi mi bile neko sigurno sredstvo da ne izgubim sećanje, da ne izgubim vlastiti život. One su

garant povezanosti sa zamršenom linijom prošlosti, mog ličnog iskustva.

Ali, tek mi je ovih dana palo na pamet kako fotografije nikad ne gledam, kako se one samo slažu po fiokama, guraju u kutije, čak u knjige, da budu otkrivene kad se najmanje nadamo.

Da li da ti spakujem i neku fotografiju?

Ili se u novi život ide tako što se prebriše sve što je bilo, da nas nikada ne uzburka ponovo, da nas nikada ne pokoleba? Da ne moramo da upoređujemo, merimo, i procenjujemo vlastite odluke.

Fotografije su relikvije, ostaci prošlosti, njen melanholični dokaz - čak i kad je bila najlepša i najfantastičnija, prošlost je melanholična samo zato što je bila. Što nije sada, što neće biti.

Onda, da ti ne nudim fotografije? To nećemo da delimo pola-pola, bratski, jednako, pošteno, nećemo da podelimo sećanje na naš zajednički život, to nećeš pretpostavljam, da nosiš u svetlu budućnost? Nikome, razmišljam, ne bi pokazivao slike naše dece kad su bila mala - prikazivaćeš njihove nove fotografije, sveže dokaze o tome kako izgledaju sada, gde su, i da li su srećni.

Uspomene iz Buljarice ostaju kod mene, naše slike sa venčanja - ima jedna slika gde me griš u opštini, i smeješ se u isto vreme, izgledaš tako blesavo i klinački, kao da te je sramota što se venčavaš uopšte - divna slika na kojoj je uhvaćen, nekako, duh vremena. I, šta bi ti radio u tvom novom životu sa slikama sa našeg venčanja, ili sa naših letovanja, ili sa našim slikama kad smo išli u Pariz?

Nećeš te uspomene da evociraš pred Anom, to je sigurno.

Onda, neću ti pominjati fotografije.

One ostaju sa mnom. Ceo naš život, tako, simbolički ostaje sa mnom.

H

H, kao haljine.

Haljine, moje haljine, poslagane na vešalicama u ormanu, haljine koje govore, mada ima i onih koje ćute, koje nikada ništa ne bi priznale, haljine koje me opisuju, možda, bolje od svake tvoje rečenice, bolje od svake moje rečenice. Sa bretelama, na cveće, ozbiljne i decentne, raspojasane, mladalačke, sa dugmićima i rajsferšlusima, pokupile su moj miris, trag moga parfema, disanje mog tela u svim raspoloženjima.

Ženske haljine su uvek kao neko ljubavno pismo poznatom ljubavniku, sadašnjem ili bivšem, ili onome koji tek dolazi. Haljine se oblače zbog muškaraca - suknje, košulje, pantalone, sakoi, to je samo odeća, haljina je uvek ljubavna poruka.

Moje prve devojačke rođendanske haljine, sećam ih se, pa zatim matura, maksi, od belog indijskog platna, videla sam je u reklami za neki parfem u jednom bajatom Vogu kod Lidije, morala sam da imam takvu haljinu, koja liči na venčanicu.

I onda, kad je trebalo, nisam imala venčanicu, bila je to obična haljina od svile, do kolena, tako je bilo moderno, tako sam se udala, bez pompe, bez svadbe, naša generacija to tako radi.

Nemam tu haljinu više, nosila sam je toliko puta za obične prilike, nosila sam je posle, kad je počeo stvarni život, oblačila sam je za rođendane, pa onda za popodneve izlaske, pa za pijacu, moja venčanica je pre mene prošla to bledilo našeg braka, prikazala ga je, prognozirala ga je, pre nego što je to iko od nas dvoje mogao da zamisli.

Bilo je siromašnih, gladnih haljina koje su se predstavljale lažno, kao da su bolje, kao da su skupe, kao da su kupovane samo za mene, s ljubavlju, a bile su jevtine, obične, na brzinu uzete u

radnjama sa uginulim movama u izlozima i neonskim osvetljenjem unutra, haljine pakovane u pak-papir jer je bila nestašica čak i najlon kesa u ovoj slupanoj zemlji.

Bile su te haljine, posle, popravljane kod kuće, doterivane, sa detaljima koji nam oboma dižu moral. U tim tankim haljinama od loših materijala, u tim haljinama koje su često bile pogrešnih boja, ili imale na sebi neki urođeni izdajnički štep, neko dugme koje je govorilo o mojoj, o našoj skromnosti, voleo si me, možda, najviše.

I, onda su došle bolje haljine, moj stil je postao bolji, elegantniji, uzdržaniji, svedeniji, moje haljine su od svile, pliša i muslina, uglavnom su tamnih boja, pametne, zrele haljine, to su haljine za veče, za pokazivanje, haljine toliko skupe i zastrašujuće, da ih ti više i ne otkopčavaš, ne dodiruješ ih, preozbiljne su, zaposlene su, to su haljine koje imaju obavezu, koje obavezuju, obučene samo po nekoliko puta, usamljene su te haljine, uznemirene i nesigurne, uprkos toj markici na leđima sa nekim zvučnim imenom, to su haljine koje su prestale da ti znače.

Ali, to su haljine koje noću, za stolom, u restoranu, piju nečije tuđe poglede, to su očajne haljine koje nisu napravljene da budu pocepane, potrgane u ljubavi, to su haljine koje ne zanimaju onoga zbog koga su kupovane i oblačene.

To su haljine koje su išle u provode, a vraćale se uglavnom pripite, neostvarene, tužne, haljine koje su mnogo pričale, i pušile, to su haljine koje su se trudile, a onda su mrzovoljno svlačene, i sa pažnjom zakopčavane na vešalicama da zadrže oblik, obešene u plakaru, kao duhovi. To su haljine navikle na ponavljanja, na rutinu života, proćerdanog među licima i viljuškama.

Zamisli, u budžacima naših plakara, dok sam danas tražila tvoje stvari, u jednoj staroj najlon kesi na kojoj piše „Jumko“, a to je stvarno praistorija, pronašla sam jednu letnju haljinu, sa belim radama.

Deca su bila mala, to mora da je bilo užasno davno, pre osamnaest godina, na primer, ti se toga verovatno ne sećaš, ti se toga ne bi setio, muškarci uopšte ne pamte takve stvari.

Ne znam kako je ta haljina uspela da se provuče tolike godine, kao neki slepi putnik, u treću klasu našeg bračnog Titanika, kako se selila

sa nama u toj najlon kesu umusavljenoj od prašine, stajanja i godina, ne znam zašto sam je našla baš danas, iako, možda ništa nije slučajno.

Došao si kući i doneo si mi haljinu, kupio si je za mene, onako, bez razloga, iz ljubavi, ti si je birao.

To je haljina od običnog pamučnog platna, svetlo plava, sa posutim belim radama, letnja, od struka krojena u glocknu, to je haljina koju mi oblačiš, i ljubiš me u vrat. Tražiš da se okrećem oko sebe, da se vrtim, tapšeš u oduševljenju.

Dirnuta sam tvojim gestom. To, što si mi kupio tu haljinu, to, kad muškarac kupi ženi haljinu, to sam oduvek smatrala najvećim, najdirljivijim i najznačajnijim dokazom ljubavi.

Ali, ne sviđa mi se ta haljina, suviše je šarena, ne sviđa mi se ta glockna, nikada je sebi ne bih kupila, uopšte ne mogu da shvatim kako ti je palo na pamet da bih ja mogla da nosim tako ružnu, tako očigledno ružnu i prostu stvar, ali ti si toliko oduševljen, da je ja oblačim da ti ugodim, da te ne uvredim, i uveravam te da je divna.

„Uvek kad budem daleko od tebe, zamišljaću te u ovoj haljini“, rekao si.

Rekao si to, kao da si mornar koji se sprema na daleko putovanje, kao mornar koji će putovati i koji će za mnom čeznuti.

Toga sam se danas setila, i krenule su mi suze. Nisam je nikada obukla, možda to nisi primetio, nisam je nikada obukla, tad sam te izneverila prvi put.

Ta haljina, ta mala platnena haljina, danas miriše na najlon kesu, na selidbu, ona danas miriše na istoriju, na skoro ceo naš život. Na sve što je bilo, na sve što je prošlo, i što više nikada neće biti.

Izgužvana je.

Neću je peglati.

Obućiću je sad.

C

C, kao Ceca.

Plava blajhana kosa, izrastak od nekoliko milimetara, ispod je zift crna, ta kosa je na krajevima iskrzana, neočešljana, deluje prljavo, deluje kao jedna od onih devojaka što stavljaju dezodorans na džemper, puno zlatnih lančića oko vrata, raznih dužina, sa privescima, najveći privezak je medaljon sa likom Svete Petke. Na srednjem i domalom prstu obe ruke po nekoliko zlatnih prstenova. To je Ceca, mnogo našminkana, sandale od skaja, kostim sive boje, suknja do kolena, roza košulja, lepa velika usta, razdeljak medu zubima, sve drži pod kontrolom.

Govori meko „I“, kad kaže „Hvala“ i „Molim“, studira nešto na nekoj višoj poslovnoj, studira da bude profesionalka, školovana sekretarica.

To je Ceca.

Umrla bi za svog šefa. Obožava svoj posao. Neverovatno je zahvalna za šansu koju je dobila. Ne mogu zbog te Šminke da joj odredim godine, ali mislim da nema više od trideset.

Besprekorno ljubazno ostavlja mi Uroševe poruke. Ima onaj užasni ulizički ton kad razgovara sa mnom.

„Direktor je trenutno zauzet, da li treba nešto da mu poručim?“

„Samo kažite da mi se javi.“

„Nema problema, reći ću mu“.

Svaki put kad spustim slušalicu posle tog kratkog razgovora sa njom, ja se nerviram. Čini mi se da uvek likuje kad može da mi kaže da je zauzet, da će mu ona preneti ono što ja imam da mu kažem. Neopisivo se nerviram, pogotovo od onog trenutka kada ona počinje da se javlja i na Urošev mobilni telefon.

Kad god je on na nekom važnom sastanku, telefon je kod nje. Ceca odjednom predstavlja neku vrstu vratara za Uroša, čak ni ja,

ponekad, ne mogu da dođem do njega, a da ne naletim na nju. Izgleda kao da nam je podelio uloge - ona je glavna u njegovom profesionalnom životu iz koga sam ja izuzeta. Ponekad ih sažaljevam oboje - nju što je tako ludo fascinirana njim, tako snishodljiva, tako pokorna, tako spremna da mu ispuni svaku želju, i njega, što je od svih devojaka na svetu, izabrao tu jevtinu, prostu sluškinju, koja je neobrazovana, ne naročito lepa, nezanimljiva i potpuno bez ikakvog stila.

Kad pokušam da je komentarišem, on se prvo smeje, sviđa mu se što pokazujem izvesnu dozu ljubomore, a onda počinje da je brani, čini to tako da mi svaki put podigne pritisak, brani je kao što bi branio svoj posed, svoje vlasništvo, brani je kao sopstveni izum, kao nešto što je potpuno odvojeno od mene, sa čim nemam veze, on neće dozvoliti da mu se ja mešam u posao, to kaže, postaje skoro ljut, brani svoj integritet, brani svoju teritoriju.

„Devojka odlično radi, savršena je sekretarica“.

„Pitam se da li bi i mene branio kao nju?“

„Tebe niko ne napada“, kaže hladno, kaže to poslovno, kao da mi je rekao da smo završili sastanak.

Talas neviđene ljubomore momentalno me preplavi, ali ne kažem ništa. Ustajem i uzimam novine.

Ono na šta sam ljubomorna nije ta mala prostakuša koja ni po čemu ne može da se meri sa mnom, osim što je desetak godina mlađa - ljubomorna sam, odjednom, na to što je on brani, ljubomorna sam na ideju da je učinio da o njoj uopšte razmišljam, ljubomorna sam na vreme koje provode zajedno, na to što ga ona zove „Direktor“, i što je spremna da se baci sa mosta ako bi on to tražio.

Ljubomorna sam što je takvu ženu, odjednom, postavio naspram mene. Što ceo njegov novi život, u firmi koju je osnovao, odjednom klizi od mene, što ga fascinira neki drugi svet, nešto potpuno drugačije od onoga što sam ja, što smo mi. To me boli.

Ceca mu organizuje manikir na poslu, Ceca mu organizuje prve masaže, to je neophodno za biznismena u usponu, Ceca mi javlja da uveče izlazim sa mojim mužem! Od toga hoću da poludim, od toga što taj mali blajhani uljez odjednom ima uvid u moj život, što ga, na izvestan način, kontroliše.

On Ceci daje da nosi njegovo odelo na hemijsko čišćenje, Cecu šalje da mu kupi novi parfem, Cecu je pustio unutra, u sopstveni život, daleko više nego što je to potrebno, nego što ja mogu da podnesem. Ceca mu uveče šalje poruke da je sve završila što je od nje tražio, i on se zadovoljno smeška.

Ponižava me tom sekretaricom, pokazuje mi sopstvenu moć. „Bez Cece pola od ovoga ne bi bilo“, kaže.

Ne izgovara reč novac, ali na to misli, na novac koji donosi, na posao koji razvija, na to misli, ali to ne govori, oseća da je malo potrebno da eksplodiram.

Znam da ona ne može da mu se sviđi, uopšte nije njegov tip, toliko ima drugih lepih i otmenih devojka koje bi mogle da mu budu zanimljive, ona nema o čemu da priča, osim o fakturama i ko se javio, ko je zvao telefonom i šta je rekao, ona doručkuje pljeskavicu u lepinji - a nije debela, samo je gladna svega, sigurna sam da je negde sažaljeva, i sigurna sam da uživa u činjenici što je njen gazda, što ona od njega zavisi.

On uživa, sigurna sam da uživa u tome što ona voli, što ona ne krije da voli tu svoju zavisnost. Nikada pre tako nije posedovao nikoga, on je sada posednik biznisa koji razvija, posednik je te devojke, ima je onako kako mene nikad nije, kako nikada nije ni pomislio, i sada mu se dopada ta nova situacija, ta nova priča, vidim to, to je u vezi sa moći, sa samoljubljem, sa gordošću koja u njemu raste.

Tako sam mislila, bila sam ubeđena da se samo o tome radi.

Sve dok tog jutra nisam učinila ono što je od mene tražio.

Uroš je otišao da se tušira i ostavio mobilni telefon na noćnom stočiću. Zamolio je da se javim ako neko zove, jer je čekao vrlo važan telefonski poziv iz Moskve. Ako može da ga daje Ceci da se javlja na pozive, zašto, uostalom, ne bi mogao i meni?

Deca još uvek nisu bila ustala, u kući je vladao neki srećni jutarnji mir, i ja sam uživala dok sam ispijala prve gutljaje kafe, u krevetu, kao i svakog jutra, čekajući da on završi sa kupatilom, pa da ja prionem na sređivanje.

Telefon je zazvonio. Mora da je bilo prošlo sedam sati, sasvim logično, u Moskvi je nekoliko sati više, ali pre nego što sam uspela da dohvatim telefon, zvonjava je prestala Spustila sam šolju sa

kafom na moj noćni stočić, i nagnula se preko kreveta da dohvatim telefon.

U tom trenutku čuo se zvuk koji javlja da je stigla poruka. Kako ne poznajem njegov supersonični telefon, slučajno pritiskam dugme za čitanje poruka. Ne vidim ko je jedino što odmah vidim je da je tekst dugačak, da je dosta dugačak, a slova su mi sitna, pogotovo ujutro dok se potpuno ne razbudim, ne vidim skoro ništa, i zato uzimam naočare:

„ Cele noći mislim na tebe. UVEK je stvarno divno i strašan si ljubavnik, ali sinoć je bilo EXTRA. NEMOGU da dočekam da te vidim. TREBAM da obučem crvenu tangu, sa mašnicom, koju voliš, ali nemogu da ju nađem. Ljubim te svuda, gde ti voliš, nemoj da ona ovo pročita. ”

Nije bilo potpisa. Prvo što mi pada na pamet je kako je poruka nepismena, kako osoba koja je piše slabo stoji sa srpskim jezikom, i na trenutak sam se, onako bunovna, čak i nasmejala. Tek onda mi dolazi do mozga o čemu se radi. Tek onda pročitam da je poruku poslala Ceca, sa broja koji je u njegovom imeniku upisan kao Ceca.

Počinjem da se tresem, bes me obuzima, toliki da mi se momentalno suše usta, ruke mi drhte, ostavljam telefon sa otvorenom porukom pored mene, na jorganu, palim cigaretu, nemam daha, odbrojim nekoliko sekundi a onda povučem dugački, relaksirajući dim.

Moj prvi, prirodni impuls je da skočim, da počnem manijački da mu lupam na vrata kupatila, da uletim unutra i da sve porazbijam, da ga udaram čim stignem, da počnem da vrištim od besa, ogorčenosti, poniženja i izdaje, od tog konkretnog nepismenog dokaza da živim sa svinjom, da se pretvorio u oblapornu svinju koja je izgubila svaku meru, svaku pristojnost, svako dostojanstvo.

Ali, istog sekunda pomislim kako ne mogu to da uradim, ne mogu da pravim skandal pred decom, ne želim da prisustvuju ovim našim ličnim govnicima, ne, neću vrištati, ne smem to sebi da dozvolim, ostaviću ga, sad je gotovo.

I, dok slušam kako on pevuši u kupatilu, dok čujem mlazeve vode kako padaju u kadu, jedino na šta mislim je „Kako je mogao“? Kako

je mogao sa tom malom smrdljivicom da ima išta, kako je mogao, pored mene, ovakve, da se zalepi za jednu nepismenu sekretaricu, koja ne zna da se ne kaže „trebam,, nego „treba da“, koja ne zna da se ne sa glagolom piše odvojeno!

Da, u tim prvim trenucima ljuta sam na obrazovni sistem ove zemlje koji dopušta da neko završi osnovnu školu bez elementarne pismenosti! Ponižena sam, dodatno, njenom nepismenošću, njenim prostaštvom, a onda, kao najstrašniji nož u moj stomak počinju da se zarivaju misli o njemu. O njegovom posrnuću i jadu, o tome kako mu je bilo potrebno da mu ona govori da je EXTRA ljubavnik, o tome kako on čak ima njene omiljene tange, sa mašnicom. Crvene! Sinoć je bio EXTRA ljubavnik! Sinoć! A meni je rekao da je na poslovnoj večeri.

Došao je kasno, legao je pored mene, stropoštao se smlavljen, mislila sam da je to od vina, od hrane, od napornog radnog dana, ali osetila sam poznati parfem, moj parfem, kad je legao, osetila sam moj pjur.¹⁶

To je parfem koji mi je kupio pre mesec dana, onako, bez razloga, samo je došao i poklonio mi ga, bila sam dirnuta njegovom pažnjom, volim taj parfem, baš ide uz mene, liči na mene, i sinoć sam ga osetila, jedna blaga ali prepoznatljiva traka mirisa preletela je nežno preko mog nosa kad je legao, bilo mi je čudno, ali mi se svidelo, na sekund sam pomislila da mirišem ja.

I sada, odjednom, shvatam da je došao sinoć i legao pored mene, i da je mirisao na nju, na njen parfem, koji je moj parfem, taj EXTRA ljubavnik koga ona *nemože da dočeka da ljubi svuda gde on voli*, kupio je maloj blajhanoj sekretarici isti parfem kao i meni!

Oh, to boli milion puta više nego svaka pomisao o tome kako ga ona „ljubi svuda gde on voli“ jer je on jedan extra ljubavnik, to je najstrašnija uvreda, to je slika, uzasavajuća slika o kaljuzi u koju me je bacio i po kojoj me vuku on i njegova nepismena sekretarica sa crvenom tangom koju on voli, on i ta mala sa plastičnim sandalama, koja će umreti za njega, koja je odjednom kraljica njegovog intimnog života, koja mu zapoveda da obriše poruku da je ja ne bih videla!

On joj je dozvolio da polaže prava, on joj je dozvolio da bude tako bestidna da mu šalje poruke tako rano, dok je on, možda, još uvek u krevetu, dozvolio joj je da me prebriše kao da ne postojim, u njenoj

poruci ima drskosti, prostačke drskosti i izazova i meni i njemu, i mora biti da su direktorove seksualne moći stvarno extra, da su stvarno uvek extra, ali da se sinoć baš pokazao, i ona to mora da mu javi, da bi se on osećao extra, kad se probudi, i inače, kad pomisli na sebe, kad pomisli na nju.

On izlazi iz kupatila, peškir mu je obmotan oko bokova, zvižduće, novi dan je pred njim. Odjednom, on ugleda moj skamenjeni pogled, moje lice koje izražava samo gađenje.

„Šta ti je, što me tako gledaš“, pita. I stoji kao ukopan.

„Ti si đubre, ti si jadnik“.

On nemo stoji, zinuo je.

Bacam mu mobilni telefon.

„Trebam da ti kažem da ne mogu da nađem crvenu tangu koju ti voliš, i da si sinoć bio extra, da si uvek bio extra ljubavnik, ali da je sinoć bilo extra. I obriši ovo da ona ne pročita.“

Ustajem sa kreveta, prilazim mu.

On je odjednom bordo u licu, jasno mu je o čemu govorim, usna mu drhti. Podižem ruku da mu opalim šamar, toliko želim da mu raspalim tu šamarčinu, da ga osvestim, da shvati šta je uradio, šta je uradio od sebe, i još više, od mene, ali u poslednjem trenutku se zaustavljam, moja ruka pada pored moje butine.

Izlazim iz sobe.

On ostaje nepomičan nekoliko sekundi, ne može da kaže ni jednu reč. Zatim čujem kako tiho zatvara vrata naše spavaće sobe, i počinje da se sprema za posao.

Č

Čarape.

Tvoje čarape. To neću da ti spakujem. Ostaviću nekoliko pari, znaš da zimi volim da po kući, kad sam u farmerkama, nosim tvoje čarape. Ostaviću tvoje čarape, vunene, to ću zadržati. Sve ostalo, možeš da poneseš, i baš me briga.

Č, kao čežnja, kao češki kristal, č, kao činiti, čvorak, čvoruga, čaša, čast, čas, čekanje, čudo.

Č, kao čudo.

Desilo se pravo, pravcato, fenomenalno čudo. Ja se osećam dobro, azbuka pomaže. Stvarno sam dobro.

Ne plašim se više, ničega.

„Sa zahvalnošću prihvatam sve ono što mi dolazi“, ponavljam ono što sam naučila na kursu soulworka, ali sada prvi put to i osećam. Ne strepim više, i ne okrivljujem nikoga.

Već je sedam sati, nije da te čekam, ali rekao si da ćeš doći predveče.

Rekao si da se nadaš da ćemo, bar, popiti piće.

Čaše su spremne.

DŽ

Džez, celo popodne slušala sam džez na radiju, ne znam koja je stanica, ali izvanredna muzika, baš mi je prijala.

Dž, kao džoint? Ne, ne duvam od kada sam rodila Luku, uvek sam pre za dobro vino.

Džin, kao džin tonik - odvratno piće, nikada ga nisam podnosila.

I, džin, kao džin, kao veliki, ja uvek mislim, još od detinjstva - dobri duh. Ubeđena sam da je džin dobri duh. Gde je nestao naš džin? Kad smo prestali da verujemo u bajke, u završetak svih bajki - jer to je, izgleda, ono jedino što je nerealno u njima, on je nestao.

Sve je moguće - zmajevi i vile, umreti pa oživeti, džinovi, proročice, pećine koje govore, vile i čarobni štapići - toga svega ima, to postoji. Jedino što ne postoji je ona rečenica.

„Srećni i zadovoljni do kraja života.“

Dž, džakuzi. Hvala na džakuziju, stvarno. Kad sam tužna, legnem u džakuzi, pustim muziku, sipam čašu hladnog, belog vina i zatvorim oči. Nagon za plakanjem polako umine.

Hvala ti za džakuzi.

Napunila sam ga. Imam vremena dok ti ne dođeš da legnem i da zatvorim oči, da smirim, da utišam ovu iznenadnu džinovsku melanholiju.

Š

Š, kao šišarka, tako si me zvao kad smo se zabavljali, „šišarkice moja“, tako si me zvao, ali te šišarkice nema, nismo mi od onih parova koji ne menjaju nadimke jedno drugom. Posle sam bila „maca“, pa „mala“, a kad sam postala „Veki“, naš život je postao stvarnosna proza, najblaže rečeno, dokumentarac o običnosti, ne - još gore - dokumentarac o tipičnosti.

Šal, i to ću da ti spakujem, tvoj lepi kašmirski šal boje peska. I, to bi bilo to.

Š, kao šminka. Sad ću da se našminkam, lepo, ne preterano, ne kao da izlazim, ali staviću malo pudera, namazaću trepavice, staviću sjaj na usne, doteraću se, želim da zineš kad me budeš video.

Možda očekuješ da budem slomljena, zarozana, očajna, a ugledaćeš me doteranu, lepu, zrelu, pomirenu, ugledaćeš svoju ženu koja se potrudila da razume šta nam se to desilo, i kako ništa nije stalo. Kako život nije stao.

Bilo bi užasavajuće da mi je bilo lakše da pustim moju decu da odu, da manje patim za njima nego za tobom.

Ako sam mogla da pustim njih, puštam i tebe.

Š, kao šampanjac. Eto prilike da stvarno, posle svega, nazdravimo civilizaciji, kulturi, obrazovanju, tome što se rastajemo, a da niko nije razbio tanjir, ni prokleo onog drugog. Što možemo da budemo široki. Da ja budem široka duša, kakva nikada nisam bila. Oh, ovu priliku neću propustiti. I što da ne, spremiću sve za špagete.

Š, kao špageti.

Ja ću biti gladna, ja ću sigurno ogladneti, danas sam samo nešto malo jela oko podne, ja ću sigurno biti gladna od šampanjca, a i nisam kuvala odavno.

Napraviću špagete, to je lagano, to si uvek voleo, ko zna da li ti tvoja sabljarka uopšte kuva?

Kao da dolaziš kući posle dugačke ekskurzije, napraviću ti tvoje omiljeno jelo, da pojedeš nešto toplo, nešto kuvano, nešto domaćinski.

Ionako našu kuhinju nismo mnogo koristili zajedno.

Š Šade. Pustiću Šade.

Koferi su spakovani, sve je stavljeno na svoje mesto.

Nema više slova.

Sad sam spremna, slobodno dođi.

Čovek stoji pred vratima, zvoni, uznemiren je, to svako može da vidi, namešta majicu, kašljucne nekoliko puta, sređuje svoj glas kao da će da peva, oblizne usta, usta su mu suva. Dok čeka pred vratima, udahne duboko nekoliko puta.

Ona mu otvara vrata.

Ta žena, ona izgleda sveže i odmorno, podigla je svoju crvenu kosu boje japanske bundeve u punđu, ima naranžaste papuče na visoku štiklu, nokti na nogama su joj savršeno sređeni, našminkana je diskretno, deluje srdačno, deluje pripremljeno, deluje u isto vreme i odlučno i ranjivo, na licu joj titra jedan blagi osmeh. Ona ima malo izgužvanu platnenu haljinu, haljina je svetlo plava, sa odštampanim belim radama, to je haljina koja je sečena u struku, a dole se širi u glocknu, do kolena, haljina je kao da je iz pedesetih godina, neki modni stilista bi rekao da je to jedan genijalni vintage.

Iza nje, u hodniku stana, on može da vidi spakovane kofere, nekoliko komada.

Sa radija dopire predivan glas Šade koja peva „Ordinary love”¹⁷.

On stoji nekoliko sekundi kao ukopan.

„Uđi”, kaže ona.

On i dalje stoji i ne mrda, ne može da se pokrene.

„Rekao si da želiš da popijemo piće“, kaže ona i pruža ruku ka njemu.

„Ta haljina“, čovek tiho promuća.

Pre nego što je zatvorio vrata, počeo je da plače.

Spakovala sam sve. Sve je stalo u jedan kofer. Tri kupaća kostima, bele farmerke, espadrile, apostolke, haljina za sutrašnji izlazak, haljine bez rukava, majice sa bretelama, končani džemper, sandale na visoku štiklu, narandžaste papuče, dva šorca, crne farmerke. Veš. To je u redu, spisak je proveren.

Mleko za telo marke Nivea, Šaljićev melem protiv opekotina od sunca, sve moje pomade za negu lica, jedno osam pari minđuša, perle za kupaće kostime, brijač, dezodorans, dva pakovanja lineksa - za slučaj da pojedem nešto loše, aspirini, kafetini, lakovi za nokte i aceton, ponela sam čak i fen, iako me je Sunčica uveravala da fen za kosu imamo u hotelu.

Pasoš je tu, avionske karte su kod Sunčice i Lidije, keš sam stavila u tašnu, sve proveravam kao manijak, po deset puta: taksista me gleda u retrovizoru - mora da je video to milion puta - putna groznica koja se ispoljava u manijakalnom brljanju po tašni i besomučnom proveravanju da nešto nije zaboravljeno.

Punjač za mobilni telefon je tu, digitalni fotoapararat, cigarete, upaljač, ključevi od stana. Sve je tu. Ništa nisam zaboravila. Spremna za Tajland!

Život, divni život ide dalje.

I onda, poznati zvuk dopire iz tašne. Stigla mi je poruka.

Naočare! Gde su mi naočare?

Počinjem da paničim dok držim telefon u ruci, kopam po tašni, vadim sve napolje, u histeriji, nije valjda da sam krenula bez naočara, ubiću se, ništa ne mogu da čitam bez naočara.

U panici prolazim rukom kroz kosu, i sa olakšanjem shvatam da su mi naočare na glavi, da ih nosim kao rajf. Sve vraćam u tašnu,

ponovo proveravam da li je sve tu, da nešto slučajno opet nisam zaboravila.

Onda stavljam naočare na nos, i otvaram poruku.

Suze krenu same. Znala sam da sam nešto zaboravila! Papirne maramice.

Rukom brišem lice, zavaljena na zadnjem sedištu taksija, koji skreće ka aerodromu.

„Plava haljina, samo o tome mislim“, to je napisao.

